

Lokalna Grupa Działania „Region Włoszczowski”

Strategia Rozwoju Lokalnego Kierowanego przez Społeczność objęta Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich 2014–2020

Zmiany z dnia 08.05.2019r.

Gminy: Gidle, Ładzice, Kluczewsko, Kobbie Wielkie, Koniecpól, Moskorzew,
Radków, Radomsko, Secemin, Włoszczowa, Żytno

Grudzień 2015

Spis treści

I. CHARAKTERYSTYKA LGD.....	3
1. FORMA PRAWNA I NAZWA STOWARZYSZENIA	3
2. OBSZAR.....	3
3. POTENCJAŁ I DOŚWIADCZENIE LGD.....	4
4. DOŚWIADCZENIE I POTENCJAŁ LUDZKI.....	4
5. REPREZENTATYWNOŚĆ LGD	5
6. ZASADY FUNKCJONOWANIA LGD	6
II. PARTYCYPACYJNY CHARAKTER LSR	7
III. DIAGNOZA – OPIS OBSZARU I LUDNOŚCI.....	10
1. UWARUNKOWANIA PRZESTRZENNE I PRZYRODNICZE	10
2. CHARAKTERYSTYKA DEMOGRAFICZNA.....	12
3. CHARAKTERYSTYKA GOSPODARKI, PRZEDSIĘBIORCZOŚCI I SEKTORA SPOŁECZNEGO.....	15
4. CHARAKTERYSTYKA RYNKU PRACY – ZATRUDNIENIE I BEZROBOCIE	18
5. OPIEKA SPOŁECZNA	19
6. DOSTĘP DO INFRASTRUKTURY PUBLICZNEJ I KOMUNALNEJ.....	20
7. TOŻSAMOŚĆ, TRADYCJA, DZIEDZICTWO KULTUROWE, POTENCJAŁ TURYSTYCZNY	20
8. PODSUMOWANIE I WNIOSKI Z CZĘŚCI DIAGNOSTYCZNEJ – OKREŚLENIE GRUP DOCELOWYCH, W TYM DEFAWORYZOWANYCH ORAZ OBSZARÓW INTERWENCJI	22
IV. ANALIZA SWOT	23
V. CELE I WSKAŹNIKI	28
VI. SPOSÓB WYBORU I OCENY OPERACJI ORAZ SPOSÓB USTANAWIANIA KRYTERIÓW WYBORU.....	48
VII. PLAN DZIAŁANIA.....	50
VIII. BUDŻET	52
IX. PLAN KOMUNIKACJI	53
X. ZINTEGROWANIE.....	54
XI. MONITORING I EWALUACJA	60
XII. STRATEGICZNA OCENA ODDZIAŁYWANIA NA ŚRODOWISKO	60
SPIS RYSUNKÓW	62
SPIS TABEL	62
SPIS WYKRESÓW	62
BIBLIOGRAFIA	63
ZAŁĄCZNIKI.....	64

I. Charakterystyka LGD

1. Forma prawna i nazwa stowarzyszenia

Lokalna Grupa Działania „Region Włoszczowski” (LGD) z siedzibą we Włoszczowie jest partnerstwem trójsektorowym w rozumieniu art. 32–35 *Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1303/2013 z dnia 17 grudnia 2013 r. ustanawiającego wspólne przepisy dotyczące Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego, Funduszu Spójności, Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich oraz Europejskiego Funduszu Morskiego i Rybackiego oraz ustanawiającego przepisy ogólne dotyczące Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego, Funduszu Spójności i Europejskiego Funduszu Morskiego i Rybackiego oraz uchylającego rozporządzenie Rady (WE) nr 1083/2006* (Dz. Urz. UE L 347 z 20.12.2013) oraz *Ustawy z dnia 20 lutego 2015 o rozwoju lokalnym z udziałem lokalnej społeczności* (Dz. U. z 2015 r. poz. 378), składającym się z przedstawicieli sektora publicznego, gospodarczego, społecznego i mieszkańców. Działa jako Stowarzyszenie i jest dobrowolnym, samorządnym, trwałym zrzeszeniem osób fizycznych i osób prawnych, w tym jednostek samorządu terytorialnego, mającym na celu działanie na rzecz rozwoju obszarów wiejskich. LGD została wpisana przez Sąd Rejonowy w Kielcach na listę KRS 24 października 2008 r. pod numerem: 0000316291. Dokumentem regulującym działalność Stowarzyszenia jest *Statut Lokalnej Grupy Działania „Region Włoszczowski”*, stanowiący załącznik nr 3 do wniosku o wybór LSR. Statut reguluje zasady działania LGD, Strukturę LGD, skład i kompetencje organów LGD: Walnego Zebrania Członków, Rady, Zarządu oraz Komisji Rewizyjnej oraz kwestie związane z majątkiem i rozwiązaniem Stowarzyszenia.

2. Obszar

Obszar Lokalnej Grupy Działania „Region Włoszczowski” obejmuje swoim zasięgiem 11 gmin z terenu trzech województw. W skład Stowarzyszenia wchodzi gminy: Kluczewsko, Moskorzew, Radków, Secemin, Włoszczowa, (województwo świętokrzyskie, powiat włoszczowski), Koniecpol (województwo śląskie, powiat częstochowski), Gidle, Ładzice, Kobbie Wielkie, Radomsko i Żytno (województwo łódzkie, powiat radomszczański). Pozostają one w bezpośrednim lub dalszym sąsiedztwie i stanowią spójny pod względem przestrzennym obszar, znajdujący się w jednym obrysie (rysunek 1).

Rysunek 1 Obszar Działania LGD „Region Włoszczowski”

Źródło: Opracowanie własne

Według stanu na dzień 31.12.2013 roku, zgodnie z danymi opublikowanymi przez Główny Urząd Statystyczny¹, powierzchnia obszaru wynosiła 1 448 km², natomiast liczba ludności 72 090 osób (tabela 1). Gęstość zaludnienia osiągnęła poziom 49 osób/km².

¹ Strona internetowa Głównego Urzędu Statystycznego, Bank Danych Lokalnych, www.stat.gov.pl.

Tabela 1 Podstawowe dane na temat gmin tworzących LGD „Region Włoszczowski”

Lp.	Nazwa gminy	Typ gminy	Identyfikator gminy	Powierzchnia (km ²)	Liczba ludności (osoby)
1.	Gidle	wiejska	101203 2	116	6 310
2.	Ładzice	wiejska	101209 2	83	4 872
3.	Kluczewsko	wiejska	261301 2	137	5 252
4.	Kobiele Wielkie	wiejska	101206 2	102	4 512
5.	Koniecpol	miejsko-wiejska	240406 3	147	9 897
6.	Moskorzew	wiejska	261303 2	73	2 755
7.	Radków	wiejska	261304 2	88	2 573
8.	Radomsko	wiejska	101212 2	86	5 624
9.	Secemin	wiejska	261305 2	163	4 914
10.	Włoszczowa	miejsko-wiejska	261306 3	255	20 008
11.	Żytno	wiejska	101214 2	198	5 373
RAZEM LGD „REGION WŁOSZCZOWSKI”				1 448	72 090

Źródło: Opracowanie własne

Obszar LGD charakteryzuje się wysokim poziomem integracji. Pomimo położenia w granicach administracyjnych trzech województw (świętokrzyskie, łódzkie, śląskie) uwarunkowania przyrodnicze, bogata historia, kultura i wspólne tradycje sprawiają, że istnieje duża chęć pełniejszego wykorzystania czynników rozwojowych poszczególnych gmin na rzecz budowania wspólnoty, zwiększenia integracji społeczności lokalnej i poczucia odpowiedzialności za swój region.

3. Potencjał i doświadczenie LGD

Głównym pomysłodawcą utworzenia Lokalnej Grupy Działania w połowie września 2007 r. był Wójt Gminy Radków – Stanisław Herej. Wystosował on do Miasta i Gminy Włoszczowa oraz gmin Kluczewsko, Moskorzew, Secemin zapytanie o przyłączenie się do nowo powstającego Stowarzyszenia oraz wytypowania przedstawicieli. Przeprowadzona została również akcja promocyjno-informacyjna zachęcająca do uczestnictwa w pracach LGD partnerów społecznych i gospodarczych. 14 grudnia 2007 r. odbyło się założycielskie zebranie Stowarzyszenia „Lokalna Grupa Działania – Region Włoszczowski”. Na posiedzeniu podjęto decyzję o powołaniu LGD, przyjęto jej Statut oraz wybrano skład Rady, Zarządu i Komisji Rewizyjnej. Siedzibę ustalono we Włoszczowie. Następnie złożono wniosek o rejestrację w KRS. Swoje dalsze działania LGD skupiło wokół dwóch obszarów priorytetowych – kultura oraz turystyka z rekreacją. Organizowano wiele spotkań i warsztatów, na których głos mógł zabrać praktycznie każdy.

W następnych latach do Stowarzyszenia przystąpiły kolejne gminy: Gmina Żytno (24 maja 2011r.) i Gmina Gidle (7 listopada 2011r.), Miasto i Gmina Koniecpol (23 stycznia 2012r.), Kobiele Wielkie (23 marca 2015r.) oraz Radomsko i Ładzice (2 i 15 czerwca 2015 r.).

LGD „Region Włoszczowski” w obecnej formie dodatkowo obejmuje przedstawicieli sektora publicznego, gospodarczego i społecznego oraz mieszkańców z wyżej wymienionych gmin.

4. Doświadczenie i potencjał ludzki

Rozpatrując doświadczenie jak i potencjał ludzki LGD można stwierdzić, iż osoby działające w Stowarzyszeniu posiadają kompetencje oraz niezbędną wiedzę do uczestniczenia w działalności statutowej Stowarzyszenia. Kadra Biura LGD, zgodnie z załącznikiem nr 13 do wniosku o wybór LSR, składa się z 5 osób zatrudnionych na stanowiskach: dyrektor biura, specjalista ds. promocji i rozwoju przedsiębiorczości, koordynator ds. wdrażania Lokalnej Strategii Rozwoju (LSR), specjalista ds. administracji i księgowości, księgowy. Wszyscy pracownicy brali czynny udział w pracach podczas tworzenia i wdrażania Strategii w poprzednim okresie programowym oraz uczestniczyli w wielu szkoleniach tematycznych składających się na poprawne zarządzanie procesami związanymi z LSR. Wszyscy posiadają więc wiedzę i doświadczenie niezbędne do wdrażania i aktualizacji dokumentów strategicznych. Informacje nt. wiedzy i doświadczenia pracowników przedstawiono w załączniku nr 16 do wniosku o wybór LSR. Biuro LGD działa na podstawie Regulaminu Biura stanowiącego załącznik nr 15 do wniosku o wybór LSR. W dokumentach regulujących

działalność Biura opisano wymagania dla pracowników oraz określono podział zadań pracowników, a także wyznaczono zadania w zakresie animacji lokalnej i współpracy wraz z metodami ich pomiaru. Na stanowiskach pracy związanych ze świadczeniem doradztwa określono sposoby pomiaru jakości świadczonego doradztwa.

LGD „Region Włoszczowski” w ramach programowania PROW 2007–2013 zrealizowała wnioski wybrane do dofinansowania na kwotę 6 564 757,34 zł przy budżecie 6 920 908,00 zł (zgodnie z aneksem z dnia 09.09.2014r.), co stanowiło 94,85% jego wykorzystania. Łączna liczba złożonych wniosków wyniosła 304 w tym: 237 na małe projekty, 34 na odnowę i rozwój wsi, 25 na tworzenie i rozwój mikroprzedsiębiorstw i 8 na różnicowanie w kierunku działalności nierolniczej. Zrealizowano 188 operacji, w tym: małe projekty – 153, odnowa i rozwój wsi – 29, tworzenie i rozwój mikroprzedsiębiorstw – 5 oraz różnicowanie w kierunku działalności nierolniczej – 1 projekt.

W celu doskonalenia wiedzy pracowników, aby była zgodna i aktualna oraz gwarantowała poprawność wdrażania LSR oraz profesjonalizm świadczonego doradztwa, utworzono Plan szkoleń dla osób zatrudnionych w Biurze LGD na lata 2016–2022 (załącznik nr 14 do wniosku o wybór LSR). Zawarto w nim zakres szkoleń, wymiar godzinowy z podanymi latami realizacji kursów oraz budżet jaki należy przeznaczyć na ich realizację. Tematyka obejmować będzie w szczególności przygotowanie pracowników do wdrażania LSR oraz procedur związanych z wyborem, tworzeniem, realizacją i zarządzaniem projektami, procedur ewaluacji, prawnych podstaw powstawania i funkcjonowania organizacji pozarządowych, działalności gospodarczych i jednostek finansów publicznych. Dodatkowo pracownicy będą mogli podnieść na szkoleniach umiejętności w zakresie ochrony danych osobowych, obsługi klienta, zdolności interpersonalnych i pomocy publicznej. W Planie szkoleń uwzględniono również kursy dla członków organu decyzyjnego – Rady, aby poziom wiedzy i umiejętności przystosowane były do aktualnych programów oraz procedur. Łącznie zaplanowano dla pracowników Biura oraz Rady LGD 932 godziny szkoleń i kursów związanych z podniesieniem kompetencji. Efektywność wiedzy nabytej przez pracowników zajmujących się doradztwem bezpośrednim będzie mierzona w przypadku doradztwa osobistego za pośrednictwem ankiet, a w przypadkach doradztwa telefonicznego – sporządzona zostanie notatka.

5. Reprezentatywność LGD

Skład LGD zgodnie z trójsektorowym podejściem zrzesza partnerów publicznych, gospodarczych i społecznych oraz mieszkańców. Na dzień 20 listopada 2015 r. Stowarzyszenie zrzeszało 137 członków: 22 osoby z sektora gospodarczego, 47 osób z sektora publicznego, 40 osób z sektora społecznego oraz 28 mieszkańców. Skład LGD jest reprezentatywny, gdyż przedstawiciele żadnego z sektorów nie stanowią większości powyżej 50%. Największym udziałem wyróżniał się sektor społeczny, którego przedstawicielami są działacze organizacji pozarządowych, osoby współtworzące Koła Gospodyń Wiejskich czy członkowie Ochotniczych Straży Pożarnych oraz mieszkańcy – stanowił 49,63%, sektor publiczny – 34,31%, który stanowią osoby reprezentujące jednostki samorządu terytorialnego, w tym urzędy gmin, gminne ośrodki kultury, czy gminne biblioteki. Członkowie reprezentujący sektor gospodarczy to głównie właściciele bądź współwłaściciele przedsiębiorstw działających na obszarze LGD (16,06%).

Organ decyzyjny

Zgodnie ze Statutem LGD organem decyzyjnym jest Rada LGD. Składa się z 15 osób, z czego 1 reprezentuje sektor publiczny (6,66% składu Rady), oraz po 7 sektor gospodarczy i sektor społeczny (po 46,67%). Gmina Moskorzew posiada w Radzie 3 członków, Gmina Radków, Miasto i gmina Włoszczowa oraz Gmina Secemin po 2, zaś pozostałe gminy (z wyłączeniem Gminy Ładzice niemającej żadnego) mają po 1 przedstawicieli. W składzie Rady zachowane są również parytety, na które składa się obecność w Radzie co najmniej 1 kobiety oraz co najmniej 1 osoby poniżej 35. roku życia. Dane nt. członków organu decyzyjnego przedstawiono w załączniku nr 4 do wniosku o wybór LSR.

Proces decyzyjny

W procesie decyzyjnym stosowane są rozwiązania regulujące:

- bezstronność – władze publiczne, ani żadna pojedyncza grupa interesu nie posiada więcej niż 49% praw głosu w podejmowaniu decyzji – narzędziem weryfikującym parytety podczas wyboru operacji będzie deklaracja bezstronności wykluczająca z wyboru i oceny wniosków osoby powiązane z wnioskodawcami oraz rejestr interesów służący wykluczeniu z oceny przedstawicieli grup interesów mogących znacząco oraz negatywnie wpływać na decyzje Rady (weryfikacja członków Rady odbywała się będzie każdorazowo zgodnie z przyjętymi procedurami wyboru operacji i grantobiorców, w zależności od rodzaju ogłoszonego konkursu, stanowiącymi odpowiednio załączniki 9 i 10 do wniosku o wybór LSR);

- jawność – procedury wyboru oraz protokoły z posiedzeń Rady zawierające informacje o wyłączeniach z procesu decyzyjnego udostępniane będą do publicznej wiadomości;
- sposób informowania o wynikach oceny i możliwości wniesienia protestu;
- rozwiązania stosowane podczas wyboru/realizacji operacji własnych;
- rozwiązania stosowane podczas wyboru grantobiorców oraz realizacji projektów grantowych (rozliczanie, monitoring i kontrolę).

Zasady zwoływania oraz przebiegu posiedzeń Rady reguluje Regulamin Rady (załącznik nr 9 do wniosku o wybór LSR) oraz *Procedura wyboru i oceny operacji w ramach LSR realizowanych przez podmioty inne niż LGD oraz operacji własnych LGD* (załącznik 9 do wniosku o wybór LSR) i *Procedura wyboru i oceny Grantobiorców w ramach projektów grantowych wraz z opisem sposobu rozliczania grantów, monitorowania i kontroli* (załącznik 10 do wniosku o wybór LSR).

6. Zasady funkcjonowania LGD

Uchwalanie kierunków i programu działania LGD, ustalanie liczby członków Rady oraz ich wybór i odwoływanie, uchwalanie i zmiany Statutu – należą do kompetencji Walnego Zebrania Członków.

Kierowanie bieżącą pracą, zwoływanie WZC, uchwalanie LSR oraz innych wymaganych przepisami PROW dokumentów, celem przystąpienia do konkursu na realizację LSR, przygotowanie wniosku o dofinansowanie realizacji LSR i przystąpienie do konkursu na jej dofinansowanie zgodnie z przepisami PROW, realizacja LSR zgodnie z zasadami wynikającymi z przepisów PROW, w tym ogłaszanie konkursów na projekty do realizacji w ramach Strategii, ich przyjmowanie i przedkładanie Radzie celem dokonania wyboru – należy do kompetencji Zarządu LGD. Zarząd również powołuje kierownika Biura oraz ustala Regulamin Biura i kieruje jego bieżącą pracą. W skład Zarządu wchodzi 11 osób pełniących funkcje: Prezesa, Wiceprezesów, Skarbnika oraz Członków.

Kontrola bieżącej pracy LGD, składanie wniosków w przedmiocie absolutorium dla Zarządu, występowanie z wnioskiem o zwołanie WZC należy do kompetencji Komisji Rewizyjnej, w której skład wchodzi 3 osoby, w tym Przewodniczący i Wiceprzewodniczący.

Wszystkie organy działają na podstawie dokumentów przedstawionych w tabeli 2.

Tabela 2 Dokumenty regulujące funkcjonowanie LGD

Nazwa dokumentu	Organ odpowiedzialny		Najważniejsze elementy dokumentu
	Uchwalanie	Aktualizacja	
Statut	WZC	WZC	Określa cele, nazwę, siedzibę, członkostwo, zasady działania LGD, władze LGD, sprawy majątkowe, sposób rozwiązywania LGD.
Regulamin Rady LGD	Rada	Rada	Określa uprawnienia organizacji i tryb pracy Rady oraz obowiązki i prawa członków Rady.
Regulamin Pracy Zarządu LGD	Zarząd	Zarząd	Określa organizację i tryb pracy Zarządu.
Regulamin Pracy LGD	Zarząd	Zarząd	Ustala porządek i organizację pracy oraz związane z tym prawa i obowiązki pracodawcy i pracownika.
Regulamin Biura LGD	Zarząd	Zarząd	Określa zasady funkcjonowania biura. Ramowy zakres działania i kompetencji biura oraz strukturę organizacyjną i zakresy czynności pracowników.
Regulamin Zatrudniania i Wynagradzania pracowników LGD	Zarząd	Zarząd	Ustala zasady i warunki zatrudniania, wynagradzania i nagradzania pracowników oraz przyznawania im innych świadczeń.
Regulamin Komisji Rewizyjnej LGD	Komisja Rewizyjna	Komisja Rewizyjna	Określa organizację i tryb pracy Komisji Rewizyjnej.

Źródło: Opracowanie własne

II. Partycypacyjny charakter LSR

Lokalna Strategia Rozwoju jest dokumentem powstającym przy obligatoryjnym udziale lokalnej społeczności. Dlatego też zastosowanie szerokiego wachlarza metod partycypacji przy jej tworzeniu było konieczne do prawidłowej, obustronnej komunikacji z mieszkańcami. Powołany we wrześniu 2015 r. Zespół ds. LSR czuwał nad uporządkowaniem i kategoryzacją materiałów. Uczestnictwo w grupie było dobrowolne i mogli się do niej zgłaszać wszyscy mieszkańcy z terenu LGD.

Na proces opracowania dokumentu składało się 5 etapów. W pierwszym z nich głównym zadaniem było opracowanie diagnozy i analizy SWOT dla obszaru objętego LSR. Elementy te stanowiły niezbędną podstawę do dalszych prac obejmujących tworzenie Strategii. Do tego etapu zaproszono lokalnych przedstawicieli sektora publicznego, gospodarczego, społecznego oraz mieszkańców. Spotkania informacyjno-warsztatowe odbyły się w każdej z 11 gmin należących do LGD w dniach 23–25 września 2015 r. Uczestniczyło w nich łącznie 176 osób (Radomsko – 14 osób, Ładzice – 8 osób, Kobiełe Wielkie – 17 osób, Gidle – 9 osób, Koniecpol – 29 osób, Kluczewsko – 17 osób, Żytno – 6 osób, Secemin – 15 osób, Radków – 11 osób, Włoszczowa – 45 osób i Moskorzew – 5 osób).

Pierwsza część warsztatów dotyczyła zapoznania mieszkańców z założeniami Programu Leader. Druga polegała na opracowywaniu analizy SWOT oraz określeniu problemów i wyznaczeniu celów, które mogłyby stać się ich potencjalnym rozwiązaniem. Na tym etapie przeprowadzono również badanie ankietowe służące opracowaniu analizy SWOT oraz wywiad grupowy w dniu 4 września 2015 r. z przedstawicielami 3 sektorów (publicznego, społecznego i gospodarczego), w którym udział wzięło 15 osób.

W II etapie określono cele oraz ich hierarchię wraz ze wskaźnikami do osiągnięcia. Zastosowano do tego badanie ankietowe, w którym respondenci odpowiadali na pytania związane z oczekiwanymi działaniami na obszarze LGD, ich efektami oraz określono grupy docelowe przedsięwzięć. Wypracowanie celów odbywało się również podczas spotkań na terenie każdej gminy (opisanych w etapie I). Określono również wartości wskaźników, które zostały wyliczone przy wykorzystaniu badania ewaluacyjnego z realizacji LSR 2009–2015, przeprowadzonego w 2015 r. z którego wynika, iż część wskaźników poprzedniej Strategii nie została osiągnięta, co oznacza, iż błędnie je oszacowano. Dane z raportu posłużyły do określenia realnych, możliwych do osiągnięcia pułapów wskaźników. W dniu 2 października 2015 r. odbył się również wywiad grupowy, w którym uczestniczyło 13 osób reprezentujących 3 sektory, podczas którego konsultowano opracowane przez współpracę Zespołu ds. LSR z pracownikami Biura wstępne założenia celów i wskaźników.

Podczas III etapu opracowywania LSR pracowano nad ustaleniem zasad wyboru operacji i ustalania kryteriów wyboru. Przeprowadzono dwa wywiady grupowe: pierwszy z przedstawicielami władzy publicznej (8 października 2015 r., w którym udział wzięło 12 osób), a drugi z przedstawicielami 3 sektorów (26 października 2015 r., w którym udział wzięło 13 osób). Podczas spotkań odbyła się dyskusja nad kryteriami wyboru, uczestnicy nanosili własne uwagi i spostrzeżenia oraz wskazywali jakie kryteria powinny zostać uwzględnione w ocenie wniosków.

Opracowanie zasad monitorowania i ewaluacji – IV etap prac – konsultowany był również z przedstawicielami 3 sektorów podczas wywiadu w dniu 16 listopada 2015 r., w spotkaniu uczestniczyło 14 osób. Dyskutowano o wstępnie opracowanych założeniach odnośnie procesów monitoringu i ewaluacji. Podczas tego etapu odbyły się również w dniu 16 listopada 2015 r. otwarte warsztaty Zespołu ds. LSR, na które zaproszono mieszkańców obszaru. W spotkaniu udział wzięło 15 osób.

Etap V to opracowanie Planu komunikacyjnego, stanowiącego nieodzowny element tworzenia oraz wdrażania LSR. Zorganizowanie otwartego spotkania dla mieszkańców w dniu 20 listopada 2015 r., w którym udział wzięło 78 osób) było najtrafniejszym rozwiązaniem ze względu na możliwość pozyskania jak najszerzej opinii. W tym etapie zapytano mieszkańców w jaki sposób chcieliby uzyskiwać informacje i przekazywać wiadomości zwrotne do LGD. Podsumowaniem tych wniosków było przeprowadzone badanie ankietowe, w których respondenci wskazywali najlepsze metody komunikacji. Do opracowania Planu komunikacyjnego posłużono się również wcześniej opisanym badaniem ewaluacyjnym dotyczącym preferowanych przez mieszkańców metod komunikacji.

Na każdym etapie opracowywania LSR przeprowadzono również metodę partycypacji – możliwość kontaktu online z pracownikiem Biura za pośrednictwem oficjalnej strony internetowej LGD. Dyżurująca osoba odpowiadała na pytania mieszkańców w każdy poniedziałek w godz. 7:30–11:30, wtorek 11:30–15:30, czwartek 7:30–11:30. Drugą metodą zastosowaną na każdym etapie było zamieszczanie opracowanych materiałów wraz z formularzem lub w formie formularza do wypełnienia na stronie internetowej LGD.

Wszystkie informacje zawarte w formularzach oraz uzyskane poprzez konsultacje online zostały przeanalizowane pod kątem zgodności, poprawności i zasadności oraz uwzględniono je podczas opracowywania LSR.

Metody partycypacyjne użyte podczas tworzenia LSR zebrano i opracowano w formie tabeli (tabela 3).

Tabela 3 Partycypacyjne metody tworzenia LSR z podziałem na etapy

Metoda partycypacji	Etap I Diagnoza i analiza SWOT	Etap II Cele i wskaźniki oraz plan działania	Etap III Zasady wyboru operacji i ustalania kryteriów	Etap IV Monitoro- wanie i ewaluacja	Etap V Plan komunikacji
Spotkania w każdej gminie	X	X			
Wywiad grupowy (I)	X	X	X	X	
Wywiad grupowy (II)			X		
Badanie ankietowe	X	X			X
Dyżur pracownika online	X	X	X	X	X
Formularz zgłaszania uwag	X	X	X	X	X
Otwarte warsztaty Zespołu ds. LSR				X	
Spotkanie otwarte					X

Źródło: Opracowanie własne

Zadaniem zespołu ds. LSR było zebranie wszystkich informacji związanych z danymi statystycznymi (analiza danych statystycznych zlecona została ekspertowi zewnętrznemu), wnioskami z konsultacji społecznych oraz wniosków i uwag mieszkańców do każdego z etapów tworzenia Strategii. Następnie podjęto decyzję o tym, czy należy przyjąć czy odrzucić zgłaszane przez mieszkańców wnioski.

Do opracowania LSR wykorzystano wyniki badań ankietowych, w których udział wzięło w sumie 159 respondentów, materiały opracowane podczas spotkań gminnych oraz wywiadów, informacje zebrane podczas konsultacji online. Dokonano analizy zebranych informacji i wyciągnięto następujące wnioski:

- największym problemem obszaru jest niska przedsiębiorczość mieszkańców, dlatego należy podjąć działania związane z rozwojem przedsiębiorczości, co poprawi również niekorzystną sytuację na rynku pracy;
- istotnym efektem wdrażania LSR powinny być działania sprzyjające zwiększeniu ilości miejsc pracy, czego rezultatem będzie spadek bezrobocia;
- największym potencjałem obszaru są walory turystyczne i przyrodnicze, które mogą znacząco przyczynić się do rozwoju obszaru poprzez ich odpowiednie wykorzystanie;
- problemem jest niskie zaangażowanie lokalnej społeczności w rozwój obszaru LGD, dlatego organizacja wydarzeń aktywizujących mieszkańców oraz wspieranie inicjatyw oddolnych zostało wskazane jako jedno z działań które powinny być realizowane w ramach LSR;
- największym zagrożeniem dla obszaru LGD są depopulacja regionu oraz zanikanie więzi społecznych i tożsamości regionalnej;
- szczególnym wsparciem objęte powinny zostać osoby młode, które mają trudności ze znalezieniem zatrudnienia na obszarze LGD, czego skutkiem jest odpływ tych osób do większych miast.

Powyższe wnioski posłużyły do opracowania celów Strategii oraz realizowanych w ich ramach przedsięwzięć.

Wnioski które zostały odrzucone ze względu na wykraczające poza możliwe obszary interwencji w ramach LSR to m.in. konieczność podjęcia działań w sferze infrastruktury wodno-kanalizacyjnej (część mieszkańców głównie obszarów wiejskich nie posiada dostępu do instalacji) czy w kwestii infrastruktury drogowej. Problemem zgłaszanym przez mieszkańców, a niemożliwym do rozwiązania w ramach LSR jest również brak dobrze rozwiniętej infrastruktury i systemu opieki żłobkowej.

Autorem Strategii jest Zespół ds. LSR – jego członkowie wraz z pracownikami Biura uczestniczyli w spotkaniach organizowanych przez Świętokrzyskie Biuro Rozwoju Regionalnego oraz konsultacjach z przedstawicielami innych Lokalnych Grup Działania. Posłużyło to do opracowania niektórych elementów Strategii oraz stworzenia dokumentu zgodnego z uregulowaniami prawnymi. Współtworzonymi podczas

konsultacji są rozdziały związane z Planem komunikacji, monitoringiem i ewaluacją oraz wszystkie procedury.

Konsultacje z lokalną społecznością zaplanowane są również podczas wdrażania LSR, co służyć ma monitorowaniu, czy realizacja spełnia oczekiwania mieszkańców. W tym celu planuje się dalszą komunikację (zgodnie z opracowanym Planem komunikacji) oraz konsultacje z mieszkańcami. Zakłada się możliwość aktualizacji LSR, gdy okaże się to konieczne z racji powstawania nowych uregulowań prawnych lub dostosowania dokumentu do aktualnej sytuacji. Każda zmiana dotycząca LSR konsultowana będzie poprzez umieszczanie na stronie internetowej LGD proponowanych korekt. Przeprowadzana będzie zgodnie z *Procedurą aktualizacji LSR* stanowiącą załącznik nr 1 do LSR.

III. Diagnoza – opis obszaru i ludności

1. Uwarunkowania przestrzenne i przyrodnicze

Zgodnie z regionalizacją fizycznogeograficzną J. Kondrackiego² obszar LGD „Region Włoszczowski” w zdecydowanej większości należy do Prowincji Wyżyny Polskiej, Podprowincji Wyżyny Małopolskiej i makroregionów Wyżyna Przedborska (Mezoregiony: Niecka Włoszczowska i Wzgórza Radomszczańskie) oraz Niecka Nidziańska (Mezoregion Płaskowyż Jędrzejowski). Niewielka część obszaru znajduje się też w granicach Prowincji Niż Środkowoeuropejski, Podprowincji Niziny Środkowopolskiej, Makroregionu Wzniesienia Południowomazowieckie (Mezoregion Wysoczyzna Bełchatowska).

Charakterystyczną cechą krajobrazu omawianego obszaru są bogate zasoby wodne, zarówno w postaci rzek, jak również wód stojących. Teren LGD położony jest w zlewni rzek takich jak Pilica, Biała Nida, Odra, Wisła czy Warta. Warunkuje to istnienie wielu oczek wodnych, stawów rybnych i zbiorników retencyjnych.

Najcenniejsze przyrodniczo na tym obszarze jest dorzecze Odry, przecinane przez górny bieg Warty i jej dopływ prawobrzeżny – Wiercicę oraz doliny Pilicy, Białej Nidy i Czarnej Włoszczowskiej z naturalnymi, silnie meandrującymi korytami rzecznyymi i starorzeczami. Wzdłuż koryt ciągną się gęste zarośla wierzbowe, które przechodzą w podmokłe łąki o dużych walorach florystycznych. Bagna i torfowiska są najbardziej zagrożonym ekosystemem na tym obszarze. W dolinie Pilicy i Warty znajduje się wiele miejsc, z których mogą korzystać wędkarze. Jest to również idealne miejsce do uprawiania różnorodnych sportów wodnych. Pilicą prowadzi m.in. kajakowy szlak wodny.

Obszar LGD „Region Włoszczowski” charakteryzuje się bardzo dużym udziałem terenów leśnych. Powierzchnia obszarów leśnych oraz zadrzewionych i zakrzewionych stanowi ponad 37% ogólnej powierzchni obszaru LGD. Występują tu duże, w większości naturalne kompleksy leśne – grądy, lasy liściaste i mieszane świeże i wilgotne oraz w dolinach rzecznych lasy łęgowe i olsy oraz płyty lasów jesionowo-olszowych. Na omawianym terenie stwierdzono występowanie bardzo dużej liczby gatunków roślin naczyniowych, w tym wielu, które zostały objęte ochroną gatunkową. Na szczególną uwagę zasługują występujące w dolinach rzecznych zbiorowiska wodne, łąkowe i bagienne, których stopień naturalności jest stosunkowo wysoki.

Formy ochrony przyrody na obszarze gmin wchodzących w skład LGD „Region Włoszczowski” obejmują: rezerваты przyrody, parki krajobrazowe, obszary chronionego krajobrazu, pomniki przyrody oraz użytki ekologiczne. Łączna ich powierzchnia w 2014 roku wg danych GUS wynosiła 32 874 ha, co stanowiło 22,7% ogółu obszaru. Rejestr Form Ochrony Przyrody Województwa Łódzkiego³ prowadzi Regionalna Dyrekcja Ochrony Środowisk Łodzi, Rejestr Form Ochrony Przyrody Województwa Śląskiego⁴ – Regionalna Dyrekcja Ochrony Środowiska w Katowicach, natomiast Rejestr Form Ochrony Przyrody Województwa Świętokrzyskiego⁵ – Regionalna Dyrekcja Ochrony Środowiska w Kielcach. Zgodnie z wymienionymi rejestrami na obszarze LGD znajdują się następujące formy ochrony przyrody:

1. Gmina Gidle:

- pomniki przyrody – cis pospolity w miejscowości Niesulów, klon jawor, dwa wiąz szypułkowe i dąb „Dąb Niepodległości” w miejscowości Gidle, dwie robinie białe, klon pospolity, lipa drobnolistna i dąb „Dąb Wolności” w miejscowości Pławno, dąb szypułkowy „Dyzio” w miejscowości Borki.

2. Gmina Kobbiele Wielkie:

- rezerwat leśny Kobbiele Wielkie,
- rezerwat florystyczny Jasień,
- Piliczyński Obszar Chronionego Krajobrazu,
- Obszar Chronionego Krajobrazu Dolina Widawki,
- pomniki przyrody – 11 modrzewi polskich i 76 lip drobnolistnych w miejscowości Kobbiele Wielkie, osiem lip drobnolistnych i 5 kasztanowców białych w miejscowości Babczów, dwie lipy drobnolistne i dwa dęby szypułkowe w miejscowości Przyborów, dąb szypułkowy „Aleksander” w miejscowości Orzechów,
- użytki ekologiczne – 12 bagien na terenie gminy.

3. Gmina Ładzice:

² Kondracki J., *Geografia Regionalna Polski*, PWN, Warszawa 2013.

³ Strona internetowa Regionalnej Dyrekcji Ochrony Środowiska w Łodzi, www.lodz.rdos.gov.pl.

⁴ Strona internetowa Regionalnej Dyrekcji Ochrony Środowiska w Katowicach, www.katowice.rdos.gov.pl.

⁵ Strona internetowa Regionalnej Dyrekcji Ochrony Środowiska w Kielcach, www.kielce.rdos.gov.pl.

- pomnik przyrody – wiąz polny w miejscowości Radziechowice.
4. Gmina Radomsko:
 - pomniki przyrody – cztery klony srebrzyste, pięć modrzewi europejskich, jesion wyniosły, dwie lipy drobnolistne i dąb szypułkowy w miejscowości Strzałków, dąb szypułkowy i lipa drobnolistna w miejscowości Cerkawizna,
 - użytki ekologiczne – 25 bagien śródleśnych na terenie gminy.
 5. Gmina Żytno:
 - rezerwat leśny Dębowiec,
 - Piliczański Obszar Chronionego Krajobrazu,
 - Przedborski Obszar Chronionego Krajobrazu,
 - pomniki przyrody: 14 dębów szypułkowych, 7 lip drobnolistnych i olsza czarna w miejscowości Żytno, 30 lip drobnolistnych w miejscowości Maluszyn.
 6. Miasto i Gmina Koniecpol:
 - rezerwat Borek – kompleks leśny o urozmaiconych wielogatunkowych drzewostanach, posiadających cechy zespołów naturalnych,
 - użytek ekologiczny Misiowa.
 7. Gmina Kluczewsko:
 - rezerwat stepowy Murawy Dobromierskie,
 - rezerwat leśny Bukowa Góra,
 - Przedborski Park Krajobrazowy,
 - Przedborski Obszar Chronionego Krajobrazu,
 - pomniki przyrody – cztery kasztanowce białe, dwie lipy drobnolistne i klon pospolity oraz sosna pospolita w miejscowości Kluczewsko, cztery lipy drobnolistne, klon jawor, dąb szypułkowy i dwie lipy drobnolistne w miejscowości Rączki, dwa kasztanowce białe i lipa drobnolistna w miejscowości Stanowiska, jarzab pospolity w miejscowości Kolonia Mrowina, trzy dęby szypułkowe w miejscowości Ciemiętniki, aleja lip, kasztanowców i klonów w miejscowościach Dobromierz i Jeżowiec, dwie lipy drobnolistne i wiąz szypułkowy w miejscowości Januszewice, cztery dęby bezszypułkowe na terenie gminy,
 - użytki ekologiczne – bagna w miejscowościach: Bobrowniki (2 szt.), Bobrowska Wola (1 szt.), Brzeście (7 szt.), Ciemiętniki (1 szt.) i Komparzów (7 szt.).
 8. Gmina Moskorzew:
 - pomnik przyrody – lipa drobnolistna w miejscowości Chebddie,
 - użytki ekologiczne – Bagno i Płynik (bagno) w miejscowości Moskorzew.
 9. Gmina Radków:
 - pomnik przyrody – lipa drobnolistna w miejscowości Bieganów,
 - użytek ekologiczny – Stara Nida (starorzecze, płat nieużytkowanej roślinności) w miejscowości Chycza.
 10. Gmina Secemin:
 - pomniki przyrody – cztery dęby szypułkowe w miejscowości Bichniów, trzy dęby szypułkowe w miejscowości Wałkonowy Górne,
 - użytki ekologiczne – Na Stoku (wydmy piaskowa) w miejscowości Bichniów, Łosiowy Dół (płat nieużytkowanej roślinności, bagno) w miejscowości Secemin, Koński Dół (płat nieużytkowanej roślinności, bagno) w miejscowości Secemin.
 11. Miasto i Gmina Włoszczowa:
 - rezerwat faunistyczny Ługi,
 - Włoszczowsko-Jędrzejowski Obszar Chronionego Krajobrazu,
 - pomniki przyrody – sosna pospolita w miejscowości Kurzelów, topola czarna w miejscowości Włoszczowa, dąb szypułkowy w miejscowości Międzyziesie, grupa drzew (pięć dębów szypułkowych) w miejscowości Gościencin, 25 dębów szypułkowych w miejscowości Kurzelów, grupa drzew (6 lip drobnolistnych) w miejscowości Czarncza.

Ponadto na obszarze funkcjonowania LGD „Region Włoszczowski” znajdują się obszary Natura 2000 mające znaczenie dla Wspólnoty (Specjalne Obszary Ochrony Siedlisk):

- Dolina Białej Nidy (PLH260013) – gminy: Moskorzew, Radków, Włoszczowa,
- Dolina Górnej Pilicy (PLH260018) – gminy: Kluczewsko, Włoszczowa, Moskorzew, Secemin, Koniecpol, Żytno,
- Ostoja Przedborska (PLH260004) – Gmina Kluczewsko,

- Białka Lelowska (PLH240031) – Gmina Koniecpol,
- Suchy Młyn (PLH240016) – Gmina Koniecpol,
- Cisy w Jasieniu (PLH100018) – Gmina Kobiele Wielkie,
- Torfowiska Żytno – Ewina (PLH100030) – gminy: Żytno, Gidle,
- Las Dębowiec (PLH100023) – Gmina Żytno⁶.

Niezanieczyszczone środowisko, różnorodna rzeźba terenu oraz przepływające rzeki to główne atuty turystyczne obszaru, świadczące o jego spójności. W związku z różnorodnością krajobrazową i bogactwem przyrodniczym przez omawiany teren przebiega duża liczba szlaków turystycznych i tematycznych, w tym szlaków rowerowych, ścieżek dydaktycznych i przyrodniczo-edukacyjnych oraz szlak kajakowy.

W strukturze wykorzystania powierzchni obszaru LGD „Region Włoszczowski” dominują użytki rolne (58% ogólnej powierzchni obszaru), w tym przede wszystkim grunty orne, a w dalszej kolejności łąki trwałe, pastwiska i sady. Bardzo duży obszar zajmują także grunty leśne oraz zadrzewione i zakrzewione – łącznie 37,2%, w tym 37% to lasy. Powierzchnia gruntów zabudowanych i zurbanizowanych stanowi 4,1% ogólnej powierzchni obszaru, w tym najwięcej jest terenów komunikacyjnych przeznaczonych na drogi, a w dalszej kolejności mieszkaniowych i komunikacyjnych przeznaczonych na kolej. Nieużytki stanowią 1,2%, a grunty pod wodami 0,4% całkowitej powierzchni obszaru.

W 2014 roku na terenach mieszkaniowych i przemysłowych LGD oddano do użytkowania 31 nowych budynków w przeliczeniu na 10 tys. mieszkańców. Wartość ta w latach 2009–2014 podlegała nieznacznym wahaniom, ale cały czas była znacznie wyższa niż wartość odnotowana dla Polski (25 budynków w przeliczeniu na 10 tys. mieszkańców w 2014 roku) oraz województw: łódzkiego (25 budynków), śląskiego (19 budynków) oraz świętokrzyskiego (23 budynki).

Podczas konsultacji społecznych mieszkańcy obszaru zwrócili uwagę na położenie geograficzne i lokalizację przy drodze krajowej i wojewódzkiej oraz linii kolejowej i uznali to za mocną stronę obszaru. Wskazali również zasoby naturalne, tj. rzekę Wartę, dolinę rzeki Pilicy, obszary Natura 2000 jako walory, które można wykorzystać do rozwoju turystyki. Czyste środowisko naturalne (29% odpowiedzi) wskazują jako szansę, którą można wykorzystać do rozwoju regionu. Jednocześnie tylko nieznaczna część ankietowanych (4% odpowiedzi) uważa, że niedostateczna dbałość o środowisko jest problemem tego obszaru, natomiast zagrożenia upatrują w oddziaływaniu niedaleko położonej kopalni „Bełchatów”, która może negatywnie wpłynąć na środowisko obszaru LGD. Mieszkańcy uznali również zmiany klimatyczne, klęski żywiołowe oraz położenie obszaru na pograniczu trzech różnych województw jako zagrożenie, które może zahamować rozwój.

2. Charakterystyka demograficzna

Obszar LGD „Region Włoszczowski” na dzień 31.12.2013 roku zamieszkiwało 72 090 osób, w tym 36 009 mężczyzn i 36 081 kobiet (dane Głównego Urzędu Statystycznego). Biorąc pod uwagę poszczególne gminy wchodzące w skład Stowarzyszenia, najliczniej zamieszkiwaną w 2013 roku była Gmina Włoszczowa (20 008 osób), natomiast najmniejszą liczbę mieszkańców posiadała Gmina Radków (2 573 osoby). W kolejnym roku liczba mieszkańców wyniosła już 71 799 osób. Począwszy od roku 2010 liczba osób zamieszkujących analizowany obszar systematycznie się zmniejszała. Całkowity spadek w tym okresie wyniósł 1 401 osób. Depopulacja mieszkańców regionu pokrywa się z tendencją zauważalną w Polsce i poszczególnych województwach. Prognoza ludności według danych z 2014 roku pokazuje, że do roku 2030 liczba mieszkańców województwa łódzkiego zmniejszy się o niemal 185 tys., województwa śląskiego o ponad 320 tys., a województwa świętokrzyskiego o blisko 100 tys. Będzie to z pewnością miało odzwierciedlenie w liczbie ludności obszaru LGD „Region Włoszczowski”.

Gęstość zaludnienia w 2014 r. dla całego obszaru wynosiła 49 osób/km², co stanowi wartość ośmiokrotnie niższą niż średnia dla województwa śląskiego (372 osoby/km²), niemal trzykrotnie niższą niż średnia dla województwa łódzkiego (137 osób/km²) oraz ponad dwukrotnie niższą od gęstości zaludnienia dla Polski i województwa świętokrzyskiego (odpowiednio 123 i 108 osób/km²). Szczegółowe dane na temat ludności poszczególnych gmin prezentuje tabela 4.

⁶ Strona internetowa Generalnej Dyrekcji Ochrony Środowiska, Wyszukiwarka obszarów Natura 2000, www.natura2000.gdos.gov.pl.

Tabela 4 Dane na temat ludności poszczególnych gmin LGD „Region Włoszczowski” w 2013 i 2014 roku

Jednostka terytorialna	Liczba ludności (rok 2013)	Liczba mężczyzn (rok 2013)	Liczba kobiet (rok 2013)	Gęstość zaludnienia osoby/km ² (rok 2014)
Gmina Gidle	6 310	3 197	3 113	54
Gmina Ładzice	4 872	2 502	2 370	58
Gmina Kluczewsko	5 252	2 679	2 573	38
Gmina Kobbie Wielkie	4 512	2 254	2 258	44
Miasto i Gmina Koniecpol	9 897	4 922	4 975	68
Gmina Moskorzew	2 755	1 392	1 363	38
Gmina Radków	2 573	1 277	1 296	29
Gmina Radomsko	5 624	2 779	2 845	65
Gmina Secemin	4 914	2 439	2 475	30
Miasto i Gmina Włoszczowa	20 008	9 832	10 176	78
Gmina Żytno	5 373	2 736	2 637	27
Razem LGD „Region Włoszczowski”	72 090	36 009	36 081	49

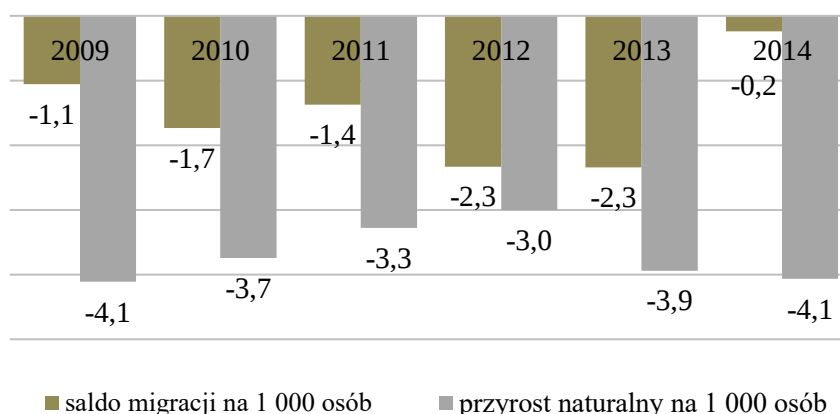
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Wartości wskaźników statystycznych odzwierciedlają spójność obszaru LGD „Region Włoszczowski” pod względem uwarunkowań społecznych oraz potwierdzają zjawisko depopulacji.

Wartość współczynnika przyrostu naturalnego na analizowanym obszarze w latach 2009–2014 była ujemna (wykres 1). W roku 2014 wynosiła -4,1 i była zdecydowanie niższa niż w stosunku do średniej dla Polski (0,0), a także poszczególnych województw: łódzkiego (-2,8), śląskiego (-1,1) i świętokrzyskiego (-2,3).

Wartość salda migracji w przeliczeniu na 1 000 mieszkańców na przestrzeni analizowanych lat na obszarze LGD „Region Włoszczowski” przyjmowała także wartości ujemne, przy czym najniższą w 2012 i 2013 roku (-2,3), a najwyższą w roku 2014 (-0,2). Wartość osiągnięta w 2014 roku była korzystniejsza od średniej dla kraju (-0,4), województwa łódzkiego (-0,8) i województwa śląskiego (-1,6) oraz województwa świętokrzyskiego (-2,0).

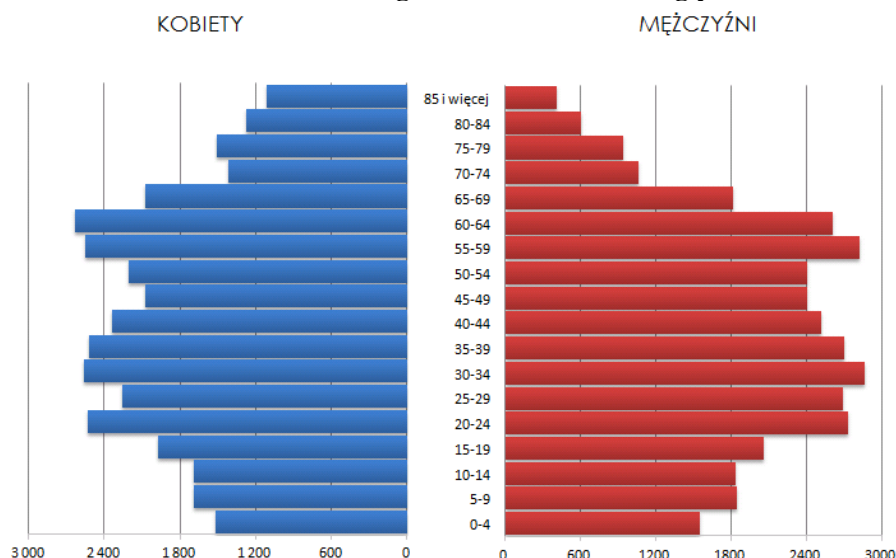
Wykres 1 Przyrost naturalny i saldo migracji w przeliczeniu na 1 000 mieszkańców obszaru LGD „Region Włoszczowski” w latach 2009–2014

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Obrazem struktury społeczeństwa obszaru LGD z podziałem na wiek i płeć jest piramida ludności (wykres 2), która przyjmuje postać regresywną – jest węższa u podstawy, co świadczy o zmniejszającej się liczbie osób w najmłodszych rocznikach. Najliczniejszą grupę wśród mężczyzn stanowili ci w wieku 30–34 lata, natomiast wśród kobiet – w wieku 60–64 lata. Przewaga liczby kobiet nad liczbą mężczyzn jest widoczna wśród osób powyżej 60. roku życia, natomiast w rocznikach młodszych dominują mężczyźni, przy czym największa przewaga jest widoczna w grupach 25–29 oraz 45–49 lat.

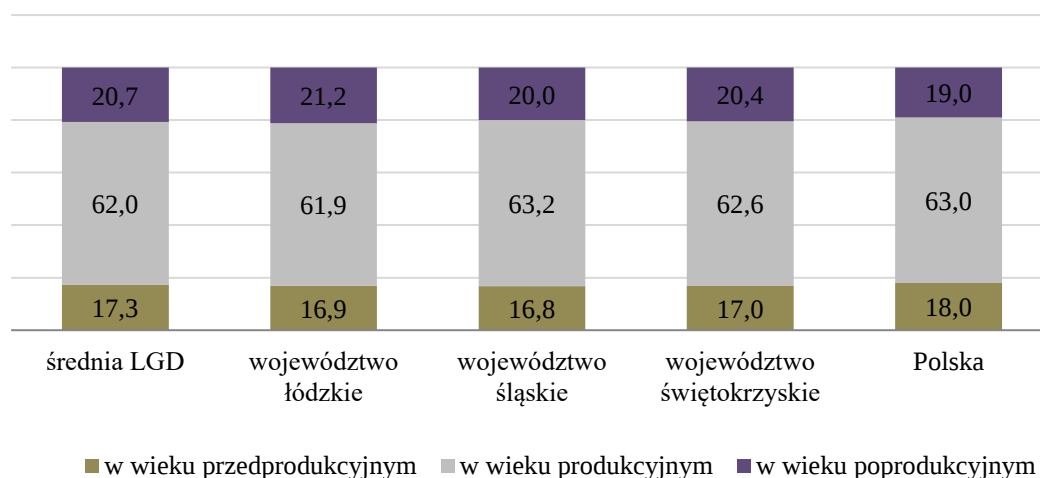
Wykres 2 Struktura ludności LGD „Region Włoszczowski” wg płci i wieku w 2014 roku

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Niekorzystnie na obszarze LGD prezentuje się struktura ludności według ekonomicznych grup wieku. W 2014 roku mieszkańcy w wieku przedprodukcyjnym stanowili 17,3% populacji, w wieku produkcyjnym 62,0%, natomiast w wieku poprodukcyjnym 20,7% (wykres 3).

Wykres 3 Udział ludności wg ekonomicznych grup wieku w % ludności ogółem na obszarze LGD „Region Włoszczowski” w 2014 roku – porównanie z wynikiem województw: łódzkiego, śląskiego i świętokrzyskiego oraz Polski

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Na przestrzeni analizowanego okresu pogarszała się proporcja między liczbą osób w wieku produkcyjnym i poprodukcyjnym, co jest odzwierciedleniem postępującego procesu starzenia się społeczeństwa. W porównaniu z rokiem 2009 o 2,1% zmalał odsetek osób w wieku przedprodukcyjnym, natomiast wzrósł odsetek osób w wieku produkcyjnym (o 0,2%) i poprodukcyjnym (o 1,9%). Na tle jednostek administracyjnych wyższego rzędu w 2014 roku LGD odznaczała się wyższym udziałem osób w wieku poprodukcyjnym oraz najniższym w wieku produkcyjnym w ogóle społeczeństwa (z wyjątkiem województwa łódzkiego), natomiast udział ludności w wieku przedprodukcyjnym był korzystniejszy w stosunku do województw – łódzkiego, śląskiego i świętokrzyskiego.

Uczestnicy konsultacji społecznych potwierdzili wyniki dotyczące danych statystycznych, wskazując na depopulację mieszkańców (19% odpowiedzi) spowodowaną głównie przez migracje, jako istotne zagrożenie dla całego obszaru LGD. Anketowani najbardziej obawiają się wyjazdu młodych i wykształconych ludzi w poszukiwaniu bardziej atrakcyjnych miejsc pracy. Szans upatrują w wydłużającej

się przeciętnej długości życia, co w dalszej perspektywie będzie jednak prowadziło do starzenia się społeczeństwa.

3. Charakterystyka gospodarki, przedsiębiorczości i sektora społecznego

Obszar LGD „Region Włoszczowski” jest terenem rolniczo-przemysłowym, który charakteryzuje się tym, że w gminach wiejskich skoncentrowane jest głównie rolnictwo, zaś w gminach miejsko-wiejskich (Włoszczowa i Koniecpol) – przemysł. Poszczególne gminy uzupełniają się w zakresie różnych działalności. Charakterystyczną spójną cechą tego regionu pod względem ekonomicznym jest jego dobra dostępność dla mieszkańców dużych aglomeracji: krakowskiej, łódzkiej, warszawskiej i śląskiej oraz występowanie terenów odpowiednich do rozwoju ekoturystyki oraz produkcji zdrowej żywności, a szansą na dalszy rozwój będzie rosnący popyt na produkty przetwórstwa rolno-leśnego.

W 2014 roku na obszarze LGD do rejestru REGON wpisanych było 680 podmiotów gospodarczych w przeliczeniu na 10 tys. ludności. Pomimo tendencji wzrostowej w latach 2009–2014, wartość ta była nadal zdecydowanie niższa od średniej dla Polski (1 071 podmiotów) oraz województw: łódzkiego (957), śląskiego (1 007) i świętokrzyskiego (872). W tym samym okresie znacznym wahaniom podlegała liczba jednostek nowo rejestrowanych corocznie w rejestrze REGON w przeliczeniu na 10 tys. ludności. Wartość osiągnięta w 2014 roku – 68 jednostek, była zdecydowanie poniżej średniej dla kraju (93) i województw: łódzkiego (85), śląskiego (80) oraz świętokrzyskiego (71). Wzrost odnotowano natomiast w odniesieniu do liczby podmiotów w przeliczeniu na 1 000 mieszkańców w wieku produkcyjnym – z 96 podmiotów w roku 2009 do 110 w roku 2014. W odniesieniu do jednostek terytorialnych wyższego rzędu (Polska 170, województwo łódzkie 154, województwo śląskie 159, województwo świętokrzyskie 139) wartość ta była jednak nadal znacznie niższa. Niekorzystnie prezentował się wskaźnik dotyczący osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą w przeliczeniu na 1 000 ludności, który w 2014 roku dla obszaru LGD „Region Włoszczowski” wynosił 54, przy średniej dla kraju na poziomie 77 oraz 72 dla województwa łódzkiego, 73 dla śląskiego i 67 dla świętokrzyskiego. W analizowanym okresie można jednak odnotować pozytywny trend, odznaczający się powolnym wzrostem wartości omawianego wskaźnika (tabela 5).

Tabela 5 Wskaźniki dotyczące przedsiębiorczości Polski, województw: łódzkiego, śląskiego i świętokrzyskiego oraz obszaru LGD „Region Włoszczowski” w 2009 i 2014 roku

Obszar	Podmioty wpisane do rejestru REGON w przeliczeniu na 10 tys. ludności		Jednostki nowo zarejestrowane w rejestrze REGON w przeliczeniu na 10 tys. ludności		Osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą w przeliczeniu na 1 000 ludności	
	2009	2014	2009	2014	2009	2014
Polska	981	1 071	92	93	74	77
województwo łódzkie	868	957	88	85	68	72
województwo śląskie	928	1 007	85	80	70	73
województwo świętokrzyskie	832	872	71	71	66	67
średnia LGD	596	680	63	68	48	54

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Biorąc pod uwagę strukturę podmiotów gospodarki narodowej z obszaru LGD zarejestrowanych w rejestrze REGON pod względem sektorów własnościowych, można stwierdzić, że w 2014 roku 4,4% stanowiły podmioty sektora publicznego, w tym przede wszystkim państwowe i samorządowe jednostki sektora finansów publicznych. Sektor prywatny stanowił z kolei 95,6% ogółu podmiotów, w tym: 83,3% to osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą, 4,5% – stowarzyszenia i organizacje społeczne, 3,3% – spółki handlowe. Pozostałą część sektora prywatnego stanowiły łącznie spółdzielnie, spółki handlowe z udziałem kapitału zagranicznego oraz fundacje.

Kluczowe dla rozwoju obszaru branże gospodarki określono posługując się klasyfikacją podmiotów gospodarczych według sekcji PKD 2007⁷. Zgodnie z danymi GUS w 2014 roku najwięcej spośród wszystkich 4 880 podmiotów było zarejestrowanych w sekcji G (handel hurtowy i detaliczny; naprawa

⁷ Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 24 grudnia 2007 r. w sprawie Polskiej Klasyfikacji Działalności (PKD) (Dz. U. z 2007 r. Nr 251 poz. 1885 z późn. zm.).

pojazdów samochodowych) – 28%, a w dalszej kolejności w sekcjach C (przetwórstwo przemysłowe) – 17,7% oraz F (budownictwo) – 13,5%. Z kolei najmniejszy udział wśród ogółu podmiotów miały te zarejestrowane w sekcjach B (górnictwo i wydobywanie) oraz D (wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz, parę wodną, gorącą wodę i powietrze do układów klimatyzacyjnych) – po 0,2%.

Specyficznym rodzajem działalności jest ekonomia społeczna (przedsiębiorczość społeczna). Na obszarze LGD działa 8 przedsiębiorstw społecznych, działających zgodnie ze swoim statutem, które mają swoje siedziby w: Gminie Gidle (1), Gminie Kluczewsko (1), Gminie Radomsko (2), Gminie Secemin (1), Gminie Włoszczowa (3). Podstawowym wyróżnikiem podmiotów ekonomii społecznej jest podejmowanie działań ekonomicznych zorientowanych na zaspokojenie potrzeb osób je tworzących, a nie na podział zysku. Wypracowane zyski inwestowane są ponownie w rozwój zasobów ludzkich i rozwój wspólnoty.

Wyniki konsultacji społecznych na obszarze LGD w pełni odzwierciedlają niekorzystną sytuację dotyczącą przedsiębiorczości, którą obrazują wartości wskaźników statystycznych. Znaczna część ankietowanych osób (19% odpowiedzi) uważa, że jednym z działań, które powinny być realizowane na obszarze LGD w ramach Strategii jest wspieranie rozwoju przedsiębiorczości poprzez wsparcie finansowe i doradztwo przy zakładaniu działalności gospodarczej. Jednocześnie niska przedsiębiorczość wśród mieszkańców oraz brak aktywizacji i zaangażowania nowych przedsiębiorców, a także brak terenów pod inwestycje – zostało wskazane jako słabe strony obszaru. Natomiast atrakcyjność gospodarcza i szybki rozwój sąsiednich regionów (15% odpowiedzi) oraz sytuacja geopolityczna (spowolnienie gospodarcze, konflikty) wskazywane były jako zagrożenia, które mogą znacząco zahamować rozwój obszaru. Uczestnicy konsultacji społecznych uznali również, że czynnikami mogącymi przyczynić się do rozwoju przedsiębiorczości będą możliwości pozyskania zewnętrznych środków finansowych (18% odpowiedzi), które przyczynią się do rozwoju istniejących oraz zakładania nowych działalności gospodarczych. Zwrócono jednak uwagę na trudności oraz skomplikowane procedury aplikowania o te środki. Rozwój współpracy międzysektorowej, rozwinięcie technologii informacyjno-komunikacyjnych na obszarze LGD oraz zmiany prawne ułatwiające prowadzenie działalności mogą również wpłynąć na podniesienie się poziomu przedsiębiorczości, a co za tym idzie – zróżnicowania źródeł dochodów na obszarach wiejskich.

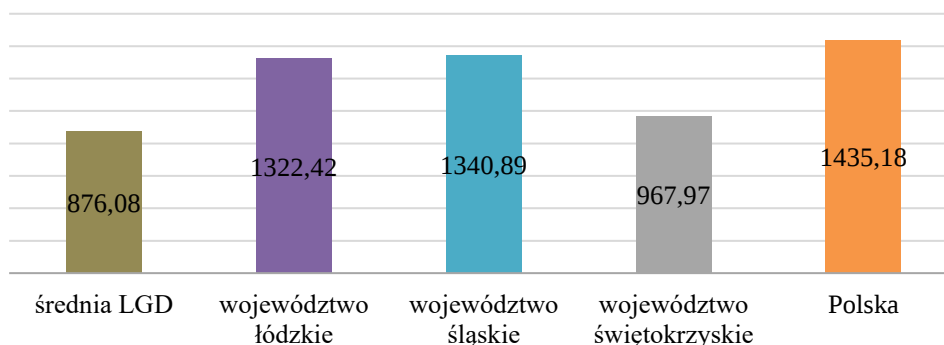
Ponadto mieszkańcy zostali zapytani jakie grupy powinny być objęte szczególnym wsparciem podczas wdrażania LSR. Wskazane grupy docelowe wynikają również z mocnych i słabych stron obszaru. Największym wsparciem powinni zostać objęci bezrobotni do 29 lat (11% odpowiedzi), młodzież do 25 lat (14% odpowiedzi) oraz rolnicy (13% odpowiedzi) i przedsiębiorcy (9% odpowiedzi).

Spójność obszaru wyraża się w występowaniu typowo rolniczego krajobrazu oraz w podobnej strukturze gospodarstw rolnych. Charakteryzuje się ona dużą ilością stosunkowo niedużych gospodarstw, co jest odbiciem typowej struktury wielkościowej gospodarstw na obszarach wiejskich południowo-wschodniej Polski, zwłaszcza obszarów wyżynnych. Zgodnie z danymi GUS w 2014 roku niemal 100% ogółu stanowiły gospodarstwa indywidualne. Średnia wielkość takiego gospodarstwa rolnego na obszarze LGD, ustalona na podstawie Powszechnego Spisu Rolnego 2010, wynosiła 6,6 ha i była wyższa niż wartość dla województw śląskiego (3,2 ha) i świętokrzyskiego (4,5 ha), a nieco niższa od średniej dla województwa łódzkiego (6,7 ha) i Polski (6,9 ha). Były to z reguły gospodarstwa niskotowarowe, przeznaczające produkcję na własne potrzeby. Większość właścicieli gospodarstw indywidualnych traktuje pracę w nich jako uzupełniające źródło dochodów.

W 2014 roku dochody ogółem w przeliczeniu na 1 mieszkańca obszaru LGD „Region Włoszczowski” wynosiły 2 912,86 zł, co było wartością o wiele niższą od średniej wartości dla Polski (3 971,27 zł) oraz województw: świętokrzyskiego (3 474,43 zł), łódzkiego (3 773,58 zł) oraz śląskiego (4 047,26 zł).

Dochód podatkowy na obszarze LGD oraz województw za 2013 r. liczony jest jako średnia arytmetyczna wskaźników G publikowanych przez Departament Finansów Samorządu Terytorialnego Ministerstwa Finansów (MF) gmin składających się na dane jednostki. Natomiast dochód Gg dla Polski jest wartością podaną przez MF. Dochód podatkowy w przeliczeniu na 1 mieszkańca na terenie LGD za 2013 r. wyniósł 876,08 zł i był niższy niż dochód podatkowy dla województw: łódzkiego (1 322,42 zł), śląskiego (1 340,89 zł) i świętokrzyskiego (967,97 zł) oraz Polski (1 435,18 zł), co przedstawiono na wykresie 4.

Wykres 4 Dochód podatkowy w przeliczeniu na 1 mieszkańca na obszarze LGD „Region Włoszczowski” w 2013 roku (zł) – porównanie z wynikiem województw: łódzkiego, śląskiego i świętokrzyskiego oraz Polski

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Udział w podatkach stanowiących dochody budżetu państwa z podatku od osób fizycznych w przeliczeniu na 1 mieszkańca wyniósł na obszarze LGD w 2014 roku 377,40 zł, co stanowiło 48,2% średniej krajowej, z kolei udział w podatkach stanowiących dochody budżetu państwa z podatku od osób prawnych wyniósł 7,74 zł, a więc 14% średniej wartości dla kraju. Udział dochodów własnych w dochodach ogółem wynosił 37,8% – zdecydowanie mniej w porównaniu do Polski (55,4%) oraz województw: łódzkiego (57,5%), śląskiego (58,3%), a także świętokrzyskiego (43,4%).

Wydatki ogółem w przeliczeniu na 1 mieszkańca wyniosły w 2014 roku 2 941,77 zł dla całego obszaru LGD, co było wartością zdecydowanie niższą od średniej dla Polski (4 021,24 zł) oraz poszczególnych województw (łódzkie 3 928,53 zł, śląskie 4 207,15 zł, świętokrzyskie 3 547,17 zł).

Obszar, który obejmuje niniejszy dokument to miejsce gdzie funkcjonują przede wszystkim organizacje, których działalność jest oparta na zachowaniu wiejskich i historycznych tradycji oraz na folklorze. Działają tu przede wszystkim Koła Gospodyń Wiejskich, Ochotnicze Straże Pożarne, organizacje związane ze sportem (kluby sportowe i uczniowskie kluby sportowe) oraz kulturą (przy wiejskich i gminnych ośrodkach kultury). Różnego rodzaju stowarzyszenia koncentrują życie społeczne regionu, czym przyczyniają się do rozwoju społeczeństwa obywatelskiego. Posiadają bogate doświadczenie zarówno w organizacji przedsięwzięć lokalnych, jak i takich o szerszym oddziaływaniu regionalnym. Zajmują się m.in. organizacją imprez kulturalnych, z których wiele odbywa się cyklicznie, ma charakter regionalny i jest czynnikiem, który jednoczy obszar LGD „Region Włoszczowski”.

Wskaźnik liczby działających fundacji, stowarzyszeń i organizacji społecznych w przeliczeniu na 10 tys. mieszkańców na obszarze LGD „Region Włoszczowski” w 2014 roku wynosił 31 i w okresie od 2009 roku zwiększył się o 7. Pod tym względem obszar prezentował się tak samo jak województwo łódzkie, nieco korzystniej od województw śląskiego i świętokrzyskiego (odpowiednio 24 i 30 zarejestrowanych podmiotów sektora społecznego w przeliczeniu na 10 tys. mieszkańców), a tylko nieznacznie ustępował Polsce (33). W wartościach bezwzględnych daje to liczbę 225 zarejestrowanych fundacji, stowarzyszeń i organizacji społecznych w 2014 roku – w 2009 roku liczba ta wynosiła 175 podmiotów. Organizacje pozarządowe są przejawem społeczeństwa obywatelskiego oraz jedną z form aktywności lokalnej. Odgrywają ważną rolę w umacnianiu więzi społecznych, wzmacnianiu władz lokalnych oraz zwiększają możliwości rozwoju społecznego obszaru, dlatego wzrost ich liczby jest sytuacją korzystną.

Podczas konsultacji społecznych uwidoczniło się niskie zaangażowanie lokalnej społeczności w rozwój obszaru LGD oraz brak zaangażowania w inicjatywy oddolne. Organizacja wydarzeń aktywizujących mieszkańców (11% odpowiedzi) oraz wsparcie inicjatyw oddolnych (9% odpowiedzi) zostały wskazane jako jedno z działań, które powinny być realizowane na obszarze LGD w ramach LSR. Słaba współpraca różnych sektorów gospodarczych oraz niska dochodowość mieszkańców, związana z brakiem atrakcyjnych miejsc pracy zostały uznane jako jedne ze słabych stron obszaru. Uczestnicy prowadzonych konsultacji zwrócili również uwagę na zanikanie więzi społecznych i tożsamości regionalnej obszaru (16% odpowiedzi), natomiast działania edukacyjne na rzecz lokalnej społeczności (16% odpowiedzi) oraz wydarzenia aktywizujące lokalną społeczność (18% odpowiedzi) wskazano jako istotne efekty wdrażania LSR. Propagowanie inicjatyw oddolnych i odpowiedzialności społecznej jest szansą do zniwelowania problemu związanego z brakiem zaangażowania mieszkańców oraz zanikaniem więzi społecznych i tożsamości regionalnej.

Uzupełnienie diagnozy w związku z ubieganiem się LGD o dodatkowe środki na wsparcie na wdrażanie operacji w ramach strategii rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność.

Z analizy przeprowadzonego w 2018 i 2019 roku doradztwa w Biurze LGD oraz postulatów podnoszonych podczas organizowanych przez LGD spotkań niezbicie wynika, że największym zainteresowaniem wśród potencjalnych wnioskodawców cieszy się pozyskiwanie środków na podejmowanie działalności gospodarczej. Wyniki powyższej analizy są zbieżne z wnioskami wpływającymi z przeprowadzonych we wcześniejszych latach naborów. W przypadku naborów z zakresu podejmowania działalności gospodarczej odnotowano największą liczbę wnioskodawców wybranych do wsparcia, którzy nie mogli go otrzymać z powodu niewystarczających środków finansowych. Biorąc pod uwagę powyższe LGD podjęła decyzję o przeznaczeniu całości dodatkowych środków na działania: 1.1.6 *Podejmowanie działalności gospodarczej* oraz 1.1.7 *Podejmowanie działalności gospodarczej przez osoby w wieku do 29 roku życia*.

4. Charakterystyka rynku pracy – zatrudnienie i bezrobocie

Wskaźniki odnoszące się do bezrobocia i zatrudnienia charakteryzują sytuację na rynku pracy analizowanego obszaru. Liczba osób bezrobotnych na obszarze LGD „Region Włoszczowski” wyniosła w 2014 r. 4 273, w tym 1 984 mężczyźni (46,4%) oraz 2 632 kobiety (53,6%). W latach 2009–2013 wartość ta zwiększyła się o 267 osób, natomiast w 2014 roku zmniejszyła się aż o 689 osób w stosunku do roku poprzedniego. Stopa bezrobocia rejestrowanego podawana przez GUS na poziomie powiatu wyniosła w 2014 r. 18,4% w powiecie częstochowskim, 14,1% w powiecie radomszczańskim oraz 12,9% w powiecie włoszczowskim. Stanowiło to odpowiednio 160%, 122,6% i 112,2% średniej stopy bezrobocia rejestrowanego w Polsce. Proporcja ta poprawiła się w analizowanym okresie jedynie w powiecie włoszczowskim (tabela 6).

Tabela 6 Wskaźniki dotyczące bezrobotnych i pracujących na obszarze Polski, województw: łódzkiego, śląskiego i świętokrzyskiego, powiatów: radomszczańskie, częstochowskiego i włoszczowskiego oraz LGD „Region Włoszczowski” w 2009 i 2014 roku

Obszar	Stopa bezrobocia rejestrowanego		Pracujący ogółem w przeliczeniu na 1 000 mieszkańców	
	2009	2014	2009	2014
Polska	12,1	11,5	223	230
województwo łódzkie	11,9	11,9	221	228
województwo śląskie	9,4	9,6	253	259
województwo świętokrzyskie	15,1	14,2	179	182
powiat radomszczański	14,2	14,1	175	181
powiat częstochowski	15,6	18,4	113	123
powiat włoszczowski	13,7	12,9	171	178
średnia LGD	-	-	149	152

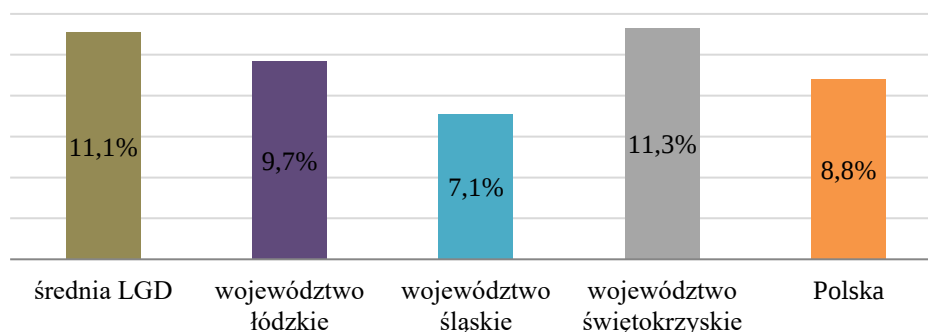
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

W powiecie częstochowskim w 2014 r. 8 160 osób było zarejestrowanych jako bezrobotne. Największy odsetek wśród nich stanowiły osoby z wykształceniem zasadniczym zawodowym (30,9%), gimnazjalnym i poniżej (25%) oraz policealnym i średnim zawodowym (24,1%), natomiast najmniejszy – osoby z wykształceniem średnim ogólnokształcącym (7,2%). W powiecie radomszczańskim wśród 6 116 zarejestrowanych bezrobotnych najwięcej było z wykształceniem gimnazjalnym i poniżej (29,7%) oraz zasadniczym zawodowym (27,4%), a w dalszej kolejności – policealnym i średnim zawodowym (21,9%). Najmniejszy odsetek stanowili natomiast bezrobotni z wykształceniem średnim ogólnokształcącym (9,5%). Statystyki dla powiatu włoszczowskiego podają, że najliczniejszą grupą wśród 2 670 bezrobotnych były osoby z wykształceniem zasadniczym zawodowym (28%), a dalej z policealnym i średnim zawodowym (24,9%) oraz gimnazjalnym i poniżej (22,5%). Najmniej było w 2014 roku w tym powiecie bezrobotnych, którzy posiadali wykształcenie średnie ogólnokształcące (11,3%). Najwięcej zarejestrowanych osób bezrobotnych w 2014 r. było w przedziale wiekowym 25–34 lata, przy czym na powiat radomszczański przypadało 1 549 osób (25,3%), na częstochowski 2 220 (27,2%), zaś na włoszczowski 729 (27,3%).

Stosunek liczby osób bezrobotnych do liczby osób w wieku produkcyjnym na obszarze LGD wyniósł w 2013 roku 0,111 (11,1%). Zanotowana w 2013 roku wielkość przekraczała średnie wartości odnotowane dla jednostek administracyjnych wyższego rzędu – Polski 0,088 (8,8%), a także województwa łódzkiego 0,097 (9,7%) i śląskiego 0,071 (7,1%) oraz była nieznacznie niższa od wartości dla województwa świętokrzyskiego 0,113 (11,3%), co przedstawiono na wykresie 5. W roku 2014 odnotowano spadek

analizowanej wartości dla wszystkich jednostek, w tym również LGD „Region Włoszczowski” do poziomu 0,096 (9,6%).

Wykres 5 Wskaźnik bezrobocia na obszarze LGD „Region Włoszczowski” w 2013 roku – porównanie z wynikiem województw: łódzkiego, śląskiego i świętokrzyskiego oraz Polski

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Wartość wskaźnika osób pracujących w przeliczeniu na 1 000 mieszkańców obszaru LGD „Region Włoszczowski” w 2014 roku wyniosła 152 i była znacząco niższa od wartości odnotowanych dla Polski oraz województw łódzkiego i śląskiego. W porównaniu z rokiem 2013 udział pracujących zwiększył się – w latach wcześniejszych miały miejsce wahania analizowanej wartości. Wskaźnikiem obrazującym sytuację ekonomiczną na obszarze LGD jest przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto w relacji do średniej krajowej. Dane dotyczące wynagrodzeń określa się w statystykach na poziomie powiatu, jednak sytuacja jaka ma miejsce w powiatach radomszczańskim, częstochowskim i włoszczowskim obrazuje również możliwości finansowe mieszkańców poszczególnych gmin obszaru objętego LSR. Powiaty te w 2014 roku z przeciętnym miesięcznym wynagrodzeniem brutto na poziomie odpowiednio 74,8%, 77,4% oraz 84,5% średniej krajowej prezentowały się znacznie słabiej od województwa śląskiego (102,4%) łódzkiego (90,4%), a nawet świętokrzyskiego (85,8%).

Uczestnicy konsultacji społecznych prowadzonych na obszarze LGD za największy problem obszaru wskazali sytuację na rynku pracy: brak miejsc pracy, wysokie bezrobocie, poziom wynagrodzenia (29% odpowiedzi). Najistotniejszym efektem wdrażania LSR powinno być zwiększenie ilości miejsc pracy (37% odpowiedzi), czego rezultatem byłby spadek bezrobocia (34% odpowiedzi).

5. Opieka społeczna

Na obszarze LGD „Region Włoszczowski” zgodnie z danymi GUS z pomocy społecznej w 2013 roku korzystało łącznie 8 342 osoby, co daje 116 osób w przeliczeniu na 1 000 mieszkańców (tabela 7). Wartość ta zdecydowanie przewyższała średnią dla kraju (83) oraz województw: łódzkiego (82), śląskiego (56) i świętokrzyskiego (111). W analizowanym okresie liczba korzystających z pomocy społecznej najwyższy poziom osiągnęła w roku 2009 – 129 osób, a najniższy w latach 2010 i 2011 – 111 osób. Udział osób korzystających z pomocy społecznej w ludności ogółem wyniósł w 2013 roku 11,6%, przy średniej dla Polski na poziomie 8,3%, dla województwa łódzkiego 8,2%, śląskiego 5,6%, a świętokrzyskiego 11,1%. Osoby korzystające z pomocy społecznej zamieszkiwały łącznie w 2013 r. 2 750 gospodarstw domowych na obszarze LGD. W przypadku wskaźnika dotyczącego udziału dzieci w wieku do lat 17, na które rodzice otrzymują zasiłek rodzinny w ogólnej liczbie dzieci w tym wieku zauważalny był w latach 2009–2013 wyraźny spadek, jednak jego wartość pozostawała nadal na bardzo wysokim poziomie w stosunku do jednostek terytorialnych wyższego rzędu. W roku 2009 wartość wskaźnika na obszarze LGD wynosiła 62,8%, natomiast w roku 2013 spadła do 49,7%. Odsetek ten był nadal zdecydowanie wyższy od średniej dla kraju (30,4%) oraz województw: łódzkiego (32,4%), śląskiego (21,1%) i świętokrzyskiego (39,5%). Wskaźniki dotyczące pomocy społecznej zaprezentowano w tabeli 7.

Tabela 7 Wskaźniki dotyczące pomocy społecznej na obszarze Polski, województw: łódzkiego, śląskiego i świętokrzyskiego oraz LGD „Region Włoszczowski” w 2009 i 2013 roku

Obszar	Osoby w gospodarstwach domowych korzystające z pomocy społecznej w przeliczeniu na 1 000 mieszkańców		Udział korzystających z pomocy społecznej w ludności ogółem (%)		Udział dzieci w wieku do lat 17, na które rodzice otrzymują zasiłek rodzinny w ogólnej liczbie dzieci w tym wieku (%)	
	2009	2013	2009	2013	2009	2013
Polska	91	83	9,1	8,3	41,5	30,4
województwo łódzkie	84	82	8,4	8,2	43,4	32,4
województwo śląskie	59	56	5,9	5,6	29,2	21,1
województwo świętokrzyskie	127	111	12,7	11,1	52,5	39,5
średnia LGD	129	116	12,9	11,6	62,8	49,7

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Średni udział wydatków na pomoc społeczną w wydatkach ogółem jednostek samorządu terytorialnego wchodzących w skład LGD wyniósł w analizowanym pięcioleciu 17,5%. Wynik ten był znacznie wyższy od wartości odnotowanej dla Polski (14,6%) oraz województw: łódzkiego (15,2) i śląskiego (13,6%), ale niższy od wartości odnotowanej dla świętokrzyskiego (19,2%).

Niekorzystne dane statystyczne obrazujące korzystających z pomocy społecznej świadczą o możliwości występowania na obszarze zjawiska wykluczenia społecznego i ubóstwa. Wykluczenie społeczne może być następstwem ubożenia ludności, niemniej jednak na obszarze w analizowanym okresie widać spadek osób korzystających ze świadczeń społecznych. Brak jest jednak podstaw do jednoznacznego stwierdzenia występowania na obszarze wymienionych zjawisk.

6. Dostęp do infrastruktury publicznej i komunalnej

Wysoki odsetek dzieci w wieku 3–5 lat objętych wychowaniem przedszkolnym świadczy o polityce społecznej oraz stopniu rozwoju usług publicznych. W 2013 roku wartość tego wskaźnika wynosiła dla obszaru LGD „Region Włoszczowski” 64,7%, co było wartością niższą zarówno od średniego wyniku dla kraju (74,1%), jak również poszczególnych województw (łódzkie 75,4%, śląskie 77,5%, świętokrzyskie 71%). W analizowanym okresie zauważalny jest znaczący wzrost omawianego wskaźnika o 17,7%. Na całym obszarze LGD nie ma natomiast placówki żłobkowej, która obejmowałaby opieką dzieci poniżej 3. roku życia.

Na obszarze LGD „Region Włoszczowski” znajdują się 24 biblioteki i ich filie, które usytuowane są w każdej z gmin członkowskich. Z kolei na obszarze siedmiu gmin zlokalizowane są domy i ośrodki kultury, kluby lub świetlice wiejskie, które prowadzą działalność związaną z organizacją imprez i wydarzeń kulturalnych.

Średni udział wydatków na kulturę i ochronę dziedzictwa narodowego w wydatkach ogółem jednostek samorządu terytorialnego wchodzących w skład LGD wyniósł w badanym pięcioleciu 2,6%. Wynik ten był niższy od wartości odnotowanej dla Polski (3,8%) oraz województw: łódzkiego (3,8%), śląskiego (3,5%) i świętokrzyskiego (3,2%).

Średni udział wydatków na gospodarkę komunalną i ochronę środowiska w wydatkach ogółem jednostek samorządu terytorialnego wchodzących w skład LGD wyniósł 6,0% w latach 2009–2013. Wynik ten był niższy od wartości odnotowanych dla jednostek terytorialnych wyższego rzędu i wyniósł dla województwa łódzkiego 8,7%, śląskiego 8,5%, świętokrzyskiego – 7,3%, a dla Polski 6,9%,

7. Tożsamość, tradycja, dziedzictwo kulturowe, potencjał turystyczny

Obszar LGD „Region Włoszczowski” charakteryzuje się wysokim stopniem spójności dzięki swojej bogatej historii, kulturze i wspólnym tradycjom. Tożsamość lokalna wynika ze wspólnych korzeni i podobnych doświadczeń historycznych, które są dodatkowo wzmacniane poprzez liczne zintegrowane działania mieszkańców obszaru, którzy kultywują lokalne obrzędy i upowszechniają folklor tego regionu.

Badania archeologiczne prowadzone na obszarze, który obejmuje dziś LGD „Region Włoszczowski” dowodzą bardzo odległych początków osadnictwa ludzkiego na tym terenie – najstarsze ślady datowane są na wczesny mezolit. Osadnictwo było szczególnie intensywne w dobie tzw. kultury łużyckiej, czego

dowodem są licznie odkrywane ślady osad i cmentarzysk ciałopalnych. Najstarsze zachowane zabytki budownictwa mają jednak rodowód średniowieczny – są to przede wszystkim pozostałości grodziska we Włoszczowie, a także gródek w Bebelnie. Średniowiecznymi zabytkami są gotyckie kościoły w Kurzelowie, Moskorzewie, Seceminie, Stanowiskach i Gidlach.

Po budowlach średniowiecznych kolejną grupę zabytków sakralnych stanowią kościoły barokowe, będące najczęściej fundacjami rodów szlacheckich – ówczesnych właścicieli miast czy wiosek, w których je wznoszono. Zabytki sakralne z różnych okresów są charakterystycznym elementem krajobrazu kulturowego LGD. Należą do nich m.in.: bazylika mniejsza pw. Wniebowzięcia Matki Boskiej wraz z klasztorem oo. Dominikanów w Gidlach, kościół pokartuzki pw. Matki Boskiej Bolesnej z bramą cmentarną i dzwonnica (pozostałość po pustelni kartuzów) w Gidlach, kościół parafialny pw. św. Trójcy w Koniecpolu, kościół pw. Wniebowzięcia NMP i św. Floriana w Czarnicy, kościół pw. św. Wawrzyńca w Kluczewsku oraz kościół filialny pw. Nawiedzenia NMP w Strzałkowie. Najokazalszą budowlą sakralną na obszarze LGD jest barokowy kościół pw. Wniebowzięcia NMP we Włoszczowie oraz bazylika mniejsza pw. Wniebowzięcia Matki Boskiej wraz z klasztorem oo. Dominikanów w Gidlach.

Cennymi zabytkami architektury sakralnej są nieliczne zachowane budowle drewniane: kaplica cmentarna św. Anny w Kurzelowie oraz kościoły parafialne pw. Wszystkich Świętych w Koszowie, pw. św. Michała Archanioła w Bebelnie oraz kościół parafialny pw. św. Marii Magdaleny w Gidlach.

Postacią związaną z obszarem LGD „Region Włoszczowski” był hetman Stefan Czarniecki. Jego staraniem w miejscowości Czarnca został wybudowany wczesnobarokowy kościół pw. Wniebowzięcia NMP i św. Floriana, który stał się później jego mauzoleum. Szczątki hetmana w 1937 roku przełożono z krypty do okazałego sarkofagu dłuta Zofii Trzcińskiej-Kamińskiej, umieszczonego w prezbiterium kościoła. Naprzeciwko świątyni, w miejscu gdzie prawdopodobnie stał dwór Czarnieckich, w latach 60. ubiegłego wieku założono park-arboretum, gromadzący szereg ciekawych gatunków drzew i krzewów⁸.

Spójność kulturowa mająca swoje korzenie w historii obszaru znajduje wyraz w istniejących obiektach kultury materialnej, które sięgają XIV w. Najczęściej występującymi zabytkami są obiekty sakralne, na które składają się kościoły, kaplice, dzwonnice, bramy czy cmentarze. Dodatkowo część z nich zachowana została w postaci zespołów klasztornych. Na obszarze LGD występują również w dużej ilości obiekty świeckie, takie jak zespoły i parki dworskie, dwory, baszty obronne, wiatraki. Wymienione obiekty znajdują się w rejestrze zabytków Narodowego Instytutu Dziedzictwa (dane na dzień 30 czerwca 2015 r.)⁹.

Obszar, który obejmuje niniejszy dokument to miejsce organizacji wielu imprez kulturalnych, z których wiele odbywa się cyklicznie, ma charakter regionalny i jednoczy mieszkańców.

Kultura regionu oparta jest głównie na zachowaniu wiejskich i historycznych tradycji oraz na folklorze. Prężnie działają w tym zakresie Koła Gospodyń Wiejskich, wiejskie i gminne domy kultury, Ochotnicze Straże Pożarne oraz innego rodzaju organizacje społeczne. Wydarzenia kulturalne związane są bezpośrednio z kalendarzem świąt kościelnych i rolniczych (np. dożynki). Silnie rozwinęła się też dziedzina folklorystyczna. Przykładem są tutaj kapele i zespoły ludowe, m.in.: Folklorystyczny Zespół Pieśni i Tańca „Gidlanie”, Zespół Ludowy „Dzierzgowianie”, Powiatowa Kapela Włoszczowska, Zespół Ludowy „Przepióreczka” z Żeliszawic, Młodzieżowy Zespół Ludowy „Stokrotki” z Czarnicy, Ludowy Zespół Artystyczny „Złoty Kłos” z Secemina, Zespół Ludowy „Chrzastowianki” z Koniecpola, Młodzieżowe Orkiestry Dęte z Włoszczowy, Pławna i Żytina, duet Patrycja Piątek i Hubert Adamus z Włoszczowy.

Na obszarze działania LGD w latach 2009–2014 systematycznie rozwijał się dział gospodarki związany z zakwaterowaniem i usługami gastronomicznymi. W sekcji I – działalność związana z zakwaterowaniem i usługami gastronomicznymi (wg klasyfikacji PKD 2007) zgodnie z danymi GUS w 2014 roku zarejestrowane były 102 podmioty, co stanowiło 1,6% wszystkich podmiotów zarejestrowanych w rejestrze REGON. W Polsce podmioty w sekcji I stanowiły 3,1%, w województwie łódzkim 2,4%, w śląskim 3,2%, a w świętokrzyskim 2,6% ogółu.

Analiza mocnych i słabych stron wynikająca z przeprowadzonych konsultacji społecznych wskazuje, iż walory turystyczne, w tym położenie, zasoby naturalne i historyczno-kulturowe są największym potencjałem obszaru LGD – uznało tak 36% ankietowanych osób. Zdaniem mieszkańców rozwój turystyki aktywnej, moda na zdrowy styl życia oraz produkty lokalne mogą być szansą dla rozwoju obszaru. Jednocześnie tylko niewielka ilość osób (9% odpowiedzi) wskazała zbyt małą atrakcyjność turystyczną i dostępność bazy noclegowej i gastronomicznej jako problem obszaru. Natomiast mieszkańcy upatrują szans rozwoju turystyki w zwiększającej się liczbie osób podróżujących po Polsce (16% odpowiedzi), a istotnego zagrożenia w konkurencyjności turystycznej sąsiednich regionów (15% odpowiedzi). Niewystarczająca rozpoznawalność obszaru pod względem turystycznym spowodowana jest głównie słabą promocją

⁸ Strona internetowa LGD „Region Włoszczowski”, www.lgd-region-wloszczowa.pl.

⁹ Strona internetowa Narodowego Instytutu Dziedzictwa, www.nid.pl.

miejscowych zasobów dziedzictwa kulturowego i naturalnego oraz słabo rozwiniętą infrastrukturą turystyczną. Zdaniem lokalnej społeczności należy skorzystać z coraz bardziej powszechnej metody promocji jaką daje rozwój Internetu i idący za nim rozwój nowoczesnych dróg komunikacji i promocji. Wykorzystanie tych czynników stanowi szansę zwiększenia rozpoznawalności obszaru.

8. Podsumowanie i wnioski z części diagnostycznej – określenie grup docelowych, w tym defaworyzowanych oraz obszarów interwencji

Diagnoza obszaru opracowana na podstawie szeroko prowadzonych konsultacji społecznych oraz danych statystycznych pozwoliła określić grupy docelowe, które powinny być objęte szczególnym wsparciem w ramach realizacji LSR. Na podstawie danych zawartych w diagnozie można było wyróżnić cztery grupy docelowe oraz jedną grupę defaworyzowaną, wymagającą największego wsparcia.

Pierwszą grupę docelową stanowią wszyscy mieszkańcy obszaru LGD, ponieważ LSR powinna realizować cele, które przede wszystkim będą służyć lokalnej społeczności. Ponadto mieszkańcy obszaru odniosą korzyści z realizacji LSR we wszystkich aspektach zarówno gospodarczym jak i społecznym. Kolejną grupą docelową są turyści – czyste środowisko, zasoby naturalne i historyczno-kulturowe zostały wskazane przez mieszkańców jako największy potencjał obszaru LGD, który można wykorzystać do rozwoju turystyki aktywnej. Ponadto są odbiorcami działań związanych z infrastrukturą turystyczną i działań promocyjnych. Trzecią grupą są przedsiębiorcy ze względu na bardzo niski poziom zarejestrowanych działalności gospodarczych na obszarze LGD. Wspieranie rozwoju przedsiębiorczości poprzez dofinansowanie powstawania i rozwijania przedsiębiorstw, będzie również wpływać na spadek bezrobocia, czego rezultatem będzie wzrost dochodów oraz podniesienie jakości życia mieszkańców. Ostatnią grupą jaką wyróżniono na podstawie diagnozy obszaru są członkowie organizacji pozarządowych, ze względu na małe zaangażowanie lokalnej społeczności w rozwój obszaru LGD oraz zanik więzi i przywiązania do tradycji – szczególnie podkreślane podczas konsultacji społecznych. Działalność organizacji pozarządowych, tworzenie inicjatyw oddolnych oraz miejsc integracji i aktywizacji lokalnej społeczności, których niewystarczająca ilość stanowi problem dla mieszkańców, były tematem wielu spotkań warsztatowych. Ponadto podczas spotkań zwrócono uwagę na brak współpracy międzysektorowej. Dlatego też pojawił się pomysł, iż w ramach realizacji LSR należy zainicjować współpracę zarówno pomiędzy przedsiębiorcami, jak również innymi sektorami. Współpraca różnych środowisk przyczyni się do lepszego wykorzystania posiadanych doświadczeń i umiejętności oraz bardziej kompleksowego rozwoju obszaru.

Ponadto w ramach grup docelowych została również wyróżniona grupa defaworyzowana, którą stanowią osoby fizyczne do 29. roku życia, grupa ta łączy w sobie podmioty wykazane przez mieszkańców jako wymagające szczególnego wsparcia, głównie ze względu na odpływ szczególnie młodej i wykształconej młodzieży do większych aglomeracji miejskich, w celu poszukiwania atrakcyjniejszych miejsc pracy. Podczas konsultacji społecznych zwracano uwagę na to, że największym wsparciem powinni być objęci studenci i absolwenci oraz młode osoby bezrobotne. Wybór tej grupy wynika z przeprowadzonych konsultacji społecznych oraz danych widocznych w statystykach. Zatrzymanie na obszarze ludzi „wchodzących w dorosłe życie” będzie sprzyjało demografii obszaru oraz przyczyni się do tworzenia na nim atrakcyjnych warunków do mieszkania.

Obok wyróżnionych grup docelowych można również wskazać trzy obszary wymagające wsparcia i rozwoju, działające jako branże gospodarcze wg sekcji i działu PKD, które mają szczególne znaczenie dla rozwoju całego obszaru LGD. Wybrane branże wyodrębniono na podstawie przeprowadzonych konsultacji społecznych oraz danych statystycznych.

Pierwszą zidentyfikowaną branżą jest branża związana z przetwórstwem sklasyfikowana wg sekcji C (przetwórstwo przemysłowe), ze względu na występowanie przedsiębiorstw związanych z długoletnimi tradycjami przetwórstwa mleczarskiego oraz licznymi zakładami przemysłowymi prowadzącymi swoją działalność na skalę całego kraju.

Na podstawie konsultacji społecznych należy także wyróżnić branżę turystyczną, sklasyfikowaną wg sekcji I (działalność związana z zakwaterowaniem i usługami gastronomicznymi). Branża ta została wyróżniona ze względu na potencjał turystyczny obszaru oraz jego niedostateczne wykorzystanie, szczególnie podkreślane przez mieszkańców obszaru.

Trzecią wyróżnioną branżą jest działalność kulturalno-rozrywkowa wg sekcji R (działalność związana z kulturą, rozrywką i rekreacją). Na obszarze LGD działają liczne organizacje kulturalne i rozrywkowe, których działanie opiera się głównie na zachowaniu wiejskich i historycznych tradycji oraz na folklorze. Zanikanie tradycji i tożsamości lokalnej zostało wskazane jako zagrożenie dla obszaru LGD. Wspieranie branży związanej z działalnością kulturalno-rozrywkową wzmocni utożsamianie się lokalnej społeczności z obszarem LGD, a rekreacyjnej – zwiększy możliwości spędzania wolnego czasu, szczególnie wśród ludzi starszych.

IV. Analiza SWOT

Analiza SWOT to jedna z najpopularniejszych i najskuteczniejszych metod analitycznych wykorzystywanych we wszystkich obszarach planowania strategicznego. Polega na zidentyfikowaniu 4 grup czynników (mocne i słabe strony oraz szanse i zagrożenia), dzięki czemu można je odpowiednio wykorzystać w procesie zaplanowanego rozwoju lub zniwelować skutki ich negatywnego wpływu. Dzięki tej metodzie można również pogrupować czynniki na pozytywne (mocne strony i szanse) oraz negatywne (słabe strony i zagrożenia). Często dzieli się je również na czynniki wewnętrzne (opisujące mocne i słabe strony danej jednostki) oraz czynniki zewnętrzne (czyli szanse i zagrożenia wynikające z jej mikro- i makrootoczenia). Czynniki wewnętrzne (mocne i słabe strony) są zależne m.in. od władz lokalnych i lokalnej społeczności, natomiast czynniki zewnętrzne (szanse i zagrożenia) należące do otoczenia bliższego i dalszego są niezależne od władz danej jednostki, a także jej mieszkańców.

Analiza SWOT przedstawiona w tabeli 8 wypracowana została na podstawie diagnozy obszaru i ludności (rozdział III), w tym dostępnych danych statystycznych, wyników ankiet przeprowadzonych wśród mieszkańców oraz materiałów z konsultacji społecznych, wywiadów grupowych i prac Zespołu ds. LSR.

Tabela 8 Analiza SWOT obszaru LGD „Region Włoszczowski”

Mocne strony	Odniesienie do diagnozy	Słabe strony	Odniesienie do diagnozy
1. Bogate zasoby wodne w postaci wód płynących i stojących, będące podstawą do rozwoju turystyki wodnej oraz wędkarstwa.	Rozdział III.1	1. Depopulacja obszaru – systematycznie zmniejszająca się liczba mieszkańców LGD.	Rozdział III.2
2. Cenne przyrodniczo obszary bagien i torfowisk.	Rozdział III.1	2. Ujemna i zdecydowanie niższa w stosunku do Polski oraz województw: łódzkiego, śląskiego i świętokrzyskiego wartość współczynnika przyrostu naturalnego na obszarze LGD.	Rozdział III.2
3. Zróżnicowany i atrakcyjny krajobraz z meandrującymi korytami rzecznyymi i starorzeczami, sprzyjający rozwojowi turystyki i ekoturystyki.	Rozdział III.1	3. Niekorzystne saldo migracji w przeliczeniu na 1 000 mieszkańców obszaru LGD.	Rozdział III.2
4. Bardzo duży udział obszarów leśnych oraz zadrzewionych i zakrzewionych w ogólnej powierzchni LGD.	Rozdział III.1	4. Regresywna struktura ludności wg płci i wieku – zmniejszająca się liczba osób w najmłodszych rocznikach na obszarze LGD.	Rozdział III.2
5. Znaczący udział obszarów chronionych w całkowitej powierzchni obszaru LGD.	Rozdział III.1	5. Malejący odsetek osób w wieku przedprodukcyjnym na obszarze LGD.	Rozdział III.2
6. Duża liczba szlaków turystycznych i tematycznych (pieszych, rowerowych, wodnych) przebiegających przez obszar LGD.	Rozdział III.1	6. Wysoki w odniesieniu do Polski oraz województw śląskiego i świętokrzyskiego udział osób w wieku poprodukcyjnym na obszarze LGD.	Rozdział III.2
7. Bogata przeszłość historyczna obszaru.	Rozdział III.7	7. Liczba zarejestrowanych podmiotów gospodarczych w przeliczeniu na 10 tys. mieszkańców znacznie niższa od średniej dla kraju oraz poszczególnych województw.	Rozdział III.3
8. Liczne zabytki architektury sakralnej pochodzące z różnych okresów i reprezentujące różne style.	Rozdział III.7	8. Zdecydowanie niższa od wartości dla Polski oraz województw: łódzkiego, śląskiego i świętokrzyskiego liczba jednostek nowo rejestrowanych w rejestrze REGON.	Rozdział III.3
9. Bardzo duża liczba obiektów kultury materialnej na obszarze LGD wpisanych	Rozdział III.7	9. Liczba podmiotów gospodarczych przypadających na 10 tys. mieszkańców	Rozdział III.3

do rejestru zabytków Narodowego Instytutu Dziedzictwa.		w wieku produkcyjnym znacznie niższa w stosunku do wartości dla kraju i województw.	
10.Charakterystyczna dla obszaru postać hetmana Stefana Czarnieckiego.	Rozdział III.7	10. Niekorzystny w odniesieniu do jednostek terytorialnych wyższego rzędu wskaźnik liczby osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą przypadających na 1 000 mieszkańców.	Rozdział III.3
11.Duża liczba nowych budynków oddanych do użytkowania w przeliczeniu na 10 tys. mieszkańców LGD.	Rozdział III.1	11. Brak atrakcyjnych terenów pod inwestycje.	Rozdział III.3
12.Dobra dostępność obszaru LGD dla mieszkańców dużych aglomeracji miejskich – krakowskiej, łódzkiej, warszawskiej i śląskiej.	Rozdział III.3	12. Rozdrobnienie gospodarstw rolnych.	Rozdział III.3
13.Funkcjonowanie licznych organizacji zajmujących się organizacją imprez o charakterze lokalnym oraz szerszym oddziaływaniu regionalnym.	Rozdział III.3 III.6 III.7	13. Dochody ogółem w przeliczeniu na 1 mieszkańca obszaru LGD zdecydowanie niższe od średnich wartości dla Polski oraz poszczególnych województw.	Rozdział III.3
14.Duża liczba podmiotów, których działalność jest oparta na zachowaniu wiejskich i historycznych tradycji, w tym zespołów folklorystycznych i kapel ludowych.	Rozdział III.7	14. Niekorzystny dochód podatkowy gmin wchodzących w skład LGD w przeliczeniu na 1 mieszkańca.	Rozdział III.3
15.Rosnąca oraz wyższa niż w województwach śląskim i świętokrzyskim liczba działających fundacji, stowarzyszeń i organizacji społecznych w przeliczeniu na 10 tys. mieszkańców.	Rozdział III.3	15. Ponad dwukrotnie niższy niż średnia krajowa udział w podatkach stanowiących dochody budżetu państwa z podatku od osób fizycznych.	Rozdział III.3
16.Duża liczba placówek bibliotecznych na obszarze LGD.	Rozdział III.6	16. Niewielki udział w podatkach stanowiących dochody budżetu państwa z podatku od osób prawnych – znacznie niższy od wartości dla kraju i poszczególnych województw.	Rozdział III.3
17.Zróżnicowana działalność organizacji w sektorze społecznym.	Rozdział III.3	17. Niewystarczająca ilość miejsc służących integracji i aktywizacji mieszkańców.	Rozdział III.8
18.Występowanie terenów odpowiednich do rozwoju ekoturystyki oraz produkcji zdrowej żywności.	Rozdział III.3	18. Niski w stosunku do Polski oraz poszczególnych województw udział dochodów własnych w dochodach ogółem samorządów wchodzących w skład LGD.	Rozdział III.3
19.Położenie geograficzne i lokalizacja przy drodze krajowej i wojewódzkiej oraz linii kolejowej.	Rozdział III.1	19. Niski poziom wydatków ogółem w przeliczeniu na 1 mieszkańca w porównaniu do jednostek terytorialnych wyższego rzędu.	Rozdział III.3
–	–	20. Wzrastająca liczba osób bezrobotnych na obszarze LGD w latach 2009–2013.	Rozdział III.4
–	–	21. Wysoka stopa bezrobocia rejestrowanego w powiatach radomskim, częstochowskim i włoszczowskim w porównaniu ze średnią stopą bezrobocia rejestrowanego	Rozdział III.4

		w Polsce.	
–	–	22. Niski poziom wykształcenia osób bezrobotnych.	Rozdział III.4
–	–	23. Stosunek liczby osób bezrobotnych do liczby osób w wieku produkcyjnym wyższy od średnich dla Polski oraz województw łódzkiego i śląskiego.	Rozdział III.4
–	–	24. Zdecydowanie niższa od wartości dla kraju i województw liczba pracujących w przeliczeniu na 1 000 mieszkańców.	Rozdział III.4
–	–	25. Przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto na obszarze LGD na poziomie $\frac{3}{4}$ średniej krajowej.	Rozdział III.4
–	–	26. Liczba osób korzystających z pomocy społecznej w przeliczeniu na 1 000 mieszkańców wyższa w stosunku do Polski i poszczególnych województw.	Rozdział III.5
–	–	27. Bardzo wysoki odsetek dzieci w wieku do lat 17, na które rodzice otrzymują zasiłek rodzinny w ogólnej liczbie dzieci w tym wieku w stosunku do Polski i poszczególnych województw.	Rozdział III.5
–	–	28. Wyższy w stosunku do średniej dla Polski oraz województw śląskiego i łódzkiego udział wydatków na pomoc społeczną w wydatkach ogółem samorządów wchodzących w skład LGD.	Rozdział III.5
–	–	29. Zbyt mała liczba miejsc w przedszkolach – niższy niż w Polsce i poszczególnych województwach odsetek dzieci w wieku 3–5 lat objętych wychowaniem przedszkolnym.	Rozdział III.6
–	–	30. Brak placówki świadczącej opiekę dla dzieci do lat 3 na obszarze LGD.	Rozdział III.6
–	–	31. Gorszy od wartości dla kraju i poszczególnych województw udział wydatków na kulturę i ochronę dziedzictwa narodowego.	Rozdział III.6
–	–	32. Udział wydatków na gospodarkę komunalną i ochronę środowiska na obszarze LGD znacznie niższy od średniej dla Polski i poszczególnych województw.	Rozdział III.6
–	–	33. Niewystarczająca rozpoznawalność obszaru pod względem turystycznym – słaba promocja miejscowych zasobów dziedzictwa kulturowego i naturalnego.	Rozdział III.7
–	–	34. Słabo rozwinięta infrastruktura turystyczna i okołoturystyczna regionu.	Rozdział III.7
		35. Niedostateczna integracja i zbyt mała współpraca różnych środowisk.	Rozdział III.8
		36. Zanikanie więzi społecznych i tożsamości regionalnej.	Rozdział III.3

		37. Zniechęcenie mieszkańców – niewystarczające zaangażowanie w inicjatywy oddolne.	Rozdział III.3
Szanse	Odniesienie do diagnozy	Zagrożenia	Odniesienie do diagnozy
1. Możliwość pozyskania środków z funduszy europejskich na lata 2014–2020 oraz środków krajowych.	Rozdział III.3	• Depopulacja mieszkańców regionu.	Rozdział III.2
2. Moda na zdrowy styl życia i popyt na ekoturystykę.	Rozdział III.7	• Duża atrakcyjność turystyczna innych obszarów województwa.	Rozdział III.7
3. Zróżnicowanie źródeł dochodów na obszarach wiejskich.	Rozdział III.3	• Atrakcyjność i konkurencyjność obszarów gospodarczych w innych regionach.	Rozdział III.3
4. Rozwój Internetu oraz nowoczesnych dróg komunikacji i promocji.	Rozdział III.7	• Sytuacja ekonomiczno-polityczna na świecie.	Rozdział III.3
5. Wzrost świadomości ekologicznej społeczeństwa.	Rozdział III.1	• Napływ zanieczyszczeń powietrza z obszarów sąsiednich.	Rozdział III.1
6. Rosnący popyt na produkty przetwórstwa rolno-leśnego.	Rozdział III.3	• Niedostateczne wykorzystanie środków z funduszy europejskich oraz skomplikowane procedury aplikowania o środki finansowe.	Rozdział III.3
7. Zmiany prawne ułatwiające zakładanie i prowadzenie działalności gospodarczej.	Rozdział III.3	• Katastrofy naturalne i klęski żywiołowe.	Rozdział III.1
8. Wydłużająca się przeciętna długość życia.	Rozdział III.2	• Położenie na pograniczu różnych województw.	Rozdział III.1
9. Wzrost liczby osób podróżujących po Polsce.	Rozdział III.7	–	–
10. Wzrost zainteresowania produktami lokalnymi.	Rozdział III.7	–	–

Źródło: Opracowanie własne

Z analizy SWOT wyciągnąć można następujące wnioski:

1. Na obszarze LGD „Region Włoszczowski” bardzo widoczne jest charakterystyczne dla Polski zjawisko depopulacji. Teren ten systematycznie się wyludnia, a składają się na to ujemny przyrost naturalny i niekorzystne saldo migracji. Dodatkowo społeczeństwo omawianego obszaru starzeje się, pogarszają się proporcje pomiędzy grupami osób w wieku przedprodukcyjnym, produkcyjnym i poprodukcyjnym, co przekłada się też na zahamowanie rozwoju gospodarczego. Konieczne jest podjęcie działań mających na celu z jednej strony przeciwdziałanie temu zjawisku, a z drugiej – stworzenie atrakcyjnej oferty dla stale rosnącej grupy osób starszych.
2. Ważną dziedziną, którą należy rozwijać są działania mające na celu integrowanie społeczeństwa oraz wzmacnianie poczucia jedności i tożsamości lokalnej. Jest to szczególnie istotne na obszarze LGD „Region Włoszczowski”, który mimo wspólnych tradycji historycznych i kulturowych położony jest obecnie w granicach administracyjnych trzech województw. Dlatego jednym z głównych wyzwań w najbliższych latach będzie dalsze wspieranie kapitału społecznego. Szansą na rozwój obszaru jest wzrost popularności inicjatyw oddolnych, odpowiedzialności społecznej i tworzenia wielosektorowych partnerstw, a tego może dokonać jedynie kreatywna społeczność i aktywni liderzy lokalni.
3. Jakość usług publicznych – związanych zarówno z infrastrukturą komunalną, jak również infrastrukturą społeczną jest jednym z najważniejszych elementów mających wpływ na warunki życia. Biorąc pod uwagę ten aspekt obszar LGD „Region Włoszczowski” nie wypada zbyt korzystnie. Przede wszystkim mieszkańcy nie mają dostępu do odpowiedniej ilości miejsc opieki żłobkowej i przedszkolnej, co wielu osobom uniemożliwia podjęcie zatrudnienia.
4. Jako główny problem obszaru LGD uwiadamia się niedostateczny rozwój gospodarki. Z jednej strony mała jest przedsiębiorczość wśród osób zamieszkujących ten teren, a z drugiej strony z powodu niskiej atrakcyjności inwestycyjnej nie pojawiają się znaczący inwestorzy z zewnątrz. Potwierdzeniem tego faktu są bardzo niekorzystne wartości wskaźników odnoszących się do przedsiębiorczości – pomimo ich

niewielkiego wzrostu, nadal pozostają na bardzo niskim poziomie. Sytuacja taka będzie miała miejsce póki nie powstaną atrakcyjne tereny pod inwestycje, system zachęt i wsparcia dla inwestorów czy ułatwienia przy zakładaniu działalności gospodarczej.

5. Obszar ze słabo rozwiniętą gospodarką i znacznym udziałem osób pracujących w niskotowarowych gospodarstwach rolnych charakteryzuje wysoki poziom bezrobocia, który dodatkowo stale rośnie. Główne problemy w tym zakresie to brak ofert na rynku pracy, a także niski poziom wykształcenia i nieodpowiednie kwalifikacje osób bezrobotnych.

6. Konsekwencją bezrobocia jest postępujące ubożenie społeczeństwa. Wynika ono również z niskiego poziomu wynagrodzeń osób pracujących oraz niewielkiej dochodowości produkcji rolnej. Udział osób korzystających z pomocy społecznej na obszarze LGD, jak również liczba dzieci, na które rodzice otrzymują zasiłek rodzinny są bardzo wysokie w stosunku do wartości odnotowywanych dla Polski oraz województw: łódzkiego, śląskiego i świętokrzyskiego. Na uwagę zasługuje jednak fakt, że wartości tych wskaźników w analizowanym okresie poprawiają się.

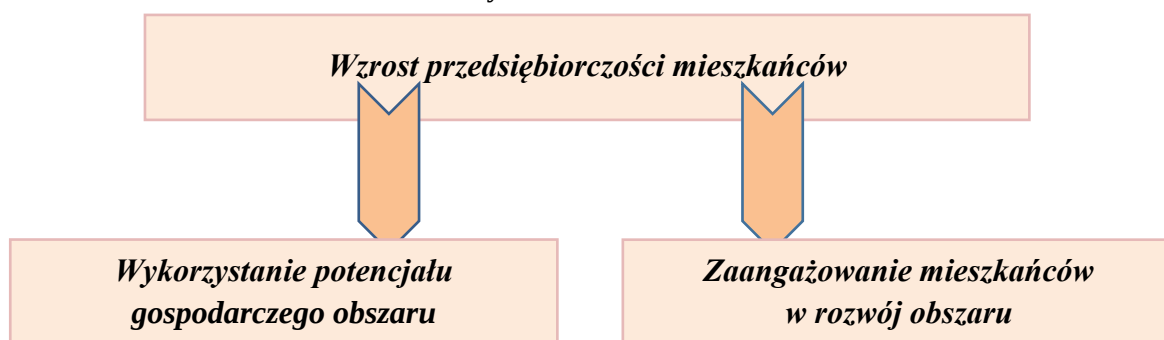
7. Problemem poszczególnych samorządów wchodzących w skład LGD są bardzo niskie wartości dochodów i wydatków budżetowych, co wskazuje na ich trudną sytuację finansową. Niższe w stosunku do Polski i poszczególnych województw są przede wszystkim dochody i wydatki ogółem, ale także dochód podatkowy w przeliczeniu na 1 mieszkańca. Udział w podatkach od osób prawnych jest marginalny, niewiele lepsza sytuacja jest w przypadku podatku od osób fizycznych, co oznacza słabą samodzielność finansową poszczególnych samorządów, która w dużej mierze warunkuje proces świadczenia usług publicznych na wysokim poziomie oraz w istotny sposób oddziałuje na zdolność realizacji długookresowych zadań o charakterze rozwojowym.

8. Obszar LGD „Region Włoszczowski” posiada liczne walory związane ze środowiskiem przyrodniczym. Niezwykłe bogactwo zasobów wodnych, duża powierzchnia lasów i obszarów chronionych oraz urozmaicone ekosystemy sprawiają, że istnieje tu możliwość rozwoju ekoturystyki, z której mogliby korzystać mieszkańcy dużych aglomeracji. Rosnące zainteresowanie aktywnym spędzaniem czasu wolnego na świeżym powietrzu oraz moda na zdrowy tryb życia są szansą dla tego obszaru, istnieje jednak konieczność inwestycji w zakresie infrastruktury turystycznej i rekreacyjnej oraz kompleksowa promocja miejscowych zasobów przyrodniczych i kulturowych.

V. Cele i wskaźniki

W ramach LSR wskazany został cel ogólny oraz dwa cele szczegółowe. Sformułowano je w oparciu o wyniki przeprowadzonej diagnozy oraz na podstawie wniosków płynących z analizy SWOT obszaru. Dzięki realizacji wyznaczonych celów możliwe będzie efektywne i kompleksowe wykorzystanie zdiagnozowanych potencjałów wskutek czego ograniczone zostaną najważniejsze problemy dotyczące lokalną społeczność. Cele LSR będą realizowane zgodnie z wyznaczonym przez Program Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014–2020 celem szczegółowym 6B *wspieranie lokalnego rozwoju na obszarach wiejskich* w ramach priorytetu 6 *wspieranie włączenia społecznego, ograniczenia ubóstwa i rozwoju gospodarczego na obszarach wiejskich* i wskazanymi celami przekrojowymi dotyczącymi innowacyjności, ochrony środowiska i łagodzenia zmian klimatu. Realizacja celów w ramach Strategii finansowana będzie wyłącznie ze środków EFRROW w ramach PROW 2014-2020. Nie przewidziano finansowania z innych EFSI. Cele LSR prezentuje rysunek 2.

Rysunek 2 Cele LSR

Zródło: Opracowanie własne

W oparciu o przeprowadzoną diagnozę obszaru oraz wnioski z analizy SWOT zdefiniowano główny cel LSR, który odnosi się do rozwoju przedsiębiorczości – oddziałującej na inne dziedziny życia lokalnej społeczności (specyfikacje celów ujęto w tabelach 10–12 opisanych i przedstawionych poniżej).

Pierwszy cel szczegółowy jest odpowiedzią na zdiagnozowane problemy w zakresie przedsiębiorczości, rynku pracy i rozwoju gospodarczego. Dane statystyczne zaprezentowane w diagnozie wskazują, że na obszarze LGD średnia liczba podmiotów wpisanych do rejestru REGON na 10 tys. ludności oraz liczba osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą na 1 000 mieszkańców jest niższa niż w Polsce i województwach: łódzkim, śląskim i świętokrzyskim. Także lokalna społeczność podczas konsultacji wskazywała na niekorzystną sytuację dotyczącą przedsiębiorczości, a jednym z głównych problemów na jaki zwracano uwagę był brak aktywności w zakresie podejmowania działalności gospodarczej. Podczas spotkań gminnych, badań ankietowych, konsultacji online i innych form partycypacji społecznej, jako najważniejszy problem wskazano niekorzystną sytuację na rynku pracy (brak nowych ofert, wysokie bezrobocie), co potwierdzają także wskaźniki statystyczne. Zdaniem lokalnej społeczności najistotniejszym efektem wdrażania LSR powinno być zwiększenie ilości miejsc pracy, czego rezultatem byłby spadek bezrobocia, a tego można dokonać jedynie poprzez wspieranie rozwoju przedsiębiorczości, w tym wsparcie finansowe i doradztwo przy zakładaniu i rozwijaniu działalności gospodarczej. Ponadto mieszkańcy wskazali, że największym wsparciem powinny zostać objęte młode osoby do 29. roku życia (opis rozdział III.8).

Odpowiedzią Lokalnej Grupy Działania „Region Włoszczowski” na tak zdiagnozowane problemy jest wyznaczenie w Strategii przedsięwzięć związanych z pobudzaniem i wzmacnianiem przedsiębiorczości, a także rozwijaniem współpracy wewnątrz sektora gospodarczego. Aktywizacja mieszkańców do podejmowania działalności gospodarczej oraz do rozwoju już istniejących podmiotów pozytywnie wpłynie na jakość życia mieszkańców, którzy będą mieli większą szansę na atrakcyjne warunki zatrudnienia. Kompleksowe działania podjęte zarówno przez LGD, jak również przez osoby fizyczne i osoby prawne z obszaru przyczynią się do realizacji założonych celów. Znaczne środki (połowa budżetu) przeznaczone na tworzenie i utrzymanie miejsc pracy wynikają nie tylko z wymogów PROW na lata 2014–2020, ale przede wszystkim z oczekiwań lokalnej społeczności.

Drugi cel szczegółowy związany jest ze wzrostem aktywności, współpracy i integracji mieszkańców, również poprzez zachowanie lokalnej tożsamości związanej z dziedzictwem kulturowym obszaru. Wyznaczenie takiego celu wynika z diagnozy obszaru i analizy SWOT. Zaangażowanie społeczne mierzone za pomocą liczby stowarzyszeń, fundacji i organizacji społecznych na 10 tys. mieszkańców wypada

wprawdzie tylko nieco gorzej niż w Polsce, ale w opinii społeczności lokalnej bardzo widoczne jest niskie zaangażowanie mieszkańców w inicjatywy oddolne i szeroko rozumiany rozwój obszaru. Wskazywano również na zbyt małą integrację i współpracę pomiędzy przedstawicielami różnych środowisk i grup społecznych, zwłaszcza w ramach sektora pozarządowego oraz zanikanie więzi społecznych i tożsamości regionalnej. Mieszkańcy dostrzegają również problem związany ze starzeniem się społeczeństwa. Dane statystyczne mówią, że obszar LGD charakteryzuje się wysokim udziałem osób w wieku poprodukcyjnym w ogóle ludności, w związku z tym konieczne jest uwzględnienie również tej grupy w zaplanowanych przedsięwzięciach. Jako działania, które powinny być realizowane w ramach Strategii wymieniano w trakcie konsultacji organizację wydarzeń aktywizujących mieszkańców oraz wsparcie inicjatyw oddolnych. Zdaniem mieszkańców rozwój turystyki aktywnej, moda na zdrowy styl życia oraz produkty lokalne mogą być szansą dla rozwoju obszaru. Jednocześnie mieszkańcy wskazywali na niewystarczającą rozpoznawalność obszaru LGD pod względem turystycznym, spowodowaną zarówno słabą promocją dziedzictwa kulturowego, jak również niedostatecznie rozwiniętą infrastrukturę turystyczną i rekreacyjną.

Ze zdiagnozowanych problemów oraz potencjałów wynikają przedsięwzięcia nastawione na integrację, aktywizację, współpracę, tworzenie warunków do aktywności oraz wzmacnianie tożsamości lokalnej. Realizacja tych zamierzeń pozwoli na ograniczenie negatywnych zjawisk, przez co nastąpi poprawa warunków życia lokalnej społeczności oraz spełnione zostaną jej oczekiwania.

Do osiągnięcia celów Strategii przyczynią się także dwa zaplanowane projekty współpracy. W ramach pierwszego celu szczegółowego zrealizowane zostanie przedsięwzięcie *Kreator przedsiębiorczości* we współpracy 19 potencjalnych Lokalnych Grup Działania z Polski i z zagranicy. Celem projektu będzie zwiększenie wiedzy ekonomiczno-biznesowej wśród dzieci i młodzieży, rozwój przedsiębiorczości oraz współpraca pomiędzy jednostkami gospodarczymi biorącymi udział w projekcie. Poszczególne zadania skierowane będą do uczniów szkół podstawowych (propagowanie idei oszczędzania oraz racjonalnego gospodarowania środkami finansowymi), gimnazjalistów (propagowanie przedsiębiorczości, Akademia Animatora Biznesu i Akademia Lidera Biznesu), uczniów szkół zawodowych (przygotowanie do rozpoczęcia działalności gospodarczej związanej z zawodem, praktyki zawodowe) oraz osób rozpoczynających prowadzenie działalności gospodarczej lub chcących się przebranżowić (staże biznesowe, szkolenia, doradztwo, usługi, księgowe, prawne itp.)

W ramach celu drugiego realizowane będzie przedsięwzięcie *Marsz po zdrowie* we współpracy Lokalnych Grup Działania z regionu. Projekt współpracy zakłada zwiększenie mody na czynne spędzanie wolnego czasu przez mieszkańców, podniesienie jakości zajęć rekreacyjnych oraz promocję turystyczną. Zadania jakie będą realizowane w ramach przedsięwzięcia to: budowa Parków Nordic Walking (3 trasy), zorganizowanie kursu instruktorskiego z wydaniem uprawnień Polskiej Federacji Nordic Walking oraz cykl rajdów nordic walking, organizowanych przez wszystkich partnerów w systemie wiosna, lato, jesień, zima. Ponadto instruktorzy będą organizować rajdy oraz animować zajęcia rekreacyjne dla mieszkańców obszaru LGD.

Dzięki zrealizowaniu omówionych projektów współpracy osiągnięte zostaną wskaźniki produktu *liczba zrealizowanych projektów współpracy* w ramach pierwszego i drugiego celu szczegółowego. Dla obydwu projektów określono również wskaźniki rezultatu *Liczba projektów skierowanych do następujących grup docelowych: mieszkańcy, turyści*.

Realizacja zdefiniowanych celów – ogólnego i szczegółowych oraz wyznaczonych przedsięwzięć pozwoli na osiągnięcie zaplanowanych wartości wskaźników, dzięki czemu nastąpi ograniczenie problemów zidentyfikowanych na pierwszym etapie prac nad LSR. W tabeli 9 zaprezentowane zostało powiązanie celów z problemami oraz wyzwaniem społecznymi, wskazanymi na podstawie danych statystycznych i wyników konsultacji społecznych, które posłużyły opracowaniu analizy SWOT. Tabela zawiera także produkty będące bezpośrednim wynikiem planowanych w LSR przedsięwzięć, których osiągnięcie stanowić będzie wyznacznik zrealizowania przyjętych celów.

Zestawienie w postaci matrycy celów ogólnych, szczegółowych, przedsięwzięć oraz przypisanych do nich wskaźników oddziaływania, produktu i rezultatu wraz ze sposobem ich pomiaru i stanem początkowym oraz końcowym przedstawia tabela 10. W tabeli tej ujęto również sposób realizacji przedsięwzięć, który opracowano w oparciu o analizę przedsięwzięcia oraz środki przeznaczone na jego realizację. Operacje własne, które zaplanowano do realizacji mają odnosić się do całego obszaru objętego LSR, dlatego też uznano iż LGD jako podmiot działający na obszarze wszystkich gmin będzie najlepszym beneficjentem, projekty grantowe oraz konkursy wynikają z zapotrzebowania na dane działania, określonego na podstawie konsultacji społecznych, przede wszystkim fiszek projektowych i rozmów z ich autorami. Wybór projektów grantowych i przedsięwzięć konkursowych uwarunkowany był również, nakładami, jakie należy przeznaczyć na realizację wskazywanych działań. Realizacja zadań w ramach projektów grantowych

wymaga niższego wsparcia finansowego niż operacje infrastrukturalne czy związane z zachowaniem dziedzictwa lokalnego.

Stan początkowy wskaźników oddziaływania obliczono na podstawie danych statystycznych GUS, natomiast w przypadku wskaźników produktu i rezultatu oraz wskaźników kosztów bieżących wartość bazowa wynosi 0, ponieważ wszystkie powiązane są bezpośrednio z planowanymi przedsięwzięciami. Przy określeniu stanów docelowych wskaźników, brano pod uwagę stosunek średniej kwoty przeznaczonej na realizację operacji do ogólnej kwoty przeznaczonej na przedsięwzięcie oraz diagnozę społeczno-gospodarczą (rozdział III) i zapotrzebowanie na dane działania. Typy działań oraz potencjalni beneficjenci, którzy będą mogli je realizować w ramach wdrażania LSR zostały przedstawione w tabeli 11. Więcej informacji na temat wdrażanych operacji zawierają procedury i kryteria wyboru operacji, będące załącznikiem do wniosku o wybór LSR. Szczegółowe informacje na temat poszczególnych wskaźników, uzasadnienie wyboru oraz sposób

i częstotliwość obliczania prezentuje tabela 12. Określona w tabeli częstotliwość pomiaru pozwoli na bieżące monitorowanie osiąganych wartości wskaźników produktu i rezultatu. Ramy czasowe osiągania wskaźników określa **Plan działania stanowiący załącznik nr 3 do LSR**. Wskaźniki oddziaływania, na które poza realizacją Strategii wpływ mają czynniki zewnętrzne, takie jak sytuacja ekonomiczna czy gospodarcza kraju, obliczone zostaną w ostatnim etapie realizacji Strategii, tj. na dzień 31 grudnia 2022 r.

Tabela 13 przedstawia przedsięwzięcia realizowane w ramach kosztów bieżących oraz wskaźniki i środki przeznaczone na realizację. Dla kosztów bieżących określono wskaźniki produktu i rezultatu.

Tabela 9 Tabelaryczna matryca logiczna powiązań diagnozy obszaru i ludności, analizy SWOT oraz celów i wskaźników

Zidentyfikowane problemy/wyzwania społeczno-ekonomiczne	Cel ogólny	Cele szczegółowe	Planowane przedsięwzięcia	Produkty	Rezultaty	Oddziaływanie	Czynniki zewnętrzne mające wpływ na realizację działań i osiągnięcie wskaźników
Słabo rozwinięta infrastruktura turystyczna i okołoturystyczna regionu. Niewystarczająca ilość miejsc służących integracji i aktywizacji mieszkańców	Wzrost przedsiębiorczości mieszkańców	1.1 Wykorzystanie potencjału gospodarczego obszaru	1.1.1 Infrastruktura turystyczna i/lub rekreacyjna	Liczba nowych lub zmodernizowanych obiektów infrastruktury turystycznej i rekreacyjnej	Liczba osób korzystających z nowo powstałych lub zmodernizowanych obiektów infrastruktury	Liczba podmiotów gospodarczych wpisanych do rejestru REGON w przeliczeniu na 10 tys. mieszkańców	Zmniejszenie się bądź wzrost liczby osób podróżujących po Polsce. Duża atrakcyjność turystyczna innych obszarów województwa.
				Liczba operacji mających pozytywny wpływ na ochronę środowiska i/lub łagodzenie zmian klimatu			
Niski poziom przedsiębiorczości wśród mieszkańców – liczba zarejestrowanych podmiotów gospodarczych w przeliczeniu na 10 tys. mieszkańców oraz wskaźnik liczby osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą przypadających na 1 000 mieszkańców znacznie niższe od średniej dla kraju oraz poszczególnych województw. Wysoka stopa bezrobocia			1.1.2 Kreator przedsiębiorczości	Liczba zrealizowanych projektów współpracy, w tym projektów współpracy międzynarodowej	Liczba projektów skierowanych do następujących grup docelowych: mieszkańcy, turyści	Liczba osób bezrobotnych w stosunku do liczby osób w wieku produkcyjnym	Możliwość pozyskania środków z funduszy europejskich na lata 2014–2020 oraz środków krajowych. Zmiany prawne ułatwiające zakładanie i prowadzenie działalności gospodarczej. Skomplikowane procedury aplikowania o środki finansowe. Atrakcyjność i konkurencyjność obszarów
			1.1.3 Integracja branż mających kluczowe znaczenie dla rozwoju obszaru: przetwórstwo przemysłowe, zakwaterowanie i usługi gastronomiczne, działalność związana z kulturą, rozrywką i rekreacją	Liczba wydarzeń			
			1.1.4 Marketing gospodarczy obszaru	Liczba wydarzeń			
			1.1.5 Pobudzanie aktywności gospodarczej mieszkańców	Liczba wydarzeń aktywizujących mieszkańców			

rejestrowanego w poszczególnych powiatach w porównaniu ze średnią stopą bezrobocia rejestrowanego w Polsce. Stosunek liczby osób bezrobotnych do liczby osób w wieku produkcyjnym wyższy od średnich dla Polski i województw łódzkiego i śląskiego.			1.1.6 Podejmowanie działalności gospodarczej	Liczba operacji polegających na utworzeniu nowego przedsiębiorstwa	Liczba utworzonych miejsc pracy (ogółem); Liczba operacji ukierunkowanych na innowacje; Liczba operacji mających pozytywny wpływ na ochronę środowiska i/lub łagodzenie zmian klimatu		gospodarczych w innych regionach. Położenie na pograniczu różnych województw. Sytuacja ekonomiczno-polityczna na świecie.	
Niewystarczająca ilość miejsc służących integracji i aktywizacji mieszkańców. Zniechęcenie mieszkańców – niewystarczające zaangażowanie w inicjatywy oddolne.	1.2 Zaangażowanie mieszkańców w rozwój obszaru		1.1.7 Podejmowanie działalności gospodarczej przez osoby do 29. roku życia	Liczba operacji polegających na utworzeniu nowego przedsiębiorstwa		Liczba organizacji pozarządowych w przeliczeniu na 10 tys. mieszkańców	Moda na zdrowy styl życia i popyt na ekoturystykę. Wzrost świadomości ekologicznej społeczeństwa.	
Wysoki udział osób w wieku poprodukcyjnym na obszarze LGD.			1.1.8 Rozwój działalności gospodarczej	Liczba operacji polegających na rozwoju istniejącego przedsiębiorstwa			Liczba uczestników wydarzeń	Propagowanie inicjatyw oddolnych i odpowiedzialności społecznej
Niedostateczna integracja i zbyt mała współpraca różnych środowisk. Zniechęcenie mieszkańców – niewystarczające zaangażowanie w inicjatywy oddolne. Zanikanie więzi społecznych i tożsamości regionalnej.			1.2.1 Marsz po zdrowie	Liczba zrealizowanych projektów współpracy	Liczba projektów skierowanych do następujących grup docelowych: mieszkańcy, turyści			
Niewystarczająca rozpoznawalność obszaru			1.2.2 Aktywizacja osób 55+	Liczba wydarzeń aktywizujących				
			1.2.3 Integracja i aktywizacja organizacji pozarządowych	Liczba wydarzeń integrujących i aktywizujących organizacje pozarządowe				
			1.2.4 Integracja obszaru LGD	Liczba wydarzeń integrujących mieszkańców				
		1.2.5 Poznajmy obszar naszego LGD	Liczba wydarzeń					

pod względem turystycznym. Zanikanie więzi społecznych i tożsamości regionalnej.			1.2.6 Promocja obszaru LGD	Liczba wydarzeń promujących obszar	Liczba odbiorców działań promocyjnych	Wzrost zainteresowania produktami lokalnymi
Słaba promocja miejscowych zasobów dziedzictwa kulturowego i naturalnego.			1.2.7 Promocja produktów lokalnych	Liczba wydarzeń promujących produkty lokalne		Wzrost zainteresowania produktami lokalnymi
Wysoki udział osób w wieku poprodukcyjnym na obszarze LGD. Zniechęcenie mieszkańców – niewystarczające zaangażowanie w inicjatywy oddolne.			1.2.8 Starzejące się społeczeństwo szansą dla rozwoju obszaru	Liczba wydarzeń	Liczba uczestników wydarzeń	Wydłużająca się przeciętna długość życia
Niedostateczna integracja i zbyt mała współpraca różnych środowisk. Zniechęcenie mieszkańców – niewystarczające zaangażowanie w inicjatywy oddolne.			1.2.9 Wsparcie rozwoju grup nieformalnych i organizacji pozarządowych	Liczba wydarzeń	Liczba uczestników wydarzeń	Depopulacja mieszkańców regionu
Niewystarczająca ilość miejsc służących integracji i aktywizacji mieszkańców. Zniechęcenie mieszkańców – niewystarczające zaangażowanie w inicjatywy oddolne.			1.2.10 Zajęcia rekreacyjne	Liczba godzin zajęć	Liczba uczestników wydarzeń	

Źródło: Opracowanie własne

Tabela 10 Cele i wskaźniki LSR

1.0	CEL OGÓLNY 1	Wzrost przedsiębiorczości mieszkańców				
1.1	CELE SZCZEGÓŁOWE	Wykorzystanie potencjału gospodarczego obszaru				
1.2		Zaangażowanie mieszkańców w rozwój obszaru				
		Wskaźniki oddziaływania dla celu ogólnego	Jednostka miary	Stan początkowy 2014 rok	Plan 2022 rok	Źródło danych/sposób pomiaru
W1.0	Liczba podmiotów gospodarczych wpisanych do rejestru REGON na 10 tys. ludności		szt.	680	740	Dane statystyczne GUS
	Liczba osób bezrobotnych w stosunku do liczby osób w wieku produkcyjnym		%	9,6	9,0	Dane statystyczne GUS
	Liczba organizacji pozarządowych w przeliczeniu na 10 tys. mieszkańców		szt.	31	35	Dane statystyczne GUS
		Wskaźniki rezultatu dla celów szczegółowych	Jednostka miary	Stan początkowy 2015 rok	Plan 2022 rok	Źródło danych/sposób pomiaru
W1.1	Liczba utworzonych miejsc pracy (ogółem)		szt.	0	49	Sprawozdania beneficjentów, dane LGD
	Liczba osób korzystających z nowo powstałych lub zmodernizowanych obiektów infrastruktury		szt.	0	22 000	Sprawozdania beneficjentów, dane LGD
	Liczba uczestników wydarzeń		szt.	0	2 400	Sprawozdania beneficjentów, dane LGD
	Liczba projektów skierowanych do następujących grup docelowych: mieszkańcy, turyści		szt.	0	1	Dane LGD
	Liczba operacji ukierunkowanych na innowacje		szt.	0	5	Sprawozdania beneficjentów, dane LGD
	Liczba operacji mających pozytywny wpływ na ochronę środowiska i/lub łagodzenie zmian klimatu		szt.	0	5	Sprawozdania beneficjentów, dane LGD
W1.2	Liczba uczestników wydarzeń		szt.	0	8 000	Sprawozdania beneficjentów, dane LGD

		Liczba odbiorców działań związanych z ochroną, udostępnianiem i promocją dziedzictwa kulturowego obszaru LGD		szt.	0	1 000	Sprawozdania beneficjentów, dane LGD	
		Liczba odbiorców działań promocyjnych		szt.	0	1 500	Sprawozdania beneficjentów, dane LGD	
		Liczba projektów skierowanych do następujących grup docelowych: mieszkańcy, turyści		szt.	0	1	Dane LGD	
Przedsięwzięcia		Grupy docelowe	Sposób realizacji (konkurs, projekt grantowy, operacja własna, projekt współpracy, aktywizacja itp.)	Wskaźniki produktu				
				Nazwa	Jednostka miary	Wartość		Źródło danych/sposób pomiaru
						początkowa 2015 rok	końcowa 2022 rok	
1.1.1	Infrastruktura turystyczna i/lub rekreacyjna	Mieszkańcy, turyści	Konkurs – inne	Liczba nowych lub zmodernizowanych obiektów infrastruktury turystycznej i rekreacyjnej	szt.	0	11	Sprawozdania beneficjentów, dane LGD
1.1.2	Kreator przedsiębiorczości	Mieszkańcy, turyści	Projekt współpracy	Liczba zrealizowanych projektów współpracy, w tym projektów współpracy międzynarodowej	szt.	0	1	Dane LGD
1.1.3	Integracja branż mających kluczowe znaczenie dla rozwoju obszaru: przetwórstwo przemysłowe, zakwaterowanie i usługi gastronomiczne, działalność związana z kulturą, rozrywką i rekreacją	Przedsiębiorcy	Operacja własna	Liczba wydarzeń	szt.	0	5	Sprawozdania beneficjentów, dane LGD
1.1.4	Marketing gospodarczy	Mieszkańcy	Projekt grantowy	Liczba wydarzeń	szt.	0	6	Sprawozdania

	obszaru							beneficjentów, dane LGD
1.1.5	Pobudzanie aktywności gospodarczej mieszkańców	Mieszkańcy	Operacja własna	Liczba wydarzeń aktywizujących mieszkańców	szt.	0	2	Sprawozdania beneficjentów, dane LGD
1.1.6	Podjęmowanie działalności gospodarczej	Mieszkańcy	Konkurs – podjęmowanie działalności gospodarczej	Liczba operacji polegających na utworzeniu nowego przedsiębiorstwa	szt.	0	29	Sprawozdania beneficjentów, dane LGD
1.1.7	Podjęmowanie działalności gospodarczej przez osoby do 29. roku życia	Grupa defaworyzowana – osoby do 29. roku życia	Konkurs – podjęmowanie działalności gospodarczej	Liczba operacji polegających na utworzeniu nowego przedsiębiorstwa	szt.	0	6	Sprawozdania beneficjentów, dane LGD
1.1.8	Rozwój działalności gospodarczej	Przedsiębiorcy, mieszkańcy	Konkurs – rozwijanie działalności gospodarczej	Liczba operacji polegających na rozwoju istniejącego przedsiębiorstwa	szt.	0	10	Sprawozdania beneficjentów, dane LGD
1.2.1	Marsz po zdrowie	Mieszkańcy, turyści	Projekt współpracy	Liczba zrealizowanych projektów współpracy	szt.	0	1	Dane LGD
1.2.2	Aktywizacja osób 55+	Mieszkańcy	Projekt grantowy	Liczba wydarzeń aktywizujących	szt.	0	6	Sprawozdania beneficjentów, dane LGD
1.2.3	Integracja i aktywizacja organizacji pozarządowych	Działacze społeczni, mieszkańcy	Operacja własna	Liczba wydarzeń integrujących i aktywizujących organizacje pozarządowe	szt.	0	4	Sprawozdania beneficjentów, dane LGD
1.2.4	Integracja obszaru LGD	Mieszkańcy	Aktywizacja	Liczba wydarzeń integrujących mieszkańców	szt.	0	4	Dane LGD

1.2.5	Poznajmy obszar naszego LGD	Mieszkańcy	Projekt grantowy	Liczba wydarzeń	szt.	0	6	Sprawozdania beneficjentów, dane LGD
1.2.6	Promocja obszaru LGD	Mieszkańcy, turyści	Operacja własna	Liczba wydarzeń promujących obszar	szt.	0	5	Sprawozdania beneficjentów, dane LGD
1.2.7	Promocja produktów lokalnych	Mieszkańcy	Operacja własna	Liczba wydarzeń promujących produkty lokalne	szt.	0	2	Sprawozdania beneficjentów, dane LGD
1.2.8	Starzejące się społeczeństwo szansą dla rozwoju obszaru	Mieszkańcy	Operacja własna	Liczba wydarzeń	szt.	0	5	Sprawozdania beneficjentów, dane LGD
1.2.9	Wsparcie rozwoju grup nieformalnych i organizacji pozarządowych	Mieszkańcy, działacze społeczni	Projekt grantowy	Liczba wydarzeń	szt.	0	6	Sprawozdania beneficjentów, dane LGD
1.2.10	Zajęcia rekreacyjne	Mieszkańcy	Projekt grantowy	Liczba godzin zajęć	szt.	0	1 200	Sprawozdania beneficjentów, dane LGD
SUMA				9 957 500				

Źródło: Opracowanie własne

Tabela 11 Tabela przedsięwzięć oraz typów operacji

Przedsięwzięcie		Zakres tematyczny ¹⁰			Sposób realizacji	Środki przeznaczone na realizację przedsięwzięcia
Nr	Nazwa	Opis	Beneficjent/ grantobiorca	Wartość min. i maks. dofinansowania (zł) oraz poziom %		
1.1.1	Infrastruktura turystyczna i/lub rekreacyjna	❖ Budowa, przebudowa ogólnodostępnej i niekomercyjnej infrastruktury turystycznej i/lub rekreacyjnej przystosowanej do obsługi co najmniej 2 000 osób rocznie.	Osoby prawne z wyłączeniem JSFP ¹¹	od 100 000 do 250 000; do 100%	Konkurs	2 250 000
1.1.2	Kreator przedsiębiorczości	❖ Junior-Biznes, działania edukacyjne dla uczniów szkół podstawowych. ❖ Organizacja Akademii Biznesu dla Juniora (min. 10 dni). ❖ Laboratorium przedsiębiorczości, działania edukacyjne dla uczniów szkół gimnazjalnych. ❖ Młody Przedsiębiorca, działania edukacyjne dla uczniów szkół zawodowych. ❖ Inkubator przedsiębiorczości, działania edukacyjne dla osób podejmujących działalność gospodarczą, organizacja staży biznesowych szkoleń, doradztwa, usług księgowych, prawnych, biznesowych i marketingowych.	LGD	328 075; 100%	Projekt współpracy	328 075
1.1.3	Integracja branż mających kluczowe znaczenie dla rozwoju obszaru: przetwórstwo przemysłowe, zakwaterowanie i usługi gastronomiczne, działalność związana z kulturą, rozrywką i rekreacją ¹²	❖ Konferencja, szkolenie, warsztat, spotkanie, festyn, akcja społeczna itp., ❖ Promowanie obszaru, produktów, usług lokalnych, ❖ Spotkania branżowe nastawione na budowanie wspólnej marki oraz więzi międzysektorowych, ❖ Wzmocnienie kapitału społecznego, ❖ Organizacja min. 5 wydarzeń.	LGD, osoby prawne	50 000; do 90%	Operacja własna	50 000

¹⁰ Rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 24 września 2015 r. w sprawie szczegółowych warunków i trybu przyznawania pomocy finansowej w ramach poddziałania „Wsparcie na wdrażanie operacji w ramach strategii rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność” objętego Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014–2020 (Dz. U. z 2015 r. poz. 1570).

¹¹ JSFP – Jednostka Sektora Finansów Publicznych.

¹² Branże wskazane według sekcji PKD 2007 – Przetwórstwo przemysłowe (C), Usługi związane z zakwaterowaniem i usługami gastronomicznymi (I) oraz Działalność związana z kulturą, rozrywką i rekreacją (R).

1.1.4	Marketing gospodarczy obszaru	❖ Konferencja, szkolenie, warsztat, spotkanie, festyn, akcja społeczna itp., ❖ Promowanie obszaru, produktów, usług lokalnych.	LGD/osoby fizyczne i osoby prawne z wyłączeniem prowadzących działalność gospodarczą oraz JSFP	od 10 000 do 50 000; do 100%	Projekt grantowy ¹³	300 000
1.1.5	Pobudzanie aktywności gospodarczej mieszkańców	❖ Konferencja, szkolenie, warsztat, spotkanie, festyn, akcja społeczna, itp., ❖ Wyjazd studyjny, ❖ Promowanie obszaru, produktów, usług lokalnych, ❖ Wzmocnienie kapitału społecznego. ❖ Organizacja min. 2 wydarzeń.	LGD, osoby prawne	50 000; do 90%	Operacja własna	50 000
1.1.6	Podejmowanie działalności gospodarczej	❖ Rozwój przedsiębiorczości poprzez podejmowanie działalności gospodarczej, ❖ Rozwój przedsiębiorczości poprzez podejmowanie działalności gospodarczej i podnoszenie kompetencji osób realizujących operacje.	Osoby fizyczne	100 000; 100% (premia)	Konkurs	2 900 000
1.1.7	Podejmowanie działalności gospodarczej przez osoby do 29. roku życia	❖ Rozwój przedsiębiorczości poprzez podejmowanie działalności gospodarczej, ❖ Rozwój przedsiębiorczości poprzez podejmowanie działalności gospodarczej i podnoszenie kompetencji osób realizujących operacje.	Osoby fizyczne w wieku do 29 lat	100 000; 100% (premia)	Konkurs	600 000
1.1.8	Rozwój działalności gospodarczej	❖ Rozwój przedsiębiorczości poprzez rozwijanie działalności gospodarczej, ❖ Rozwój przedsiębiorczości poprzez rozwijanie działalności gospodarczej i podnoszenie kompetencji osób realizujących operacje, ❖ Działalność turystyczna (Sekcja „I”) i/lub rekreacyjna (Sekcja „R”) i/lub działalność usługowa dla osób starszych.	Osoby fizyczne i osoby prawne prowadzące działalność gospodarczą	od 50 000 do 300 000; do 70%	Konkurs	1 940 000
1.2.1	Marsz po zdrowie	❖ Konferencja, szkolenie, warsztat, spotkanie, festyn, akcja społeczna itp.,	LGD	99 425; 100%	Projekt współpracy	99 425

¹³ Wartość każdego zadania służącego osiągnięciu celu projektu grantowego, jakie ma być zrealizowane przez grantobiorcę, o którym mowa w art. 14 ust. 5 ustawy z dnia 20 lutego 2015 r. o rozwoju lokalnym z udziałem lokalnej społeczności, zwanego dalej „grantobiorcą”, nie będzie wyższa niż 50 tys. złotych oraz niższa niż 5 tys. złotych.

		❖ Promowanie obszaru, produktów, usług lokalnych, ❖ Zakup rzeczy i środków trwałych stanowi nie więcej niż 50% kosztów, ❖ Wzmocnienie kapitału społecznego.				
1.2.2	Aktywizacja osób 55+	❖ Konferencja, szkolenie, warsztat, spotkanie, festyn, akcja społeczna itp., ❖ Zakup rzeczy i środków trwałych stanowi nie więcej niż 50% kosztów, ❖ Wyjazd studyjny, ❖ Wzmocnienie kapitału społecznego.	LGD/osoby fizyczne i osoby prawne z wyłączeniem prowadzących działalność gospodarczą oraz JSFP	od 10 000 do 50 000; do 100%	Projekt grantowy	300 000
1.2.3	Integracja i aktywizacja organizacji pozarządowych	❖ Konferencja, szkolenie, warsztat, spotkanie, festyn, akcja społeczna itp., ❖ Wyjazd studyjny, ❖ Doradztwo indywidualne, ❖ Wzmocnienie kapitału społecznego, ❖ Organizacja min. 4 wydarzeń.	LGD, osoby prawne	50 000; do 90%	Operacja własna	50 000
1.2.4	Integracja obszaru LGD	❖ Konferencja, szkolenie, warsztat, spotkanie, festyn, akcja społeczna itp., ❖ Wzmocnienie kapitału społecznego.	LGD	40 000; 100%	Aktywizacja	40 000
1.2.5	Poznajmy obszar naszego LGD	❖ Konferencja, szkolenie, warsztat, spotkanie, festyn, akcja społeczna itp., ❖ Zakup rzeczy i środków trwałych stanowi nie więcej niż 50% kosztów, ❖ Promowanie obszaru, produktów, usług lokalnych, ❖ Wzmocnienie kapitału społecznego, ❖ Zachowanie dziedzictwa lokalnego.	LGD/osoby fizyczne i osoby prawne z wyłączeniem prowadzących działalność gospodarczą oraz JSFP	od 10 000 do 50 000; do 100%	Projekt grantowy	300 000
1.2.6	Promocja obszaru LGD	❖ Konferencja, szkolenie, warsztat, spotkanie, festyn, akcja społeczna itp., ❖ Promowanie obszaru, produktów, usług lokalnych, ❖ Zachowanie dziedzictwa lokalnego, ❖ Organizacja min. 5 wydarzeń.	LGD, osoby prawne	50 000; do 90%	Operacja własna	50 000
1.2.7	Promocja produktów lokalnych	❖ Konferencja, szkolenie, warsztat, spotkanie, festyn, akcja społeczna itp., ❖ Promowanie obszaru, produktów, usług lokalnych, ❖ Zachowanie dziedzictwa lokalnego.	LGD, osoby prawne	50 000; do 90%	Operacja własna	50 000

		❖ Organizacja min. 2 wydarzeń.				
1.2.8	Starzejące się społeczeństwo szansą dla rozwoju obszaru	❖ Konferencja, szkolenie, warsztat, spotkanie, festyn, akcja społeczna itp., ❖ Promowanie obszaru, produktów, usług lokalnych, ❖ Wzmocnienie kapitału społecznego. ❖ Organizacja min. 5 wydarzeń.	LGD, osoby prawne	50 000; do 90%	Operacja własna	50 000
1.2.9	Wsparcie rozwoju grup nieformalnych i organizacji pozarządowych	❖ Konferencja, szkolenie, warsztat, spotkanie, festyn, akcja społeczna itp., ❖ Zakup rzeczy i środków trwałych stanowi nie więcej niż 50% kosztów, ❖ Wzmocnienie kapitału społecznego.	LGD/osoby fizyczne i osoby prawne z wyłączeniem prowadzących działalność gospodarczą oraz JSFP	od 10 000 do 50 000; do 100%	Projekt grantowy	300 000
1.2.10	Zajęcia rekreacyjne	❖ Konferencja, szkolenie, warsztat, spotkanie, festyn, akcja społeczna itp., ❖ Minimum 30 godzin zegarowych zajęć na grupę, ❖ Zajęcia dla grup minimum 10-osobowych, ❖ Zakup rzeczy i środków trwałych stanowi nie więcej niż 20% kosztów, ❖ Wzmocnienie kapitału społecznego, ❖ Zachowanie dziedzictwa lokalnego.	LGD/osoby fizyczne i osoby prawne z wyłączeniem prowadzących działalność gospodarczą oraz JSFP	od 10 000 do 50 000; do 100%	Projekt grantowy	300 000

Źródło: Opracowanie własne

Tabela 12 Opis wskaźników przypisanych do celu ogólnego, celów szczegółowych oraz przedsięwzięć

Nr	Rodzaj wskaźnika	Nazwa	Sposób i częstotliwość dokonywania pomiaru	Uzasadnienie wyboru w odniesieniu do celów i przedsięwzięć
W1.0	Oddziaływania	Liczba podmiotów gospodarczych wpisanych do rejestru REGON na 10 tys. ludności	Liczba podmiotów gospodarczych wpisanych do rejestru REGON podzielona przez liczbę mieszkańców obszaru, pomnożona przez 10 000 (jednorazowo po zakończeniu wdrażania LSR).	Osiągnięcie wskaźników będzie świadczyć o wzroście przedsiębiorczości mieszkańców oraz spadku bezrobocia.
		Liczba osób bezrobotnych w stosunku do liczby osób w wieku produkcyjnym	Liczba osób zarejestrowanych jako bezrobotne podzielona na liczbę osób w wieku produkcyjnym, pomnożona przez 100 (wskaźnik podawany w %) (jednorazowo po zakończeniu wdrażania LSR).	
W1.1	Rezultatu	Liczba utworzonych miejsc pracy (ogółem)	Suma osób zatrudnionych. Monitorowanie wskaźnika na podstawie sprawozdań beneficjentów oraz ankiety monitorującej realizację operacji, wysyłanej do wnioskodawców (co najmniej dwa razy od momentu wyboru operacji).	Osiągnięcie wskaźników spowoduje wzrost liczby miejsc pracy oraz świadomości mieszkańców co do możliwości rozwoju gospodarczego obszaru LGD, a także wzrost rozpoznawalności obszaru LGD oraz poprawę jakości świadczonych usług turystycznych. Przyczyni się również do nawiązania współpracy pomiędzy branżami gospodarki.
		Liczba osób korzystających z nowo powstałych lub zmodernizowanych obiektów infrastruktury	Suma osób, które skorzystały z nowo powstałej infrastruktury w ciągu jednego roku. Monitoring wskaźnika na podstawie sprawozdania beneficjentów działania oraz ankiety monitorującej, wysyłanej do wnioskodawców (co najmniej dwa razy od momentu wyboru operacji).	
		Liczba uczestników wydarzeń	Suma liczby uczestników wydarzeń przeprowadzanych przez grupy mieszkańców. Monitoring wskaźnika na podstawie sprawozdania beneficjentów działania oraz ankiety monitorującej, wysyłanej do wnioskodawców (co najmniej dwa razy od momentu wyboru operacji).	
		Liczba projektów skierowanych do następujących grup docelowych: mieszkańcy, turyści	Suma projektów skierowanych do następujących grup docelowych: mieszkańcy, turyści, w ramach realizowanego projektu współpracy (jednokrotnie po zakończeniu realizacji operacji).	
		Liczba operacji ukierunkowanych na innowacje	Suma projektów mających charakter innowacyjny. Wskaźnik mierzony w odniesieniu do działalności gospodarczych na podstawie sprawozdań beneficjentów oraz ankiety monitorującej realizację operacji, wysyłanej do wnioskodawców (co najmniej dwa razy od momentu wyboru operacji).	

		Liczba operacji mających pozytywny wpływ na ochronę środowiska i/lub łagodzenie zmian klimatu	Suma działań w ramach realizowanych operacji, których realizacja ma pozytywny wpływ na ochronę środowiska. Monitorowanie wskaźnika na podstawie sprawozdań beneficjentów oraz ankiety monitorującej realizację operacji wysyłanej do wnioskodawców (co najmniej dwa razy od momentu wyboru operacji).	
1.1.1	Produktu	Liczba nowych lub zmodernizowanych obiektów infrastruktury turystycznej i rekreacyjnej	Suma nowych lub zmodernizowanych obiektów infrastruktury turystycznej i rekreacyjnej podana na podstawie sprawozdań i ankiety monitorującej, wysyłanej do wnioskodawców (co najmniej dwa razy od momentu wyboru operacji).	Osiągnięcie wskaźnika spowoduje podniesienie jakości świadczonych usług przez obiekty niekomercyjnej infrastruktury turystycznej i rekreacyjnej, a także przyczyni się do wzrostu jej dostępności.
1.1.2	Produktu	Liczba zrealizowanych projektów współpracy, w tym projektów współpracy międzynarodowej	Suma projektów współpracy podana na podstawie podpisanych umów o współpracy z inną LGD (jednorazowo po podpisaniu umowy).	Projekty współpracy przyczynią się do rozwoju całego obszaru LGD. Realizacja projektów wpłynie na wzrost świadomości na temat przedsiębiorczości.
1.1.3	Produktu	Liczba wydarzeń	Suma wydarzeń podana na podstawie sprawozdań beneficjentów oraz ankiety monitorującej realizację operacji, wysyłanej do wnioskodawców (jednokrotnie po zakończeniu realizacji operacji).	Osiągnięcie wskaźnika spowoduje wzrost jakości usług świadczonych przez branżę biorące udział w wydarzeniach oraz podniesienie świadomości przedsiębiorców. Podniesienie jakości świadczonych usług wpłynie na wzrost liczby turystów.
1.1.4	Produktu	Liczba wydarzeń	Suma wydarzeń podana na podstawie sprawozdań beneficjentów oraz ankiety monitorującej realizację operacji, wysyłanej do wnioskodawców (co najmniej dwa razy od momentu wyboru operacji).	Osiągnięcie wskaźnika spowoduje wzrost rozpoznawalności obszaru jako miejsca do prowadzenia działalności gospodarczej. Promocja gospodarcza wpłynie na wzrost zakładanych działalności, co przełoży się na powstawanie nowych miejsc pracy.
1.1.5	Produktu	Liczba wydarzeń aktywizujących mieszkańców	Suma wydarzeń podana na podstawie sprawozdań beneficjentów oraz ankiety monitorującej realizację operacji, wysyłanej do wnioskodawców (jednokrotnie po zakończeniu realizacji operacji).	Osiągnięcie wskaźnika spowoduje wzrost gospodarczej aktywności mieszkańców oraz wiedzy na temat prowadzenia działalności, a to przełoży się na rozwój przedsiębiorczości i powstawanie nowych miejsc pracy.

1.1.6	Produktu	Liczba operacji polegających na utworzeniu nowego przedsiębiorstwa	Suma otwartych działalności gospodarczych. Monitorowanie na podstawie sprawozdań beneficjentów oraz ankiety monitorującej realizację operacji, wysyłanej do wnioskodawców (co najmniej dwa razy od momentu wyboru operacji).	Osiągnięcie wskaźnika spowoduje powstanie nowych miejsc pracy, co przeniesie się na spadek bezrobocia.
1.1.7	Produktu	Liczba operacji polegających na utworzeniu nowego przedsiębiorstwa	Suma otwartych działalności gospodarczych. Monitorowanie na podstawie sprawozdań beneficjentów oraz ankiety monitorującej realizację operacji, wysyłanej do wnioskodawców (co najmniej dwa razy od momentu wyboru operacji).	Osiągnięcie wskaźnika spowoduje powstanie nowych miejsc pracy, co przeniesie się na spadek bezrobocia.
1.1.8	Produktu	Liczba operacji polegających na rozwoju istniejącego przedsiębiorstwa	Suma działalności gospodarczych, które otrzymały wsparcie finansowe w ramach przedsięwzięcia. Monitorowanie na podstawie sprawozdań beneficjentów oraz ankiety monitorującej realizację operacji, wysyłanej do wnioskodawców (co najmniej dwa razy od momentu wyboru operacji).	Osiągnięcie wskaźnika spowoduje powstanie nowych miejsc pracy, co przeniesie się na spadek bezrobocia.
W1.0	Oddziaływania	Liczba organizacji pozarządowych w przeliczeniu na 10 tys. mieszkańców	Suma zarejestrowanych organizacji społecznych, stowarzyszeń, fundacji podzielona przez liczbę mieszkańców obszaru, pomnożona przez 10 000 (jednorazowo po zakończeniu wdrażania LSR).	Osiągnięcie wskaźnika będzie świadczyć o wzroście znaczenia oddolnych inicjatyw społecznych, liderów lokalnych oraz chęci angażowania się społeczności w życie obszaru.
W1.2	Rezultatu	Liczba uczestników wydarzeń	Suma liczby uczestników wydarzeń przeprowadzanych przez grupy mieszkańców. Monitoring wskaźnika na podstawie sprawozdania beneficjentów działania oraz ankiety monitorującej, wysyłanej do wnioskodawców (co najmniej dwa razy od momentu wyboru operacji).	Osiągnięcie wskaźników spowoduje wzrost rozpoznawalności obszaru LGD oraz podniesienie standardu obiektów dziedzictwa lokalnego. Realizacja projektów przyczyni się do wzrostu aktywności wśród społeczności lokalnej i zwiększenia poziomu integracji mieszkańców, a także do pielęgnowania tożsamości regionalnej.
		Liczba odbiorców działań związanych z ochroną, udostępnianiem i promocją dziedzictwa kulturowego obszaru LGD	Suma liczby uczestników działań związanych z ochroną, udostępnianiem i promocją dziedzictwa kulturowego. Monitoring wskaźnika na podstawie sprawozdania beneficjentów działania oraz ankiety monitorującej, wysyłanej do wnioskodawców (co najmniej dwa razy od momentu wyboru operacji).	
		Liczba odbiorców przeprowadzonych działań promocyjnych	Suma liczby uczestników wydarzeń promocyjnych przeprowadzonych przez grupy mieszkańców. Monitoring wskaźnika na podstawie sprawozdania beneficjentów działania oraz ankiety monitorującej, wysyłanej do wnioskodawców	

			(co najmniej dwa razy od momentu wyboru operacji).	
		Liczba projektów skierowanych do następujących grup docelowych: mieszkańcy, turyści	Suma projektów skierowanych do następujących grup docelowych: mieszkańcy, turyści, w ramach realizowanego projektu współpracy (jednokrotnie po zakończeniu realizacji operacji).	
1.2.1	Produktu	Liczba zrealizowanych projektów współpracy	Suma projektów współpracy podana na podstawie podpisanych umów o współpracy z inną LGD (jednorazowo po podpisaniu umowy).	Projekty współpracy przyczynią się do rozwoju całego obszaru LGD. Realizacja projektów wpłynie na wzrost aktywności i integracji mieszkańców.
1.2.2	Produktu	Liczba wydarzeń aktywizujących	Suma wydarzeń zwiększających aktywność mieszkańców. Monitoring wskaźnika prowadzony na podstawie sprawozdań beneficjentów oraz ankiety monitorującej realizację operacji, wysyłanej do wnioskodawców (co najmniej dwa razy od momentu wyboru operacji).	Osiągnięcie wskaźnika spowoduje podniesienie aktywności mieszkańców.
1.2.3	Produktu	Liczba wydarzeń integrujących i aktywizujących organizacje pozarządowe	Suma wydarzeń zwiększających aktywność mieszkańców. Monitoring wskaźnika prowadzony na podstawie sprawozdań beneficjentów oraz ankiety monitorującej realizację operacji, wysyłanej do wnioskodawców (jednokrotnie po zakończeniu realizacji operacji).	Osiągnięcie wskaźnika spowoduje podniesienie aktywności i integracji wśród członków organizacji pozarządowych.
1.2.4	Produktu	Liczba wydarzeń integrujących mieszkańców	Suma wydarzeń podana na podstawie danych LGD (jednorazowo, po zakończeniu realizacji przedsięwzięcia).	Osiągnięcie wskaźnika spowoduje podniesienie poziomu integracji i współpracy wśród mieszkańców.
1.2.5	Produktu	Liczba wydarzeń	Suma wydarzeń podana na podstawie sprawozdań beneficjentów oraz ankiety monitorującej realizację operacji, wysyłanej do wnioskodawców (co najmniej dwa razy od momentu wyboru operacji).	Osiągnięcie wskaźnika spowoduje wzrost wiedzy i świadomości na temat zamieszkiwanego obszaru LGD.
1.2.6	Produktu	Liczba wydarzeń promujących obszar	Suma wydarzeń zwiększających integrację wśród mieszkańców. Monitoring wskaźnika prowadzony na podstawie sprawozdań beneficjentów oraz ankiety monitorującej realizację operacji, wysyłanej do wnioskodawców (jednokrotnie po zakończeniu realizacji operacji).	Osiągnięcie wskaźnika spowoduje podniesienie poziomu integracji i współpracy wśród mieszkańców oraz wzrostu rozpoznawalności obszaru.
1.2.7	Produktu	Liczba wydarzeń promujących produkty lokalne	Suma wydarzeń zwiększających integrację wśród mieszkańców. Monitoring wskaźnika prowadzony na podstawie sprawozdań beneficjentów oraz ankiety	Osiągnięcie wskaźnika spowoduje podniesienie poziomu integracji i współpracy wśród mieszkańców oraz

			monitorującej realizację operacji, wysyłanej do wnioskodawców (jednokrotnie po zakończeniu realizacji operacji).	podniesienie poziomu wiedzy na temat obszaru i produktów lokalnych, a także przyczyni się do wzrostu rozpoznawalności obszaru.
1.2.8	Produktu	Liczba wydarzeń	Suma wydarzeń podana na podstawie sprawozdań beneficjentów oraz ankiety monitorującej realizację operacji, wysyłanej do wnioskodawców (jednokrotnie po zakończeniu realizacji operacji).	Osiągnięcie wskaźnika spowoduje wzrost aktywności społecznego zaangażowania najstarszych mieszkańców obszaru.
1.2.9	Produktu	Liczba wydarzeń	Suma wydarzeń podana na podstawie sprawozdań beneficjentów oraz ankiety monitorującej realizację operacji, wysyłanej do wnioskodawców (co najmniej dwa razy od momentu wyboru operacji).	Osiągnięcie wskaźnika spowoduje wzrost integracji i współpracy pomiędzy organizacjami pozarządowymi oraz grupami nieformalnymi. W wyniku podjętych działań nastąpi również wzrost liczby powstających NGO.
1.2.10	Produktu	Liczba godzin zajęć	Suma liczby godzin zajęć zagospodarowujących czas wolny mieszkańcom. Monitoring wskaźnika prowadzony na podstawie sprawozdań beneficjentów oraz ankiety monitorującej realizację operacji, wysyłanej do wnioskodawców (co najmniej dwa razy od momentu wyboru operacji).	Osiągnięcie wskaźnika spowoduje wzrost aktywności i prowadzenia zdrowego stylu życia wśród mieszkańców LGD.

Źródło: Opracowanie własne

Tabela 13 Realizacja wskaźników produktu i rezultatu w ramach kosztów bieżących LGD

KOSZTY BIEŻĄCE						
CEL		Wdrożenie Strategii Rozwoju Lokalnego Kierowanego przez Społeczność				
WSKAŹNIKI REZULTATU						
Nr	Nazwa	jednostka miary	Wartość osiągania wskaźnika		Sposób pomiaru	
			Stan początkowy 2016	Stan docelowy 2023		
1.	Liczba osób, które otrzymały wsparcie po uprzednim udzieleniu indywidualnego doradztwa w zakresie ubiegania się o wsparcie na realizację LSR, świadczonego w biurze LGD	szt.	0	62	Mierzony na podstawie rejestru udzielonego doradztwa prowadzonego przez LGD	
2.	Liczba osób, które wzięły udział w szkoleniach	szt.	0	225	Mierzony na podstawie list obecności z poszczególnych szkoleń	
3.	Liczba osób, którym udzielono informacji	szt.	0	350	Mierzony na podstawie danych LGD	
WSKAŹNIKI PRODUKTU						
Nr	Przedsięwzięcie	Nazwa	jednostka miary	Wartość osiągania wskaźnika		Sposób pomiaru
				Stan początkowy 2016	Stan docelowy 2023	
1.	Szkolenia dla pracowników biura LGD	Liczba osobodni szkoleń dla pracowników LGD	szt.	0	3736	Mierzony na podstawie danych LGD
2.	Szkolenia dla organów LGD (Rady i Zarządu)	Liczba osobodni szkoleń dla organów LGD	szt.	0	690	Mierzony na podstawie danych LGD
3.	Doradztwo w biurze LGD	Liczba podmiotów, którym udzielono indywidualnego doradztwa	szt.	0	350	Mierzony na podstawie danych LGD
4.	Funkcjonowanie biura	Liczba miesięcy funkcjonowania biura	szt.	0	83	Mierzony na podstawie danych LGD
Razem koszty bieżące					1 907 500	

Źródło: Opracowanie własne

VI. Sposób wyboru i oceny operacji oraz sposób ustanawiania kryteriów wyboru

Kryteria i procedury zostały opracowane w oparciu o materiały uzyskane w trakcie konsultacji społecznych, opracowanej diagnozy i analizy SWOT z uwzględnieniem potrzeb społeczności lokalnej – opracowano je na podstawie zapisów dotyczących Rozwoju Lokalnego Kierowanego przez Społeczność (RLKS). Aby poznać i sprostować oczekiwaniom mieszkańców na etapie III – wypracowywania kryteriów, zastosowane zostały 4 metody partycypacji. Najistotniejszą kwestią podczas tych prac były oczekiwania mieszkańców odnoszące się do rodzaju, zakresu i efektów wdrażania przedsięwzięć, które będą odpowiedzią na zgłaszane przez nich problemy. W ramach oceny premiowane będą operacje/zadania, które przyczynią się do niwelowania zdiagnozowanych na obszarze problemów. Organem zatwierdzającym oraz uprawnionym do zmiany procedur i kryteriów jest Rada LGD.

Wybór oraz ocena operacji dokonywane będą zgodnie z Procedurą wyboru opracowaną dla projektów konkursowych oraz operacji własnych (załącznik nr 9 do wniosku o wybór LSR) oraz Procedurą wyboru grantobiorców (załącznik nr 10 do wniosku o wybór LSR). Opracowane procedury regulują kwestie dokumentowania oceny, sposobu organizacji naborów wniosków, podawania do publicznej wiadomości procedur oraz protokołów z posiedzeń, sposób informowania o wynikach oceny. W Procedurach uregulowano również zasady postępowania w celu identyfikacji charakteru powiązań z wnioskodawcami, prowadzenie rejestru interesu członków, aby do wyboru i oceny operacji przystąpiły osoby obiektywne oraz niereprezentujące w większości jednej grupy interesu. Przewidziano również zasady postępowania w przypadku uzyskania przez wnioskodawców takiej samej liczby punktów oraz powołanie komisji odwoławczej zajmującej się rozpatrywaniem protestów zgłoszonych przez Wnioskodawców, a także określono tryb i sposób wnoszenia protestów.

Zgodnie z przyjętymi procedurami, które powstały na podstawie konsultacji społecznych, doświadczenia LGD zdobytego podczas wdrażania Strategii na lata 2009–2015 oraz zweryfikowanymi pod względem zgodności z dokumentami regulującymi RLKS *Ocena możliwości dokonania wyboru operacji/zadania przez Radę w ramach prowadzonego Konkursu* stanowiła będzie I etap. Dokonywana będzie na Karcie 1, w ramach której weryfikacji podlega m.in. zgodność z zakresem tematycznym operacji czy zgodność z programem w ramach którego realizowana jest LSR. Etap II – *Ocena spełniania przez operację/zadanie kryteriów wyboru określonych w LSR* polegał będzie na ocenie punktowej według kryteriów wyboru. Ocena ta dokonywana będzie na Karcie 2 opracowanej dla każdego przedsięwzięcia, w celu weryfikacji i oceny tylko tych kryteriów, które mają istotny wpływ na powodzenie operacji oraz przyczynienie się do realizacji celów LSR. Opracowane kryteria są zgodne z przepisami obowiązującymi dla RLKS, ilościowe i mierzalne. Kryteria wyboru operacji i grantobiorców wraz z procedurami ustalania i zmiany kryteriów stanowią załączniki do wniosku o wybór LSR odpowiednio załącznik 11 i 12.

Zmiany kryteriów są możliwe pod warunkiem poddania ich konsultacjom społecznym oraz przeprowadzeniem zmiany zgodnie z Procedurą ustalania i zmiany kryteriów. Zmiana kryteriów nie będzie możliwa w trakcie trwania konkursu, tj. od jego ogłoszenia do zakończenia procesu oceny i wyboru operacji. Zmiana kryteriów może nastąpić w przypadku gdy zagrożona będzie realizacja LSR np. do dofinansowania nie będą wybrane żadne wnioski, lub osiągnięcie zakładanych pułapów wskaźników okaże się nie możliwe.

Operacjami, które będą szczególnie premiowane, co wynika z przeprowadzonych konsultacji społecznych są przedsięwzięcia związane z działalnością kluczowych branż – przetwórstwo przemysłowe, zakwaterowanie i usługi gastronomiczne, działalność związana z kulturą, rozrywką i rekreacją. Uznane zostały one za podstawę w kreowaniu rozwoju lokalnego LGD. Mieszkańcy wskazali również, że premiowane powinny być operacje związane z tworzeniem miejsc pracy w ilości większej niż wymagana. Stanowiłoby to odpowiedź na zgłaszany przez społeczność problem związany z nieatrakcyjnością lokalnego rynku pracy. Tworzenie miejsc pracy podzielone zostało na 2 rodzaje konkursów – z zakresu podejmowania działalności oraz rozwoju działalności. Pierwszy – **podejmowanie działalności gospodarczej przez osoby fizyczne oraz osoby fizyczne zaliczane do grupy defaworyzowanej** (przedsięwzięcia 1.1.6, 1.1.7), obejmuje konkursy na powstawanie nowych podmiotów gospodarczych. Dofinansowanie zgodnie z *Rozporządzeniem Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi w sprawie szczegółowych warunków i trybu przyznawania pomocy finansowej w ramach poddziałania „Wsparcie na wdrażanie operacji w ramach strategii rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność” objętego Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014–2020* wypłacane będzie jako premia (100% dofinansowania) w wysokości 100 000 zł. Ustanowienie kwoty wsparcia na maksymalnym poziomie wynika m.in. z konsultacji społecznych oraz ze zdiagnozowanej sytuacji społeczno-gospodarczej na obszarze LGD. Znaczna część ankietowanych (19% odpowiedzi) uważa, że jednym z działań, które powinny być realizowane na obszarze LGD w ramach Strategii jest wspieranie rozwoju przedsiębiorczości poprzez wsparcie finansowe i doradztwo przy zakładaniu działalności gospodarczej. W 2014 roku na obszarze LGD do rejestru REGON wpisanych było

680 podmiotów gospodarczych w przeliczeniu na 10 tys. ludności. Pomimo tendencji wzrostowej w latach 2009–2014, wartość ta była nadal zdecydowanie niższa od średniej dla Polski oraz województw: łódzkiego, śląskiego i świętokrzyskiego. Przyznanie maksymalnej kwoty pozwoli na stworzenie atrakcyjnych miejsc pracy w prężnie działających przedsiębiorstwach na obszarze LGD. Za takim rozwiązaniem opowiedziała się większość mieszkańców, gdyż podział na mniejsze kwoty doprowadziłby do stworzenia działalności z mniejszym potencjałem. Dodatkowo przedsięwzięcie w tym zakresie skierowane do osób młodych – grupy defaworyzowanej, przyczyni się do zatrzymania młodego kapitału ludzkiego na obszarze objętym LSR.

Operacje związane z **rozwojem istniejących działalności** (przedsięwzięcie 1.1.8) dofinansowywane będą zgodnie z ww. rozporządzeniem w wysokości 70%, w przedziale 50 000 – 300 000 zł. Ustalenie takiej kwoty stawia przed beneficjentem obowiązek utworzenia co najmniej jednego miejsca pracy, dodatkowo premiowane będzie utworzenie więcej niż jednego miejsca pracy. Dodatkowe punkty przyznawane będą również za przynależność do jednej z 3 branż określonych jako kluczowe dla rozwoju regionu. Pozwoli to z jednej strony na utworzenie nowych, atrakcyjnych miejsc pracy, z drugiej zaś wspieranie tych branż wpłynie na kompleksowy rozwój całego obszaru, gdyż zgodnie z diagnozą – wskazane jako kluczowe, mają wpływ na pozostałe gałęzie gospodarki.

Dofinansowanie dla grantobiorców realizujących zadania w ramach projektów grantowych utrzymane zostało na maksymalnym możliwym poziomie czyli 100%, w przedziale 10 000 – 50 000 zł, w zależności od rodzaju operacji realizowanych w ramach przedsięwzięcia oraz potencjalnych beneficjentów. Zróżnicowanie to wynika z różnych potrzeb na projekty grantowe, które były wielokrotnie podkreślane podczas spotkań gminnych. Działania te skierowane są głównie do organizacji pozarządowych, które bardzo często nie posiadają środków na wkład własny. Kwoty dofinansowania opracowane zostały również na bazie fiszek projektowych składanych do Biura LGD oraz rozmów z ich autorami. Maksymalna kwota dofinansowania została ustalona w celu zwiększenia zaangażowania i integracji, szczególnie organizacji pozarządowych funkcjonujących na obszarze LGD.

W ramach przedsięwzięć konkursowych 1.1.1 *Infrastruktura turystyczna i/lub rekreacyjna* oraz 1.2.10 *Zachowanie dziedzictwa lokalnego* najwięcej punktów uzyskają te operacje, które będą realizowane przez podmioty posiadające doświadczenie, kwalifikacje i zasoby, a także realizowane na obszarach miejscowości zamieszkałej przez mniej niż 5 000 mieszkańców, które będą realizować wskaźniki produktu jak najmniejszym kosztem oraz uwzględniające aspekty środowiskowe. Wartość dofinansowania w pierwszym konkursie wyniesie 100%, w przedziale 100 000–200 000zł. Na całe przedsięwzięcie zaplanowano przeznaczenie 2 200 000 zł – dzięki tak wysokiej kwocie możliwa będzie budowa i przebudowa dużej liczby obiektów infrastruktury niekomercyjnej, której zapotrzebowanie wskazywali mieszkańcy podczas konsultacji społecznych. Kwota dofinansowania będzie przyznawana na poziomie 100% ze względu na to iż przedsięwzięcie dotyczy infrastruktury niekomercyjnej i niezarobkowej. Natomiast w przypadku drugiego konkursu dofinansowanie będzie na poziomie 90%, w przedziale 50 000–100 000 zł. Obniżenie maksymalnej kwoty dofinansowania w przypadku 2 konkursu, wpłynie na większe zaangażowanie podmiotu realizującego operację.

LSR zakłada realizację **6 operacji własnych**, powiązanych bezpośrednio z planowanymi do realizacji celami. Poziom dofinansowania przewidziano na poziomie 90% w wysokości 50 000zł. Wkład własny na poziomie 10% wynika z konieczności jak najefektywniejszego wykorzystania budżetu.

Przewidziano również punktowanie operacji przyczyniających się do realizacji wskaźników produktu i rezultatu, gdyż osiągnięcie zakładanych pułapów przyczyni się do osiągnięcia założonych celów. Zdaniem mieszkańców premiowane powinny być również wnioski osób zamieszkałych lub prowadzących działalność na obszarze od co najmniej 12 miesięcy, co przyczyni się do pozyskiwania dotacji przez rdzennych mieszkańców. Należy również według lokalnej społeczności premiować osoby posiadające co najmniej kwalifikacje i doświadczenie, co pozwoli na sprawną realizację założonych zadań, co przełoży się na większą pewność realizacji poszczególnych operacji/zadań i osiągnięcia wskaźników.

Dodatkowo punktowanymi operacjami będą przedsięwzięcia wpływające na 3 cele przekrojowe Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014–2020, a więc działania wpływające na ochronę środowiska, przeciwdziałające zmianom klimatu oraz innowacyjne.

Stosowanie rozwiązań sprzyjających ochronie środowiska oraz przeciwdziałających zmianom klimatu będzie różne w zależności od sposobu realizacji przedsięwzięcia. W przypadku operacji polegających na budowie lub przebudowie infrastruktury turystycznej i rekreacyjnej lub związanych z działalnością gospodarczą za proklimatyczne i prośrodowiskowe uznane zostaną operacje, w których zastosowano rozwiązania służące ochronie środowiska, takie jak odnawialne źródła energii, ekrany akustyczne czy oszczędzające energię. W przypadku projektów „miękkich” będą to działania promujące postawy prośrodowiskowe i proklimatyczne oraz podnoszące świadomość znaczenia ich stosowania.

Za działania innowacyjne uznano wprowadzenie na rynek nowego lub udoskonalonego produktu, usługi lub procesu organizacji lub nowego sposobu wykorzystania lub zmobilizowania istniejących lokalnych zasobów przyrodniczych, historycznych, kulturowych czy społecznych.

W przedsięwzięciu związanym z rozwojem działalności (1.1.8) **definicja innowacyjności** została uściślona – jako działania innowacyjne traktowane będzie wprowadzanie do praktyki gospodarczej nowego lub znacząco ulepszanego produktu lub usługi, procesu marketingowego w odniesieniu do występowania na obszarze gminy, w której realizowana jest operacja. Spełnienie kryterium innowacyjności, będzie weryfikowane przez członków Rady na podstawie wniosku, przedstawionej argumentacji wnioskodawcy, własnej wiedzy oraz znajomości obszaru objętego LSR.

Zgodnie z założeniami PROW premiowane będą również operacje, które będą realizowane na obszarach zamieszkałych przez mniej niż 5 000 mieszkańców, w celu podnoszenia ich atrakcyjności oraz aktywizacji społeczności z mniejszych jednostek terytorialnych. Kryteria wyboru będą premiować operacje o wkładzie własnym przekraczającym intensywność pomocy określoną w zakresie tematycznym przedsięwzięć (rozdział V). Przyjęcie takiego kryterium przyczyni się do osiągnięcia celów wskazanych w LSR.

Dodatkowo założono wniesienie co najmniej 10% wkładu finansowego w ramach projektów własnych przewidzianych do realizacji w LSR

VII. Plan działania

Lokalna Grupa Działania „Region Włoszczowski” w trakcie wdrażania LSR i w ramach dostępnego budżetu zaplanowała ogłoszenie 13 naborów wniosków o dofinansowanie na realizację przedsięwzięć, które szczegółowo przedstawiono w rozdziale V niniejszego dokumentu. Nabory zaplanowano począwszy od III kwartału roku 2016, aż do końca roku 2021. Konstrukcja planu działania pozwala na osiąganie założonych celów poprzez realizowanie zaplanowanych wartości wskaźników.

W ramach dostępnych środków na działanie 19.2 połowa została przeznaczona na realizację przedsięwzięć związanych z tworzeniem i utrzymaniem miejsc pracy (szerzej w rozdziale VIII. Budżet), w związku z tym w pierwszej kolejności będzie mieć miejsce realizacja założeń w ramach pierwszego celu szczegółowego – *Wykorzystanie potencjału gospodarczego obszaru*. Na początek zaplanowano realizację operacji własnych związanych z pobudzaniem przedsiębiorczości wśród mieszkańców, w tym poprzez organizację wydarzeń aktywizujących i promujących postawy przedsiębiorcze (przedsięwzięcie 1.1.5), które mają zachęcić i przygotować lokalną społeczność do podejmowania działań związanych z rozpoczynaniem bądź rozwijaniem działalności gospodarczej. Zaplanowano również operację własną ukierunkowaną na zwiększenie współpracy wewnątrz sektora gospodarczego poprzez wydarzenia integrujące kluczowe dla rozwoju obszaru branże gospodarki (przedsięwzięcie 1.1.3). W początkowym okresie wdrażania LSR przeprowadzony zostanie nabór w ramach projektu grantowego (przedsięwzięcie 1.1.4) na realizację przedsięwzięć związanych z marketingiem gospodarczym obszaru. Te kompleksowe działania, w połączeniu z realizacją projektu współpracy, przygotowują lokalną społeczność do ogłaszania (w latach 2016–2018) naborów na przedsięwzięcia zakładające tworzenie miejsc pracy. Podzielono je pomiędzy dwa okresy realizacji Strategii, aby sprostać oczekiwaniom mieszkańców – potencjalnych wnioskodawców. Jako podsumowanie podjętych działań w każdym okresie zaplanowano w ramach aktywizacji nagradzanie wyróżniających się inicjatyw w dziedzinie gospodarki (przedsięwzięcie 1.1.9). Uzupełniając w ramach pierwszego celu szczegółowego w początkowym okresie realizacji Strategii ogłoszony zostanie konkurs na operacje z zakresu tworzenia niekomercyjnej infrastruktury turystycznej i rekreacyjnej (przedsięwzięcie 1.1.1). Przedsięwzięcia w ramach tego celu kompleksowo odpowiadają na zdiagnozowane problemy i wspólnie pozwolą na osiągnięcie zamierzonego rozwoju gospodarczego obszaru.

W ramach celu szczegółowego 1.2 zaplanowano działania związane z aktywnością, tożsamością, integracją lokalnej społeczności oraz promocją i zachowaniem dziedzictwa. Ich realizacja odbywać się będzie w pierwszym i drugim okresie wdrażania LSR, co w racjonalny sposób odpowiada na potrzeby mieszkańców. Przedsięwzięcie 1.2.4 z zakresu aktywizacji, jako jedyne będzie realizowane zarówno w okresie 2016–2018, jak i 2019–2021, na pozostałe będą ogłaszane pojedyncze nabory. W trakcie pierwszego okresu zaplanowano nabór w zakresie projektu grantowego na wsparcie grup nieformalnych i organizacji pozarządowych, konkurs na zachowanie dziedzictwa lokalnego, jak również realizację operacji własnej dotyczącej promocji obszaru oraz projektu współpracy. W drugim okresie natomiast ogłoszone zostaną nabory na trzy projekty grantowe związane z aktywnością lokalnej społeczności, a ponadto realizowane będą operacje własne dotyczące integracji organizacji pozarządowych, promocji lokalnych produktów oraz wsparcia najstarszej części lokalnej społeczności.

Dokładny plan działania wskazujący harmonogram osiągnięcia poszczególnych wskaźników produktu przedstawia załącznik nr 3 do LSR.

VIII. Budżet

Realizacja LSR jest współfinansowana ze środków EFRROW w ramach Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014–2020, przy czym jednolita wielkość wkładu EFRROW to 63,63%, a wymagany wkład krajowy środków publicznych, pochodzący z budżetu państwa, wynosi 36,37%. Wsparcie finansowe obejmuje realizację poszczególnych poddziałań w ramach działania *Wsparcie dla rozwoju lokalnego w ramach inicjatywy LEADER*, w tym: poddziałanie 19.2 *Wsparcie na wdrażanie operacji w ramach strategii rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność*, poddziałanie 19.3 *Przygotowanie i realizacja działań w zakresie współpracy z lokalną grupą działania*, poddziałanie 19.4 *Wsparcie na rzecz kosztów bieżących i aktywizacji*.

Wysokość środków przewidzianych w budżecie wynika z liczby mieszkańców obszaru LSR zgodnie z danymi GUS na dzień 31 grudnia 2013 roku. Maksymalna kwota przewidzianych dla LGD i uwzględnionych w LSR środków przeznaczonych na poddziałanie 19.2 wynosi 2 137 500 euro, co stanowi 8 550 000 zł (wkład EFRROW – 5 440 365 zł). Kwota środków przeznaczonych na poddziałanie 19.3 wynosi natomiast 2% kwoty przewidzianej na poddziałanie 19.2, co stanowi 171 tys. zł. Należy jednak zauważyć, iż wskaźniki dotyczące działań z zakresu współpracy odnoszą się do wyższej kwoty (5% kwoty przewidzianej na poddziałanie 19.2), w związku z tym, gdy znajdzie taka możliwość – LGD będzie ubiegało się o zwiększenie kwoty na wymienione działanie. Maksymalna kwota środków na poddziałanie 19.4 to z kolei 486 875 euro, a więc 1 947 500 zł, w tym koszty bieżące 1 907 500 zł, a aktywizacja 40 tys. zł. Połowa środków w ramach aktywizacji będzie skierowana na przedsięwzięcia związane z przedsiębiorczością wśród mieszkańców, ze względu na przeznaczenie połowy wartości budżetu na tworzenie i utrzymanie miejsc pracy. W ramach aktywizacji planuje się również przeznaczenie części środków na działania ujęte w Planie komunikacji.

Lokalna Grupa Działania „Region Włoszczowski” zaplanowała w ramach dostępnego budżetu szereg przedsięwzięć, których realizacja pozwoli na osiągnięcie celu głównego oraz celów szczegółowych LSR dzięki wsparciu potencjałów i niwelowaniu problemów. Największy nacisk położono na przedsięwzięcia związane z zakładaniem nowych i rozwojem już prowadzonych działalności gospodarczych w ramach celu szczegółowego 1.1, na które przewidziano łącznie środki w kwocie 4,5 mln zł. Wynika to m.in. z faktu, iż zgodnie z zapisami PROW na lata 2014–2020, z całkowitej kwoty dostępnej na poddziałanie 19.2 co najmniej 50% musiało zostać przeznaczone na działania związane z tworzeniem lub utrzymaniem miejsc pracy. Realizacja wspomnianych przedsięwzięć wpłynie na poprawę sytuacji na lokalnym rynku pracy, gdyż dzięki opracowanym kryteriom wyboru dofinansowanie uzyskają operacje zakładające utworzenie co najmniej jednego miejsca pracy, ponadto dodatkowo premiowane punktami będą te operacje, w ramach których wnioskodawcy będą gwarantować większe niż minimalne zatrudnienie. W ramach podejmowania działalności gospodarczej w sposób szczególny uwzględniono pomoc dla grupy defaworyzowanej – osób poniżej 29. roku życia, dla których wydzielono kwotę 500 tys. zł. Aby zrealizować cel, zaplanowano również środki na operacje własne, projekty współpracy, projekty grantowe i w ramach aktywizacji, które będą oddziaływać na wzmocnienie gospodarczego potencjału obszaru oraz integrację branż działalności gospodarczej.

Kryteria wyboru będą premiować operacje o wkładzie własnym przekraczającym intensywność pomocy określoną w zakresie tematycznym przedsięwzięć (rozdział V). Przyjęcie takiego kryterium przyczyni się do efektywniejszego osiągnięcia celów wskazanych w LSR oraz rozwiązywania problemów zdiagnozowanych na obszarze.

Dodatkowo założono wniesienie co najmniej 10% wkładu finansowego w ramach projektów własnych przewidzianych do realizacji w LSR.

Budżet LSR został opracowany w sposób umożliwiający niwelowanie problemów zdiagnozowanych na obszarze LGD. Przeznaczenie połowy środków przeznaczonych na wdrażanie LSR na działania związane z tworzeniem miejsc pracy oraz na działania aktywizujące (m.in. poprzez realizację operacji własnych, projektu współpracy *Kreator przedsiębiorczości*, działań w ramach aktywizacji) w zakresie przedsiębiorczości przyczyni się do niwelowania niskiej przedsiębiorczości mieszkańców i idącym za tym spadkiem bezrobocia.

W związku z pozyskaniem przez LGD dodatkowych środków na wsparcie ma wdrażanie operacji w ramach strategii rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność, kwota środków przeznaczonych na poddziałanie 19.2 zostanie zwiększona o 940 000 zł.

IX. Plan komunikacji

Partycypacyjność to nic innego jak bezpośrednie uczestnictwo mieszkańców w kreowaniu i wdrażaniu założeń rozwoju lokalnego zawartego w LSR. W zachowaniu tego charakteru ma pomóc Plan komunikacji – załącznik nr 5 do Strategii. Zawiera on m.in. metody, których wykorzystanie pozwoli na obustronną komunikację, a co za tym idzie – zachęcenie mieszkańców do czynnego udziału w realizacji LSR. Przyczyni się to do spełnienia celu ogólnego i składających się na niego celów szczegółowych warunkujących kompleksowość podejścia do rozwoju lokalnego obszaru LGD.

Konsultacje społeczne, które odbyły się w każdej z gmin na terenie LGD oraz przeprowadzone badania ankietowe pokazały, że mieszkańcy najchętniej otrzymywaliby informacje pochodzące z Biura LGD na spotkaniach informacyjnych, na stronach internetowych Urzędów Gmin oraz witrynie LGD. Natomiast otrzymywanie informacji zwrotnych odbywać by się miało poprzez regularne, otwarte spotkania, stałe dyżury przedstawicieli LGD w każdej gminie oraz za pośrednictwem strony internetowej LGD. Jak zaobserwowano, lokalna społeczność jest podzielona na osoby preferujące tradycyjne przekazywanie informacji oraz te, które wolą otrzymywać informacje za pośrednictwem nowoczesnych rozwiązań – np. kontakt przez e-mail. Dlatego metody komunikacji zawarte w Planie komunikacji uwzględniły potrzeby obydwu grup.

Celem planu komunikacji jest obustronna komunikacja, która polegać będzie na wymianie informacji pomiędzy mieszkańcami/beneficjentami oraz LGD. Jak zostało to zaprezentowane w planie komunikacji **celami wybranych działań komunikacyjnych są:**

- informowanie o rozpoczęciu realizacji, planowanych działaniach i możliwościach dofinansowania,
- informowanie o planowanych konkursach oraz o wynikach tych konkursów,
- informowanie o planowanych zmianach – konsultacje zmian oraz informowanie o dokonanych zmianach,
- podsumowywanie zrealizowanych działań oraz informowanie o działaniach planowanych do realizacji,
- podsumowywanie realizacji LSR.

Załącznik nr 5 do LSR – Plan komunikacji, przedstawia metody komunikacji z grupami docelowymi, którymi są: mieszkańcy, turyści, przedsiębiorcy i działacze społeczni oraz grupą defaworyzowaną, obligatoryjnie uwzględniając wymienione wcześniej preferencje uzyskane podczas etapu konsultacji społecznych. Zawarto w nim takie elementy jak metody komunikacji oraz ich cel, określono środki przekazu wraz ze wskaźnikami do osiągnięcia, jak również wyznaczono grupy docelowe tych działań (w tym grupę defaworyzowaną – osoby do 29 roku życia). Uwzględniając wynik konsultacji społecznych zdecydowano się na zastosowanie 21 metod komunikacji dostosowanych do preferencji różnych grup. W tabeli 1 przedstawiono grupy docelowe, środki przekazu oraz efekty planowanych działań, natomiast wskaźniki przypisane do poszczególnych zadań oraz ich wartość docelowa na poszczególnych etapach wdrażania LSR zostały przedstawione w tabeli 2.

W Planie komunikacji założono również bieżące monitorowanie efektywności i skuteczności zaplanowanych metod komunikacji. Ocenie poddana będzie ich skuteczność oraz jakość informowania i doradztwa udzielanego przez pracowników Biura LGD. Ocena dokonywana będzie zgodnie z zapisami Regulaminu Biura

- raz na kwartał na podstawie ankiet badających zadowolenie ze świadczonego doradztwa oraz efektów komunikacji, wypełnianych przez mieszkańców/beneficjentów oraz notatek i prowadzonej ewidencji usług z udzielanego doradztwa,
- w oparciu o raport sporządzony przez Dyrektora Biura na podstawie zebranych informacji oraz na podstawie między innymi wyliczeń podsumowujących liczbę świadczonych usług i osób którym świadczono usługi do liczby złożonych Wniosków oraz Wniosków, które uzyskały wsparcie, zostały zrealizowane i rozliczone.

Ocena działań wykorzystywana będzie do weryfikacji poprawności wdrażania LSR m.in. poprzez sprawdzanie zgodności realizacji z Planem działania oraz zadowolenia mieszkańców i beneficjentów.

W przypadku, gdy zostanie stwierdzone, iż wykorzystane metody komunikacji nie przynoszą oczekiwanych rezultatów tj. widoczny będzie brak zainteresowania działaniami, wystąpią problemy z realizacją zadań/operacji zostaną podjęte działania mające na celu zwiększenie poziomu efektywności komunikacji oraz doradztwa świadczonego przez LGD. Wyniki z przeprowadzonych działań komunikacyjnych publikowane będą m.in. poprzez stronę internetową LGD i funpage na portalu społecznościowym, tak aby lokalna społeczność mogła zapoznać się z efektywnością działań LGD. Każdorazowo zmiany będą poddawane konsultacjom społecznym za pośrednictwem strony internetowej LGD, poprzez umieszczenie propozycji zmian wraz z formularzem uwag. Wszystkie uwagi i sugestie, które

zostaną zgłoszone przez mieszkańców terenu objętego LSR będą zbierane i analizowane. Na ich podstawie dokonywana będzie ewentualna modyfikacja planu komunikacji, aktualizacji LSR, zmiany procedur czy kryteriów. W sytuacji, gdy duża ilość wniosków będzie odrzucana podczas konkursów, planuje się ulepszenie świadczonego doradztwa oraz zwiększenie liczby metod wspomagających doradztwo. W przypadku, gdy wybrane do realizacji projekty nie będą realizowane prawidłowo, planuje się wprowadzenie dodatkowej pomocy doradczej.

Budżet działań komunikacyjnych wynosi 89 000 zł.

Szczegółowy wykaz osiąganych wskaźników wraz z metodami komunikacji, których dotyczą przedstawiono w tabeli poniżej (tabela 14), natomiast wartości poszczególnych wskaźników w zależności od celu komunikacji zostały zaprezentowane w tabeli 2 załącznika 5 do LSR.

Tabela 14 Wskaźniki przypisane do poszczególnych metod komunikacji

Metody komunikacji	Osiągany wskaźnik
Ogłoszenia na tablicach informacyjnych w siedzibach instytucji użyteczności publicznej	Liczba instytucji, w których umieszczono ogłoszenie
Artykuły na stronie internetowej LGD	Liczba wejść na stronę internetową z artykułem
Artykuły na stronach internetowych urzędów gmin z linkiem do www LGD	Liczba zamieszczonych artykułów
Artykuły na profil LGD na portalu społecznościowym	Liczba osób, które zobaczyły artykuł
Prezentacja informacji podczas wydarzeń na obszarze LGD	Liczba wydarzeń
Spotkanie informacyjne otwarte w każdej gminie LGD	Liczba osób, które wzięły udział w spotkaniach
Spotkanie informacyjne dla potencjalnych beneficjentów (grupy docelowej) konkursu w każdej gminie LGD	Liczba osób, które wzięły udział w spotkaniach
Dyżur pracownika LGD w poszczególnych gminach w wyznaczonych terminach	Liczba osób korzystających z doradztwa podczas dyżuru
Ulotka informacyjna dystrybuowana na obszarze LGD	Ilość rozdysponowanych ulotek
Bezpłatny biuletyn LGD w wersji papierowej i elektronicznej	Liczba wydanych biuletynów
Ankiety oceniające poziom zadowolenia z działań informacyjnych i doradczych	Ilość wypełnionych ankiet
Informacja i doradztwo w siedzibie LGD	Liczba osób korzystających z doradztwa
Kontakt poprzez rozmowę telefoniczną	Liczba osób
Kontakt poprzez wiadomość e-mail.	Liczba osób
Szkolenie dla potencjalnych beneficjentów	Ilość osób uczestniczących w szkoleniach
Ankieta elektroniczna rozsyłana na adresy e-mail wnioskodawców	Liczba wypełnionych i zwróconych ankiet
Materiał informacyjny w telewizji obejmującej obszar LSR	Potencjalna liczba odbiorców
Materiał informacyjny w regionalnych portalach internetowych	Potencjalna liczba odbiorców
Materiał informacyjny w prasie obejmującej obszar LSR	Potencjalna liczba odbiorców
Przekazanie informacji do głównych i regionalnych Punktów Informacyjnych Funduszy Europejskich	Liczba przekazanych informacji
Spotkanie dla grup defaworyzowanych określonych w LSR	Liczba spotkań

Źródło: Opracowanie własne

X. Zintegrowanie

Zgodnie ze specyfiką podejścia Rozwoju Lokalnego Kierowanego przez Społeczność LSR ma charakter zintegrowany. Zintegrowane podejście dla przedsięwzięć planowanych do realizacji w ramach jej wdrażania dotyczy dwóch aspektów:

1. Zintegrowania celów i przedsięwzięć zaplanowanych w ramach LSR zapewniających spójne i kompleksowe rozwiązanie zidentyfikowanych w analizie SWOT problemów, zachowując przy tym odpowiednią kolejność realizacji przedsięwzięć oraz współpracę różnych podmiotów.
2. Zgodności celów głównych i szczegółowych LSR z dokumentami strategicznymi/ planistycznymi na poziomie krajowym, regionalnym i lokalnym oraz zgodności co do celów przekrojowych (ochrona środowiska, przeciwdziałanie zmianom klimatu, innowacyjność) PROW na lata 2014–2020.

Cele szczegółowe LSR oraz planowane w ramach ich realizacji przedsięwzięcia wzajemnie się uzupełniają oraz sprecyzowane zostały w taki sposób, aby wdrażanie LSR przyczyniło się do realizacji wskaźników oddziaływania określonych w ramach celu ogólnego. Tworzą logiczne związki i są spójne. W ramach zaplanowanych w LSR celów, kompleksowe podejście do rozwiązania problemu zawarto m.in. w celu szczegółowym 1.1 *Wykorzystanie potencjału gospodarczego obszaru*, który jest odpowiedzią na niewystarczającą liczbę miejsc pracy, niską przedsiębiorczość mieszkańców oraz niezadowalający stan infrastruktury turystycznej. Cel ten realizowany będzie przez 9 przedsięwzięć, w ramach których zintegrowane zostaną 3 branże gospodarcze (przetwórstwa przemysłowego, związana z zakwaterowaniem i usługami gastronomicznymi oraz kulturą rozrywką i rekreacją). Realizacja celu spowoduje spadek liczby osób bezrobotnych na obszarze LGD oraz powstanie nowej lub zmodernizowanej infrastruktury turystycznej. Operacje będą polegać na rozwijaniu działalności gospodarczych oraz ich zakładaniu w preferowanych branżach, zdefiniowanych w oparciu o przeprowadzoną analizę SWOT obszaru oraz konsultacje społeczne. Aby przygotować potencjalnych beneficjentów do realizacji projektów, prowadzone będą działania mające na celu promowanie postaw przedsiębiorczych oraz informowanie i doradztwo osób chcących podjąć samozatrudnienie. Dodatkową zachętą będzie wprowadzenie nagrody gospodarczej LGD.

W ramach LSR zostaną zintegrowane trzy branże gospodarcze (przetwórstwo przemysłowe, zakwaterowanie i usługi gastronomiczne, działalność związana z kulturą, rozrywką i rekreacją), które uznano za kluczowe dla rozwoju obszaru. Dedykowanie przedsięwzięcia dla reprezentantów wymienionych branż, wpłynie na podniesienie wiedzy oraz świadomości wagi ich wpływu na pozostałe gałęzie gospodarki na obszarze, co opisano w rozdziale III.8.

Do realizacji operacji/zadań zaangażowani zostaną przedstawiciele sektorów społecznego oraz gospodarczego. Zintegrowanie wymienionych sektorów wpłynie na rozwój obszaru, poprzez realizację zaplanowanych przedsięwzięć, które się wzajemnie uzupełniają. Działania związane z infrastrukturą, podniosą atrakcyjność obszaru, co z kolei będzie generować popyt na usługi gospodarcze, a tym samym rozwijać ten sektor. Na rozwój przedsiębiorczości wpływ będą miały również przedsięwzięcia związane bezpośrednio z podejmowaniem lub rozwojem działalności gospodarczej. Podniesienie dochodów mieszkańców, poprzez rozwój działalności gospodarczych, przełoży się również na dochody budżetów gmin – wpływ na sektor publiczny. Zauważalny zatem jest wpływ oraz zależność podmiotów z różnych sektorów.

Cel szczegółowy 1.2 *Zaangażowanie mieszkańców w rozwój obszaru* rozwiązuje wskazane przez społeczność problemy dotyczące niewystarczającego wykorzystania potencjału turystycznego i kulturowego obszaru LGD, jego słabej promocji oraz niewielkiej aktywności organizacji pozarządowych. Do rozwiązania wymienionych problemów zaangażowane będą różne podmioty, które przyczynią się do zwiększonego rozwoju LGD.

Przedsięwzięcia zaplanowane do realizacji w LSR będą wpływać na osiągnięcie wskaźników przypisanych do 3 celów przekrojowych PROW (opisane w rozdziale VI).

Zgodność celów LSR w odniesieniu do dokumentów strategicznych województw świętokrzyskiego, śląskiego i łódzkiego oraz powiatów włoszczowskiego, częstochowskiego i radomszczańskie przedstawia tabela 15.

Tabela 15 Zgodność celów LSR z innymi dokumentami strategicznymi¹⁴

Cel ogólny 1 Wzrost przedsiębiorczości mieszkańców
Cel szczegółowy 1.1 Wykorzystanie potencjału gospodarczego regionu
Cel szczegółowy 1.2 Zaangażowanie mieszkańców w rozwój obszaru
Strategia Rozwoju Województwa Świętokrzyskiego do roku 2020: Cel strategiczny 1 – Koncentracja na poprawie infrastruktury regionalnej. Cel operacyjny 1.2 Poprawa infrastruktury społecznej i usług publicznych, czyli wzrost kapitału społecznego, wsparcie zatrudnienia i wyższa jakość życia w regionie. Cel strategiczny 2 – Koncentracja na kluczowych gałęziach i branżach dla rozwoju gospodarczego regionu. Cel operacyjny 2.3 Ekologiczna żywność – czyli zaspokajanie rosnącego popytu na tradycję. Cel operacyjny 2.4 Pakietyzacja i komercjalizacja produktu turystycznego, czyli rynkowa gra zespołowa. Cel strategiczny 3 – Koncentracja na budowie kapitału ludzkiego i bazy dla innowacyjnej gospodarki regionu. Cel operacyjny 3.1 Sprzyjanie kumulowaniu kapitału ludzkiego czyli zdrowi, kreatywni i wykształceni ludzie jako podstawa myślenia o pomyślnej przyszłości. Cel operacyjny 3.3 Tworzenie sprzyjających warunków dla przedsiębiorczości, w tym przede wszystkim sektora MSP, czyli dla podmiotów które finalnie decydują o innowacyjności. Cel strategiczny 5 – Koncentracja na rozwoju obszarów wiejskich. Cel operacyjny 5.3 Rozwój funkcji pozarolniczych. Cel strategiczny 6 – Koncentracja na ekologicznych aspektach rozwoju regionu. Cel operacyjny 6.4 Ochrona cennych zasobów przyrodniczych. Strategia Rozwoju Województwa Śląskiego „Śląskie 2020+”: Obszar priorytetowy A Nowoczesna gospodarka Cel strategiczny – Województwo śląskie regionem nowoczesnej gospodarki rozwijającej się w oparciu o innowacyjność i kreatywność. Cel operacyjny A.1 Innowacyjne i kreatywne przedsiębiorstwa oraz produkty województwa. Cel operacyjny A.4 Przedsiębiorczość lokalna i społeczna wykorzystująca lokalne rynki i potencjały. Obszar priorytetowy B Szanse rozwojowe mieszkańców. Cel strategiczny – Województwo śląskie regionem o wysokiej jakości życia opierającej się na powszechnej dostępności do usług publicznych o wysokim standardzie. Cel operacyjny B.2 Rozwój kompetencji, umiejętności i wzrost poziomu aktywności mieszkańców. Cel operacyjny B.3 Harmonia społeczna i wysoki kapitał zaufania oraz dogodne warunki życia mieszkańców. Obszar priorytetowy C Przestrzeń. Cel strategiczny – Województwo śląskie regionem atrakcyjnej i funkcjonalnej przestrzeni. Cel operacyjny C.1 Zrównoważone wykorzystanie zasobów środowiska. Strategia Rozwoju Województwa Łódzkiego 2020: Filar 1 Spójność gospodarcza. Cel strategiczny – Region wykorzystujący potencjał endogeniczny do rozwoju inteligentnej gospodarki, oparty na kreatywności i przedsiębiorczości mieszkańców. Cel operacyjny 1 Zaawansowana gospodarka wiedzy i innowacji. Cel operacyjny 2 Nowoczesny kapitał ludzki i rynek pracy. Cel operacyjny 3 Zintegrowane środowisko przedsiębiorczości dla rozwoju gospodarki. Filar 2 Spójność społeczna. Cel strategiczny – Aktywne społeczeństwo obywatelskie, z dobrym dostępem do usług publicznych, sprzyjające włączeniu społecznemu grup wykluczonych. Cel operacyjny 4 Wysoki poziom kapitału społecznego i silne społeczeństwo obywatelskie. Cel operacyjny 6 Reintegracja społeczna grup wykluczonych lub zagrożonych wykluceniem społecznym. Filar 3 Spójność przestrzenna. Cel operacyjny 8 Wysoka jakość środowiska przyrodniczego. Strategia Rozwoju Powiatu Włoszczowskiego na lata 2014–2020: Cel strategiczny 1 – Podniesienie standardu życia mieszkańców oraz wzmocnienie integracji społecznej.

¹⁴ Zapis założeń dokumentów przytoczono w niezmiennionej formie.

Cel operacyjny 1.2 Wzrost zatrudnienia oraz rozwój przedsiębiorczości.
 Cel operacyjny 1.4 Przeciwdziałanie zjawiskom wykluczenia oraz wzrost spójności społecznej.
 Cel strategiczny 2 – Rozwój lokalnej gospodarki oraz zwiększenie jej konkurencyjności.
 Cel operacyjny 2.1 Intensyfikacja współpracy na rzecz wzrostu gospodarczego oraz tworzenie przyjaznych warunków do inwestowania i rozwoju usług.
 Cel operacyjny 2.2 Promocja powiatu.
 Cel strategiczny 3 – Kształtowanie przestrzeni funkcjonalnej i atrakcyjnej oraz zwiększenie efektywności wykorzystania potencjałów powiatu.
 Cel operacyjny 3.3 Rozwój potencjału turystycznego i kulturowego oraz infrastruktury poprawiającej atrakcyjność sportowo-rekreacyjną powiatu.
Strategia Rozwoju Powiatu Częstochowskiego na lata 2016–2020 (projekt):
 Obszar I Nowoczesny Powiat Częstochowski, oparty na wiedzy, kreatywności i przedsiębiorczości mieszkańców.
 Cel strategiczny: aktywizacja zawodowa mieszkańców, w tym osób bezrobotnych, uwzględniająca zmiany na rynku pracy.
 Kierunek działań: przeciwdziałanie zjawisku wykluczenia z rynku pracy.
 Kierunek działań: przeciwdziałanie zjawisku wykluczenia z rynku pracy.
 Kierunek działań: upowszechnienie elastycznych form zatrudnienia oraz propagowanie samozatrudnienia.
 Cel strategiczny: pobudzenie aktywności społecznej i gospodarczej. Współpraca i wsparcie organizacji pozarządowych.
 Kierunek działań: współpraca i wsparcie dla organizacji pozarządowych oraz inicjatyw społecznych i kulturalnych mieszkańców powiatu.
 Obszar II Powiat Częstochowski jako obszar bezpieczny i spójny pod względem społecznym i komunikacyjnym. Zrównoważony rozwój społeczny.
 Cel strategiczny: rozwój infrastruktury podnoszącej atrakcyjność powiatu.
 Kierunek działań: wsparcie rozwoju infrastruktury turystycznej.
 Obszar III Ochrona środowiska i efektywne wykorzystanie zasobów przyrodniczych, turystycznych i kulturowych Powiatu.
 Cel strategiczny: ochrona walorów przyrodniczych powiatu.
 Kierunek działań: wsparcie rozwoju infrastruktury ochrony środowiska
 Cel strategiczny: promocja kultury, turystyki i walorów przyrodniczych powiatu.
 Kierunek działań: działania na rzecz promocji i rozwoju kultury, sportu i turystyki w powiecie częstochowskim.
Strategia Rozwoju Powiatu Radomszczańskiego 2020:
 Pole strategiczne 1 – Przestrzeń, infrastruktura i środowisko.
 Pole operacyjne 1.5 Turystyka i rekreacja.
 Pole strategiczne 2 – Kapitał ludzki.
 Pole operacyjne 2.2 Zasoby rynku pracy.
 Pole operacyjne 2.4 Kultura i tożsamość.
 Pole strategiczne 3 – Przedsiębiorczość i kooperacja.
 Pole operacyjne 3.1 Przedsiębiorczość i współpraca z sektorem przedsiębiorstw.
 Pole operacyjne 3.2 Współpraca międzysektorowa i międzynarodowa.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie dokumentów podanych w tabeli

Ponadto cel ogólny 1 *Wzrost przedsiębiorczości mieszkańców* poprzez swoje przedsięwzięcia wpisuje się w kluczowe dziedziny dla specjalizacji regionalnej województwa świętokrzyskiego, śląskiego i łódzkiego co przedstawiają tabele 16, 17 i 18.

Tabela 16 Matryca zależności między celami LSR a inteligentnymi specjalizacjami województwa świętokrzyskiego

Cel ogólny	Cel szczegółowy	Inteligentne specjalizacje				Specjalizacje horyzontalne		
		Zasobooszczędne budownictwo	Sektor metalowo- -odlewniczy	Turystyka zdrowotna i prozdrowotna	Nowoczesne rolnictwo i przetwórstwo spożywcze	ICT – technologie informacyjno-komunikacyjne	Branża targowo-kongresowa	Zrównoważony rozwój energetyczny
Wzrost przedsiębiorczości mieszkańców	Wykorzystanie potencjału gospodarczego obszaru	–	–	X	X	–	–	–
	Zaangażowanie mieszkańców w rozwój obszaru	–	–	X	X	–	–	–

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Strategii Badań i Innowacyjności (RIS3). Od absorpcji do rezultatów – jak pobudzić potencjał województwa świętokrzyskiego 2014–2020+ (styczeń 2014)

Tabela 17 Matryca zależności między celami LSR a inteligentnymi specjalizacjami województwa śląskiego

Cel ogólny	Cel szczegółowy	Inteligentne specjalizacje		
		Energetyka	Medycyna	Technologie informacyjne i komunikacyjne
Wzrost przedsiębiorczości mieszkańców	Wykorzystanie potencjału gospodarczego obszaru	–	–	–
	Zaangażowanie mieszkańców w rozwój obszaru	–	X	–

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Modelu Wdrożeniowego Regionalnej Strategii Innowacji Województwa Śląskiego na lata 2013–2020

Tabela 18 Matryca zależności między celami LSR a inteligentnymi specjalizacjami województwa łódzkiego

Cel ogólny	Cel szczegółowy	Inteligentne specjalizacje					
		Nowoczesny przemysł włókienniczy i mody	Zaawansowane materiały budowlane	Medycyna, farmacja, kosmetyki	Energetyka (w tym OZE)	Innowacyjne rolnictwo i przetwórstwo rolno-spożywcze	Informatyka i telekomunikacja
Wzrost przedsiębiorczości mieszkańców	Wykorzystanie potencjału gospodarczego obszaru	–	–	–	–	X	–
	Zaangażowanie mieszkańców w rozwój obszaru	–	–	–	–	X	–

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Regionalnej Strategii Innowacji dla Województwa Łódzkiego LORIS 2030

XI. Monitoring i ewaluacja

Weryfikacji poprawności realizacji LSR służą narzędzia w postaci monitoringu i ewaluacji, które będą realizowane w okresie 2016-2023. Ze względu na partycypacyjny charakter Strategii zasady i procedury ww. procesów poddane zostały konsultacjom społecznym. W ramach opracowywania zasad monitoringu i ewaluacji wprowadzono cztery metody partycypacji. Z materiałów uzyskanych z przeprowadzonych konsultacji (otwartego warsztatu Zespołu ds. LSR oraz informacji uzyskanych podczas dyżuru pracownika online) został wypracowany przez Zespół ds. LSR oraz pracowników Biura LGD „Region Włoszczowski” wstępny zakres działań. Wypracowany materiał był następnie poddany dyskusji podczas wywiadu przeprowadzonego z przedstawicielami sektora gospodarczego. Opracowane materiały umieszczono na stronie internetowej wraz z formularzem zgłaszania uwag. Zastrzeżenia i uwagi wniesione przez społeczność lokalną zostały przeanalizowane i wprowadzone do zakresu działań objętych monitoringiem i ewaluacją.

Monitoring służy kontroli realizacji LSR poprzez analizę stopnia osiągnięcia wskaźników, stopnia realizacji budżetu, zgodności ogłaszania konkursów oraz oceny pracy pracowników. Monitoring realizacji LSR ma za zadanie wskazywać konieczność wprowadzania zmian i modyfikacji.

Dane pozyskane w ramach monitoringu służą do przeprowadzenia badania ewaluacyjnego, które służy ocenie efektów realizacji LSR. Jego zadaniem jest przeanalizowanie czy założone cele zostały osiągnięte poprzez wdrażanie Strategii. Ewaluacja jest niezbędnym narzędziem służącym sprawniej realizacji LSR oraz reagowania na zmieniające się warunki otoczenia społeczno-gospodarczego. Kluczowymi kwestiami odnośnie kryteriów ewaluacji są:

- Trafność: stopień, w jakim przyjęte cele, przedsięwzięcia i sposób funkcjonowania LGD odpowiadają zidentyfikowanym problemom w obszarze objętym realizacją LSR i realnym potrzebom odbiorców działań
- Efektywność: stosunek poniesionych nakładów (zasobów finansowych, ludzkich, czasu) do uzyskanych wyników i rezultatów
- Skuteczność: stopień osiągnięcia zdefiniowanych celów i przedsięwzięć
- Użyteczność: stopień zaspokojenia potrzeb odbiorców działań w wyniku osiągnięcia rezultatów operacji
- Trwałość: ocena możliwości i stopnia utrzymania się efektów i wpływu działań po zakończeniu ich realizacji.

Szczegółowe rozwiązania dotyczące prowadzenia monitoringu i ewaluacji znajdują się w Załączniku nr 2 do niniejszej Strategii.

XII. Strategiczna ocena oddziaływania na środowisko

Przeprowadzenie postępowania w sprawie strategicznej oceny oddziaływania na środowisko regulowane jest *Ustawą z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko* (Dz. U. z 2013 r. poz. 1235 z późn. zm.). Po przeanalizowaniu zapisów zawartych ww. ustawie stwierdzono, iż LSR może nie kwalifikować do przeprowadzenia strategicznej oceny oddziaływania na środowisko. *Strategia Rozwoju Lokalnego Kierowanego przez Społeczność* nie jest bowiem dokumentem o charakterze gminnym. Dodatkowo zakres działania LSR dotyczy kilku dziedzin obejmujących turystykę, rozwój społeczności lokalnej oraz wsparcie przedsiębiorczości. Projekt LSR nie jest zatem dokumentem sektorowym we wskazanych dziedzinach i nie wpisuje się w art. 46 ust. 2 i 3 ww. ustawy. Ponadto realizacja założeń Strategii nie spowoduje znaczącego oddziaływania na środowisko, w tym na obszary Natura 2000.

W świetle zapisów art. 47 ustawy zwrócono się z wnioskiem o uzgodnienie braku konieczności przeprowadzenia strategicznej oceny oddziaływania na środowisko dla projektu LSR do właściwego organu w trybie art. 57, którym ze względu na to, iż obszar działania LGD obejmuje trzy województwa, jest Generalny Dyrektor Ochrony Środowiska. Przy opracowywaniu uzgodnienia posłużono się

uwarunkowaniami zawartymi w art. 49. Ponadto w porozumieniu z ww. organem drogą elektroniczną przesłano dodatkowe wyjaśnienia.

W odpowiedzi na pismo z dnia 20 listopada 2015r., znak: LGD 76/2015 otrzymano następujące stanowisko Generalnego Dyrektora Ochrony Środowiska z dnia 7 grudnia 2015 r., znak: DOOŚsoos.070.543.2015.JP.

Strategia dotyczyć będzie przede wszystkim działań związanych z promocją, budowaniem współpracy i tworzeniem kapitału społecznego na obszarze objętym działaniem LGD. Działania inwestycyjne dotyczące budowy infrastruktury turystycznej i rekreacyjnej będą niewielkiej skali, gdyż obejmować zagospodarowanie przestrzeni publicznej poprzez utworzenie małej architektury. Drugą grupę działań inwestycyjnych stanowi przedsięwzięcie dotyczące konserwacji i renowacji zabytków. Niemniej jedna na obszarze objętym opracowaniem nie występują formy ochrony ptaków czy nietoperzy, w tym w budynkach zabytków.

Wedle powyższego Generalny Dyrektor Ochrony Środowiska uznał, iż przedstawiony projekt strategii nie stwarza ryzyka wystąpienia znaczącego negatywnego oddziaływania na środowisko i w konsekwencji nie spełnia przesłanek kwalifikujących do przeprowadzenia strategicznej oceny oddziaływania na środowisko w rozumieniu art. 47 *Ustawy z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko.*

Spis rysunków

Rysunek 1 Obszar Działania LGD Region Włoszczowski.....	3
Rysunek 2 Cele LSR	28

Spis tabel

Tabela 1 Podstawowe dane na temat gmin tworzących LGD „Region Włoszczowski”	4
Tabela 2 Dokumenty regulujące funkcjonowanie LGD	6
Tabela 3 Partycypacyjne metody tworzenia LSR z podziałem na etapy	8
Tabela 4 Dane na temat ludności poszczególnych gmin LGD „Region Włoszczowski” w 2013 i 2014 roku.....	13
Tabela 5 Wskaźniki dotyczące przedsiębiorczości Polski, województw: łódzkiego, śląskiego i świętokrzyskiego oraz obszaru LGD „Region Włoszczowski” w 2009 i 2014 roku	15
Tabela 6 Wskaźniki dotyczące bezrobotnych i pracujących na obszarze Polski, województw: łódzkiego, śląskiego i świętokrzyskiego, powiatów: radomszczańskie, częstochowskiego i włoszczowskiego oraz LGD „Region Włoszczowski” w 2009 i 2014 roku	18
Tabela 7 Wskaźniki dotyczące pomocy społecznej na obszarze Polski, województw: łódzkiego, śląskiego i świętokrzyskiego oraz LGD „Region Włoszczowski” w 2009 i 2013 roku	20
Tabela 8 Analiza SWOT obszaru LGD „Region Włoszczowski”	23
Tabela 9 Tabelaryczna matryca logiczna powiązań diagnozy obszaru i ludności, analizy SWOT oraz celów i wskaźników	31
Tabela 10 Cele i wskaźniki LSR	34
Tabela 11 Tabela przedsięwzięć oraz typów operacji	38
Tabela 12 Opis wskaźników przypisanych do celu ogólnego, celów szczegółowych oraz przedsięwzięć.....	42
Tabela 13 Realizacja wskaźników produktu i rezultatu w ramach kosztów bieżących LGD	47
Tabela 14 Wskaźniki przypisane do poszczególnych metod komunikacji.....	54
Tabela 15 Zgodność celów LSR z innymi dokumentami strategicznymi	56
Tabela 16 Matryca zależności między celami LSR a inteligentnymi specjalizacjami województwa świętokrzyskiego	58
Tabela 17 Matryca zależności między celami LSR a inteligentnymi specjalizacjami województwa śląskiego	58
Tabela 18 Matryca zależności między celami LSR a inteligentnymi specjalizacjami województwa łódzkiego	59
Tabela 19 Elementy podlegające monitoringowi	
Tabela 20 Elementy podlegające ewaluacji.....	

Spis wykresów

Wykres 1 Przyrost naturalny i saldo migracji w przeliczeniu na 1 000 mieszkańców obszaru LGD „Region Włoszczowski” w latach 2009–2014.....	13
Wykres 2 Struktura ludności LGD „Region Włoszczowski” wg płci i wieku w 2014 roku	14
Wykres 3 Udział ludności wg ekonomicznych grup wieku w % ludności ogółem w 2014 roku – porównanie średniej dla Polski, województw: łódzkiego, śląskiego i świętokrzyskiego oraz LGD „Region Włoszczowski”	14
Wykres 4 Dochód podatkowy w przeliczeniu na 1 mieszkańca na obszarze LGD „Region Włoszczowski” w porównaniu z wynikiem dla Polski oraz województw: świętokrzyskiego, łódzkiego i śląskiego w 2013 roku (zł)	17
Wykres 5 Wskaźnik bezrobocia na obszarze LGD „Region Włoszczowski” w porównaniu ze średnią Polski i województw: łódzkiego, śląskiego i świętokrzyskiego w 2013 roku.....	19

Bibliografia

1. Kondracki J., *Geografia Regionalna Polski*, PWN, Warszawa 2013.
2. *Model Wdrożeniowy Regionalnej Strategii Innowacji Województwa Śląskiego na lata 2013–2020*, Katowice 2014.
3. *Program Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014–2020*.
4. *Regionalna Strategia Innowacji dla Województwa Łódzkiego LORIS 2030*.
5. *Rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi w sprawie szczegółowych warunków i trybu przyznawania pomocy finansowej w ramach poddziałania „Wsparcie na wdrażanie operacji w ramach strategii rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność” objętego Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014–2020* (Dz. U. z 2015 r. poz. 1570).
6. *Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1303/2013 z dnia 17 grudnia 2013 r. ustanawiające wspólne przepisy dotyczące Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego, Funduszu Spójności, Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich oraz Europejskiego Funduszu Morskiego i Rybackiego oraz ustanawiające przepisy ogólne dotyczące Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego, Funduszu Spójności i Europejskiego Funduszu Morskiego i Rybackiego oraz uchylające rozporządzenie Rady (WE) nr 1083/2006* (Dz. Urz. UE L 347 z 20.12.2013).
7. *Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 24 grudnia 2007 r. w sprawie Polskiej Klasyfikacji Działalności (PKD)* (Dz. U. z 2007 r. Nr 251, poz. 1885 z późn. zm.).
8. *Strategia Badań i Innowacyjności (RIS3). Od absorpcji do rezultatów – jak pobudzić potencjał województwa świętokrzyskiego 2014–2020+* (styczeń 2014).
9. *Strategia Rozwoju Powiatu Częstochowskiego na lata 2007–2015*.
10. *Strategia Rozwoju Powiatu Radomszczańskiego 2020*.
11. *Strategia Rozwoju Powiatu Włoszczowskiego na lata 2014–2020*.
12. *Strategia Rozwoju Województwa Łódzkiego 2020*.
13. *Strategia Rozwoju Województwa Śląskiego „Śląskie 2020+”*.
14. *Strategia Rozwoju Województwa Świętokrzyskiego do roku 2020*.
15. Strona internetowa Generalnej Dyrekcji Ochrony Środowiska, Wyszukiwarka obszarów Natura 2000, www.natura2000.gdos.gov.pl.
16. Strona internetowa Głównego Urzędu Statystycznego, Bank Danych Lokalnych, www.stat.gov.pl.
17. Strona internetowa LGD „Region Włoszczowski”, www.lgd-region-wloszczowa.pl.
18. Strona internetowa Narodowego Instytutu Dziedzictwa, www.nid.pl.
19. Strona internetowa Regionalnej Dyrekcji Ochrony Środowiska w Katowicach, www.katowice.rdos.gov.pl.
20. Strona internetowa Regionalnej Dyrekcji Ochrony Środowiska w Kielcach, www.kielce.rdos.gov.pl.
21. Strona internetowa Regionalnej Dyrekcji Ochrony Środowiska w Łodzi, www.lodz.rdos.gov.pl.
22. *Ustawa z dnia 20 lutego 2015 r. o rozwoju lokalnym z udziałem lokalnej społeczności* (Dz. U. z 2015 r. poz. 378).
23. *Ustawa z dnia 20 lutego 2015 r. o wspieraniu rozwoju obszarów wiejskich z udziałem środków Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich w ramach Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014–2020* (Dz. U. z 2015 r. poz. 349).

Załączniki

Załącznik 1 *Procedura aktualizacji LSR*

Załącznik 2 *Procedura monitoringu i ewaluacji*

Załącznik 3 *Plan działania*

Załącznik 4 *Budżet*

Załącznik 5 *Plan komunikacji*

Załącznik 1 Procedura aktualizacji LSR

§1

Aktualizacja Strategii Rozwoju Lokalnego Kierowanego przez Społeczność zwanej dalej LSR, może nastąpić w związku z:

1. zmianą danych dotyczących obszaru LSR,
2. zmianą przepisów dotyczących LSR,
3. potrzebą zastosowania zaleceń z kontroli, oceny, monitoringu i/lub ewaluacji LSR/LGD;
4. wystąpieniem innych, nieprzewidzianych okoliczności nie wymienionych w pkt 1–3.

§2

Aktualizacja LSR może nastąpić na wniosek:

1. Rady LGD,
2. Komisji Rewizyjnej LGD,
3. Zarządu LGD,
4. grupy liczącej powyżej 10% wszystkich członków LGD.

§3

Organem LGD uprawnionym do aktualizacji LSR Zarząd chyba że dokonało delegowania tych uprawnień na inny organ LGD.

§4

W terminie 30 dni Zarząd LGD przyjmuje stanowisko w sprawie zgłoszonego wniosku o aktualizację LSR oraz określa zakres i harmonogram dalszych działań.

§5

Projekt zmiany LSR musi zostać poddany konsultacjom społecznym poprzez zamieszczenie zmienianych części LSR wraz z uzasadnieniem oraz formularzem zgłaszania uwag na stronie internetowej LGD na co najmniej 14 dni.

§6

Zarząd po zakończeniu konsultacji społecznych poddaje analizie zgłoszone formularze, i podejmuje decyzje o uwzględnieniu bądź odrzuceniu uwag.

Załącznik 2 Procedura monitoringu i ewaluacji

Procedura monitoringu

Zadania związane z prowadzeniem monitoringu będą realizowane przez pracowników biura LGD. W poniższej tabeli szczegółowo rozpisano aspekty funkcjonowania i realizacji LSR, które będą podlegać analizie i ocenie.

Elementy podlegające monitorowaniu	Badane aspekty	Źródła danych
Funkcjonowanie LGD i animacja	- Realizacja szkoleń dla pracowników LGD - Realizacja szkoleń dla organów LGD - Efektywność doradztwa w biurze LGD - Liczba porad i charakter doradztwa świadczonego w biurze LGD, - Ocena świadczonego doradztwa - Częstotliwość i regularność spotkań organów LGD, - Frekwencja na spotkaniach organów LGD	- Dane własne LGD - Badania ankietowe: - osoby korzystające z doradztwa, - osoby uczestniczące w spotkaniach szkoleniach, imprezach organizowanych przez LGD
Realizacja planu działania	Przestrzeganie przyjętych procedur	Dane własne LGD
Realizacja LSR	- Stopień osiągnięcia założonych wartości wskaźników (rezultatów i produktów) - Realizacja działań skierowanych do grupy defarowyzowanej - Ocena skuteczności stosowanych kryteriów wyboru - Stopień wykorzystania funduszy - Wysokość zakontraktowanych środków	- Dane własne LGD - Ankieta monitorująca dla beneficjentów i grantobiorców - Dane zebrane z prowadzonych konkursów
Realizacja planu komunikacyjnego	- Liczba i charakter działań promocyjnych podjętych przez LGD, - Postępy w realizacji planu komunikacji - Liczba i charakter uczestnictwa w działaniach zewnętrznych wobec LGD (w tym wydarzeniach lokalnych i ponadlokalnych) - Realizacja wskaźników planu komunikacyjnego - Efektywność działań komunikacyjnych - Stopień rozpoznawalności LGD wśród mieszkańców obszaru	- Dane własne LGD - Statystyki stron internetowych i kanałów w mediach społecznościowych oraz statystyki innych wykorzystywanych w planie komunikacyjnym narzędzi komunikacyjnych (np. ulotki, gazety, radio) - Badania ankietowe osób uczestniczących w spotkaniach, szkoleniach, imprezach organizowanych przez LGD

Charakterystyka źródeł danych oraz sposobów pomiaru i oceny danych:

- Dane własne LGD – dane gromadzone w toku normalnej działalności LGD, w szczególności w ramach obowiązkowej sprawozdawczości realizowanej przez Stowarzyszenie. Dane własne obejmują:
 - Wskaźniki planu komunikacji
 - Dane ilościowe dotyczące doradztwa w biurze
 - Dane gromadzone w trakcie naborów (m.in. terminy naborów, ilość złożonych wniosków, środki finansowe przypisane do naborów)
 - Wskaźniki LSR i PROW
 - Realizację budżetu LSR
 - Dane dotyczące pracy organów LGD
 - Informacje o szkoleniach dla pracowników i członków organów LGD.
- Badania własne:

- Ankieta monitorująca dla beneficjentów i grantobiorców – badanie pozwoli na zbieranie istotnych informacji dotyczących postępu rzeczowo-finansowego. Pozwoli także pogłębić informacje uzyskane z wniosków o dofinansowanie operacji, m.in. pozwoli na dezagregację obowiązkowych wskaźników PROW. Ankieta będzie wypełniana przez beneficjentów i grantobiorców raz, w roku, w którym rozliczyli oni operację.
- Badania ankietowe osób korzystających z doradztwa – badanie realizowane na bieżąco, w których jednostką analizy będą udzielone porady. O wypełnienie ankiety będą proszone osoby korzystające z doradztwa w biurze LGD. Anonimowe ankiety wrzucane będą do pojemnika umieszczonego przy wejściu do biura LGD.
- Badania ankietowe uczestników spotkań informacyjno-konsultacyjnych lub szkoleń organizowanych przez LGD – realizowane w czasie każdego tego typu wydarzenia zorganizowanego przez LGD.

Dane zgromadzone za pomocą wymienionych powyżej technik będą poddawane okresowej analizie przez pracowników biura LGD w przypadku ewaluacji on-going lub przekazywane przez pracownika LGD wyspecjalizowanemu zewnętrznemu podmiotowi w przypadku ewaluacji mid-term i eks-post, który będzie na potrzeby LGD opracowywał raport z monitoringu. Dane będą przygotowywane i przekazywane według wytycznych sformułowanych przez ten podmiot zewnętrzny. Ponadto wyspecjalizowany podmiot zewnętrzny, na bazie zebranych i przeanalizowanych przez pracowników biura LGD danych, będzie przygotowywał w formie prezentacji coroczny raport z monitoringu. Zostanie on wykorzystany do realizacji warsztatów refleksyjnych w ramach ewaluacji wewnętrznej (patrz „Procedura ewaluacji”).

Jeśli chodzi o czas dokonania pomiaru, to jest on niemożliwy do sprecyzowania w przypadku danych, które będą rejestrowane na bieżąco (np. w przypadku danych dotyczących doradztwa w biurze LGD). Wiele zaplanowanych źródeł danych sama w sobie zawiera wskazanie momentu rejestracji danych, np. ankiety dotyczące spotkań informacyjno-konsultacyjnych, szkoleń lub imprez organizowanych przez LGD powinny być realizowane na ich zakończenie (ankiety będą wypełniane w czasie wszystkich spotkań organizowanych przez LGD).

Ankiety monitorujące będą realizowane do końca roku, w którym rozliczona została operacja zgodnie z wytycznymi zamieszczonymi powyżej.

Raport z monitoringu dotyczący ostatniego zakończonego roku kalendarzowego będzie przygotowany w terminie do 20 stycznia następnego roku w każdym roku realizacji LSR. LGD będzie przekazywać zewnętrznemu wykonawcy raportu dane zebrane w ramach monitoringu w minionym roku kalendarzowym w terminie do 5 stycznia kolejnego roku kalendarzowego.

Procedura ewaluacji

Procedura ewaluacji zakłada realizację kilku działań w różnych momentach wdrażania LSR:

1. corocznej ewaluacji wewnętrznej (on-going),
2. śródkresowej ewaluacji mid-term,
3. końcowej ewaluacji zewnętrznej (ex-post).

Coroczna ewaluacja wewnętrzna prowadzona będzie w ramach warsztatów refleksyjnych w ramach ewaluacji on-going. Sposób i termin ich realizacji będzie zgodny z Wytycznymi Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi nr 5/3/2017 w zakresie monitoringu i ewaluacji strategii rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność w ramach Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020 z dnia 18 sierpnia 2017 r. W czasie spotkań wykorzystany zostanie raport z monitoringu przygotowanych w formie prezentacji przez wyspecjalizowany podmiot zewnętrzny.

Badania ewaluacyjne w ramach ewaluacji mid-term i ewaluacji zewnętrznej pozwolą na ocenę funkcjonowania LGD i realizacji LSR z uwzględnieniem kryteriów ewaluacyjnych. Przyjęte kryteria ewaluacyjne zdefiniowane zostały w sposób następujący:

- Trafność: stopień, w jakim przyjęte cele, przedsięwzięcia i sposób funkcjonowania LGD odpowiadają zidentyfikowanym problemom w obszarze objętym realizacją LSR i realnym potrzebom odbiorców działań
- Spójność: stopień spójności LSR z innymi dokumentami programowymi i strategiami obejmującymi obszar realizacji LSR

- **Efektywność:** stosunek poniesionych nakładów (zasobów finansowych, ludzkich, czasu) do uzyskanych wyników i rezultatów
- **Skuteczność:** stopień osiągnięcia zdefiniowanych celów i przedsięwzięć
- **Użyteczność:** stopień zaspokojenia potrzeb odbiorców działań w wyniku osiągnięcia rezultatów operacji
- **Trwałość:** ocena możliwości i stopnia utrzymania się efektów i wpływu działań po zakończeniu ich realizacji.

W poniższej tabeli zaprezentowano sposób operacjonalizacji kryteriów ewaluacyjnych, tzn. sposób w jaki znajdują one odzwierciedlenie w konkretnych pytaniach badawczych. Pytania te wskazują na obszary funkcjonowania LGD oraz realizacji LSR, które będą podlegać ewaluacji mid-term oraz ex-post (zewnętrznej). Pytania badawcze i obszary badania są również powiązane z zaplanowanymi technikami badawczymi, które zostaną scharakteryzowane pod tabelą.

Ewaluacja i podmiot wykonujący	Kryteria ewaluacyjne i główne pytania badawcze
Ewaluacja mid-term – hybrydowa, realizowana we współpracy z zewnętrznymi ekspertami	Trafność Czy w społeczności nie zaszły jakieś istotne zmiany, które mają wpływ na obniżenie poziomu trafności LSR? Efektywność Czy osiągnięte efekty rzeczywiście były wynikiem realizacji przedsięwzięć w ramach wdrażania LSR? Określenie stopnia prawdopodobieństwa, że obserwowane rezultaty mogłyby pojawić się pomimo braku interwencji. Jaki jest stosunek poniesionych nakładów w stosunku do uzyskanych rezultatów. Skuteczność Jaki jest poziom realizacji wskaźników produktu i rezultatu? Ocena stopnia realizacji harmonogramu i budżetu wdrażania LSR. Użyteczność W jakim stopniu potrzeby beneficjentów zostały zaspokojone dzięki realizacji operacji? Jakie są nieplanowane efekty wdrażania LSR? Komplementarność Czy realizowane działania uzupełniają się z innymi programami obejmującymi obszar LGD? Trwałość Czy realizowane operacje mają potencjał wywołania trwałych zmian?
Ewaluacja ex-post – zewnętrzna (realizowana przez wyspecjalizowany podmiot we współpracy z LGD)	Efektywność, skuteczność, użyteczność (pytania badawcze dla kryteriów – jak powyżej). Komplementarność Czy działania realizowane w toku wdrażania LSR uzupełniały się z innymi programami obejmującymi obszar LGD? W jakim stopniu działania realizowane w toku wdrażania LSR uzupełniały się wzajemnie? Trwałość Czy zrealizowane operacje wywołały trwałe zmiany w lokalnej społeczności?

W czasie ewaluacji mid-term, on-going oraz ex-post zastosowane zostaną następujące techniki badawcze:

- Analiza danych zastanych (ewaluacja mid-term, ex-post) – analiza dokumentacji wytworzonej przez biuro i organy LGD. Analiza ogólnodostępnych danych statystycznych (np. Bank Danych Lokalnych). Analiza dostępnych publikacji i raportów z badań dotyczących obszaru LGD. Bardzo istotnym źródłem danych zastanych będą raporty z monitoringu oraz sprawozdania z warsztatów refleksyjnych. Analiza danych zastanych zostanie w szczególności wykorzystana do określenia trafności prowadzonej interwencji. Wyniki analizy danych zastanych będą ponadto stanowić punkt wyjścia do zbierania danych przy pomocy pozostałych technik badawczych. Analiza dokumentacji w największym stopniu zostanie jednak wykorzystana w badaniu **trafności i spójności** procesu

wdrażania LSR. Analiza w opisywanym tu zakresie w ramach ewaluacji zewnętrznej oraz ewaluacji mid-term przeprowadzona zostanie przez wyspecjalizowany podmiot zewnętrzny. LGD zobowiązane jest do przekazania jego przedstawicielom danych, informacji oraz materiałów niezbędnych do wykonania tego zadania badawczego.

- Wywiady eksperckie (ewaluacja mid-term, ex-post)) – wywiady (indywidualne i grupowe) z przedstawicielami biura LGD oraz organów LGD. Wywiady eksperckie będą odgrywać znaczącą rolę dla badania **komplementarności** procesu wdrażania LSR, jak również określenie jego **trafności i skuteczności**.
- Badanie ankietowe mieszkańców obszaru LGD (mid-term, ex-post) – badanie ilościowe przeprowadzone na losowo dobranej próbie lub za pośrednictwem badań online. Ankiety przeprowadzone zostaną przez pracowników LGD, z wykorzystaniem techniki PAPI lub elektronicznie z wykorzystaniem techniki CAWI. Badanie ankietowe zostanie przeprowadzone 2-krotnie: w ramach ewaluacji mid-term i ex-post. Kwestionariusze ankiety dostarczone zostaną przez wyspecjalizowany podmiot zewnętrzny, który będzie merytorycznie odpowiedzialny za przeprowadzenie badań ewaluacyjnych. Badania ankietowe pozwolą na uspołecznienie procesu ewaluacji i włączenie mieszkańców w proces oceny funkcjonowania LGD. Wyniki ankiet będą istotne przede wszystkim dla oceny **trafności, skuteczności oraz użyteczności** procesu wdrażania LSR oraz **trwałości** uzyskanych efektów.
- Badanie ankietowe osób korzystających z doradztwa (ewaluacja mid-term, ex-post) – służyć będzie do **badania poziomu efektywności doradztwa**. Prowadzone będzie w ramach monitoringu, a zebrane dane będą zbierane w corocznych raportach z monitoringu i poddawane ocenie w czasie warsztatów refleksyjnych. Dane te zostaną poddane dodatkowej zbiorczej analizie w czasie ewaluacji mid-term i ex-post.
- Badanie ankietowe wśród wnioskodawców (ewaluacja ex-post) – badanie ilościowe przeprowadzone za pomocą formularza internetowego (CAWI) lub z wykorzystaniem techniki CATI (telefonicznie). Do jego udostępnienia wykorzystana zostanie baza kontaktów zgromadzonych przez LGD w ramach wdrażania LSR. Ankieta będzie wypełniana przez wnioskodawców. Badanie to pozwoli na analizę **efektywności** interwencji podjętych w ramach wdrażania LSR oraz będzie uzupełnieniem danych gromadzonych przy pomocy ankiet wypełnianych przez osoby korzystające z doradztwa w biurze LGD oraz ankiet monitorujących dla beneficjentów. W przypadku realizacji badań CAWI, ankieta internetowa opracowana zostanie przez wyspecjalizowany podmiot zewnętrzny odpowiedzialny za realizację ewaluacji ex-post.
- Warsztaty refleksyjne realizowane w ramach ewaluacji on-going. W ich czasie uczestnicy będą mogli uzyskać informacje na temat działalności LGD i postępów we wdrażaniu LSR. Uczestnicy będą brali udział w ocenie danych zebranych w ramach monitoringu. Istotnym celem spotkań będzie też pozyskiwanie informacji zwrotnych od uczestników.

	Źródła danych i techniki ich pozyskania	Termin realizacji	Efekt realizacji
Mid-term	Analiza danych zastanych Wywiady eksperckie Badanie ankietowe na losowo dobranej próbie mieszkańców obszaru LGD (realizowane przez biuro LGD za pomocą ankiety dostarczonej przez wyspecjalizowany podmiot zewnętrzny)	2019	Włączenie mieszkańców w proces ewaluacji LSR. Kompleksowa ocena dokumentu strategicznego. Opisanie i ocena zmian w społeczności lokalnej osiągniętych dzięki wdrażaniu LSR. Identyfikacja ewentualnych istotnych zmian w społeczności lokalnej rodzących potrzebę zmian zapisów LSR. Sformułowanie rekomendacji dotyczących funkcjonowania LGD oraz dalszych działań związanych z wdrażaniem LSR. Sformułowanie rekomendacji odnośnie ewentualnych zmian zapisów LSR, regulaminów lub procedur stosowanych w LGD.

Ex-post	Analiza danych zastanych Wywiady eksperckie Badanie ankietowe na losowo dobranej próbie mieszkańców obszaru LGD (realizowane przez biuro LGD za pomocą ankiety dostarczonej przez wyspecjalizowany podmiot zewnętrzny) Badanie ankietowe wnioskodawców	Po roku 2020	Włączenie mieszkańców w proces ewaluacji LSR. Kompleksowa ocena dokumentu strategicznego. Ocena wszystkich aspektów funkcjonowania LGD oraz działań podjętych w ramach aktywizacji. Opisanie i ocena zmian w społeczności lokalnej osiągniętych dzięki wdrażaniu LSR. Sformułowanie rekomendacji dotyczących przyszłego sposobu funkcjonowania LGD.
Ewaluacja on-going	Warsztaty refleksyjne za każdy rok realizowane na początku kolejnego roku kalendarzowego na podstawie zbieranych na bieżąco danych opracowanych w formie prezentacji pracownika biura lub podmiot zewnętrzny	Do końca lutego każdego roku wdrażania LSR	Włączenie mieszkańców w proces ewaluacji LSR. Ocena wdrażania dokumentu strategicznego. Ocena aspektów funkcjonowania LGD oraz działań podjętych w ramach aktywizacji. Opisanie i ocena zmian w społeczności lokalnej osiągniętych dzięki wdrażaniu LSR. Sformułowanie rekomendacji dotyczących przyszłego sposobu funkcjonowania LGD.

Załącznik 3 Plan działania wskazujący harmonogram osiągnięcia poszczególnych wskaźników produktu
Tabela Plan działania

CEL OGÓLNY 1	Lata	2016–2018			2019–2021			2022–2023			RAZEM 2016–2023		Program	Poddzia- łanie/ zakres Progra mu
	Nazwa wskaźnika produktu	Wartość z jednostką miary % realizacji wskaźnika narastająco	Planowane wsparcie (zł)	Wartość z jednostką miary % realizacji wskaźnika narastająco	Planowane wsparcie (zł)	Wartość z jednostką miary % realizacji wskaźnika narastająco	Planowane wsparcie (zł)	Razem wartość wskaźników	Razem planowane wsparcie (zł)					
Cel szczegółowy 1.1 Wykorzystanie potencjału gospodarczego obszaru														
1.1.1 Infrastruktura turystyczna i/lub rekreacyjna	Liczba nowych lub zmodernizowanyc h obiektów infrastruktury turystycznej i rekreacyjnej	11 szt.	100	2 250 000	–	–	–	–	–	–	11	2 250 000	PRO W	19.2 realiza- cja LSR
1.1.2 Kreator przedsiębiorczości	Liczba zrealizowanych projektów współpracy w tym projektów współpracy międzynarodowej	1 szt.	100	328 075	–	–	–	–	–	–	1	328 075	PRO W	19.3 współ- praca

1.1.3 Integracja branż mających kluczowe znaczenie dla rozwoju obszaru: przetwórstwo przemysłowe, zakwaterowanie i usługi gastronomiczne, działalność związana z kulturą, rozrywką i rekreacją	Liczba wydarzeń	5 szt.	100	50 000	–	–	–	–	–	–	5	50 000	PRO W	19.2 realizacja LSR
1.1.4 Marketing gospodarczy obszaru	Liczba wydarzeń	6 szt.	100	300 000	–	–	–	–	–	–	6	300 000	PRO W	19.2 realizacja LSR
1.1.5 Pobudzenie aktywności gospodarczej mieszkańców	Liczba wydarzeń aktywizujących mieszkańców	2 szt.	100	50 000	–	–	–	–	–	–	2	50 000	PRO W	19.2 realizacja LSR
1.1.6 Podejmowanie działalności gospodarczej	Liczba operacji polegających na utworzeniu nowego przedsiębiorstwa	17s zt.	57	1 700 000	4 szt.	72	400 000	8 szt.	100	800 000	29	2 900 000	PRO W	19.2 realizacja LSR
1.1.7 Podejmowanie działalności gospodarczej przez osoby w wieku do 29. roku życia	Liczba operacji polegających na utworzeniu nowego przedsiębiorstwa	4 szt.	67	400 000	1 szt.	83	100 000	1 szt.	100	100 000	6	600 000	PRO W	19.2 realizacja LSR

1.1.8 Rozwój działalności gospodarczej	Liczba operacji polegających na rozwoju istniejącego przedsiębiorstwa	10s zt.	100	1 940 000	–	–	–	–	–	–	10	1 940 000	PRO W	19.2 realiza- cja LSR
Razem cel szczegółowy 1.1				7 018 075			500 000			900 000		8 418 075		
CEL OGÓLNY 1	Lata	2016–2018			2019–2021			2022–2023			RAZEM 2016–2023		Program	Poddzi- ała-nie/ zakres Progra- mu
	Nazwa wskaźnika produktu	Wartość z jednostki miary	% realizacji wskaźnika narastająco	Planowane wsparcie (zł)	Wartość z jednostki miary	% realizacji wskaźnika narastająco	Planowane wsparcie (zł)	Wartość z jednostką miary	% realizacji wskaźnika narastająco	Planowane wsparcie (zł)	Razem wartość wskaźników	Razem planowane wsparcie (zł)		
Cel szczegółowy 1.2 Zaangażowanie mieszkańców w rozwój obszaru														
1.2.1 Marsz po zdrowie	Liczba zrealizowanych projektów współpracy	–	–	–	1 szt.	100	99 425	–	–	–	1	99 425	PRO W	19.3 współ- praca
1.2.2 Aktywizacja osób 55+	Liczba wydarzeń aktywizujących	–	–	–	6 szt.	100	300 000	–	–	–	6	300 000	PRO W	19.2 realiza- cja LSR
1.2.3 Integracja i aktywizacja organizacji pozarządowych	Liczba wydarzeń integrujących i aktywizujących organizacje pozarządowe	–	–	–	4 szt.	100	50 000	–	–	–	4	50 000	PRO W	19.2 realiza- cja LSR
1.2.4 Integracja obszaru LGD	Liczba wydarzeń integrujących mieszkańców	2 szt.	50	20 000	2 szt.	100	20 000	–	–	–	4	40 000	PRO W	19.4 aktywi- zacja

1.2.5 obszar LGD	Poznajmy naszego	Liczba wydarzeń	–	–	–	6 szt.	100	300 000	–	–	–	6	300 000	PRO W	19.2 realiza- cja LSR
1.2.6 obszaru LGD	Promocja	Liczba wydarzeń promujących obszar	5 szt.	100	50 000	–	–	–	–	–	–	5	50 000	PRO W	19.2 realiza- cja LSR
1.2.7 produktów lokalnych	Promocja	Liczba wydarzeń promujących produkty lokalne	–	–	–	2 szt.	100	50 000	–	–	–	2	50 000	PRO W	19.2 realiza- cja LSR
1.2.8	Starzejące się społeczeństwo szansą dla rozwoju obszaru	Liczba wydarzeń	–	–	–	5 szt.	100	50 000	–	–	–	5	50 000	PRO W	19.2 realiza- cja LSR
1.2.9	Wsparcie rozwoju grup nieformalnych i organizacji pozarządowych	Liczba wydarzeń	6 szt.	100	300 000	–	–	–	–	–	–	6	300 000	PRO W	19.2 realiza- cja LSR
1.2.10	Zajęcia rekreacyjne	Liczba godzin zajęć	–	–	–	12 00 szt.	100	300 000	–	–	–	1200	300 000	PRO W	19.2 realiza- cja LSR
Razem cel szczegółowy 1.2					370 000			1 169 425			0		1 539 425		
Razem cel ogólny 1					7 388 075			1 669 425			900 000		9 957 500		
Razem LSR					7 388 075			1 669 425			900 000		9 957 500		
Razem planowane wsparcie na przedsięwzięcia dedykowane tworzeniu i utrzymaniu miejsc pracy w ramach poddziałania Realizacja LSR PROW													% budżetu poddziałania Realizacja LSR		
											5 440 000		57,32		

Źródło: Opracowanie własne

Załącznik 4 Budżet
Tabela Budżet

Zakres wsparcia	Wsparcie finansowe (PLN)					
	PROW	RPO		PO RYBY	Fundusz wiodący	Razem EFSI
		EFS	EFRR			
Realizacja LSR (art. 35 ust. 1 lit. b rozporządzenia nr 1303/2013)	9 490 000					9 490 000
Współpraca (art. 35 ust. 1 lit. c rozporządzenia nr 1303/2013)	427 500					427 500
Koszty bieżące (art. 35 ust. 1 lit. d rozporządzenia nr 1303/2013)	1 907 500					1 907 500
Aktywizacja (art. 35 ust. 1 lit. e rozporządzenia nr 1303/2013)	40 000					40 000
Razem	11 865 000					11 865 000

Źródło: Opracowanie własne

Tabela Plan finansowy w zakresie poddziałania 19.2 PROW 2014–2020

	Wkład EFROW	Budżet państwa	Wkład własny będący wkładem krajowych środków publicznych	RAZEM
Beneficjenci inni niż jednostki sektora finansów publicznych	6 038 487	3 451 513		9 490 000

Beneficjenci będący jednostkami sektora finansów publicznych	0		0	0
Razem	6 038 487	3 451 513	0	9 490 000

Źródło: Opracowanie własne

Załącznik 5 Plan komunikacji

Tabela Plan komunikacji

Cel działań komunikacyjnych	Działania i środki przekazu Sposób dotarcia do grupy docelowej/defaworyzowanej	Grupa docelowa/ defaworyzowana działań komunikacyjnych	Efekty działań komunikacyjnych
Poinformowanie o rozpoczęciu realizacji LSR, planowanych działaniach i możliwościach dofinansowania	- Ogłoszenia na tablicach informacyjnych, artykuły na stronie internetowej LGD, stronach internetowych urzędów gmin z linkiem do www LGD, profilu LGD na portalu społecznościowym. - Informowanie podczas wydarzeń na obszarze LGD, spotkań informacyjnych w każdej gminie, dyżur pracownika LGD. - Ulotki informacyjne, bezpłatny biuletyn LGD. - Ankiety oceniające działania informacyjne i doradcze. - Informowanie i doradztwo w siedzibie LGD. - Kontakt poprzez rozmowę telefoniczną, wiadomość e-mail. - Materiał informacyjny w telewizji, portalach internetowych, prasie. - Przekazanie informacji do głównych i regionalnych Punktów Informacyjnych Funduszy Europejskich. - Spotkanie dla grupy defaworyzowanej.	Mieszkańcy, przedsiębiorcy, członkowie organizacji pozarządowych (działacze społeczni), grupa defaworyzowana – osoby do 29. roku życia.	- Wzrost wiedzy grup docelowych na temat założeń LSR, - wzrost wiedzy grup docelowych na temat możliwości pozyskania środków na realizację projektów, przygotowanie się do ogłaszanych konkursów.
Podsumowanie dotychczas zrealizowanych działań oraz przedstawienie działań planowanych	- Ogłoszenia na tablicach informacyjnych, artykuły na stronie internetowej LGD, stronach internetowych urzędów gmin z linkiem do www LGD, profilu LGD na portalu społecznościowym. - Informowanie podczas wydarzeń na obszarze LGD, spotkań informacyjnych w każdej gminie, dyżur pracownika LGD. - Ulotki informacyjne, bezpłatny biuletyn LGD. - Ankiety oceniające działania informacyjne i doradcze. - Informowanie i doradztwo w siedzibie LGD. - Kontakt poprzez rozmowę telefoniczną, wiadomość e-mail. - Ankieta elektroniczna rozsyłana na adresy e-mail wnioskodawców. - Materiał informacyjny w telewizji, portalach internetowych,	Mieszkańcy, przedsiębiorcy, członkowie organizacji pozarządowych (działacze społeczni), grupa defaworyzowana – osoby do 29. roku życia.	- Podnoszenie wiedzy w zakresie realizacji projektów oraz planowanych dalszych działań, - poprawa funkcjonowania LGD dzięki informacjom zwrotnym, - kontrola, sprawniejsze i efektywniejsze, adekwatne do potrzeb grup docelowych, w tym defaworyzowanej, wdrażanie LSR poprzez uzyskanie informacji zwrotnych,

	- prasie. - Przekazanie informacji do głównych i regionalnych Punktów Informacyjnych Funduszy Europejskich. - Spotkanie dla grupy defaworyzowanej.		- dostosowane do potrzeb prowadzenie działań informacyjnych.
Podsumowanie realizacji LSR	- Ogłoszenia na tablicach informacyjnych, artykuły na stronie internetowej LGD, stronach internetowych urzędów gmin z linkiem do www LGD, profilu LGD na portalu społecznościowym. - Informowanie podczas wydarzeń na obszarze LGD, spotkań informacyjnych w każdej gminie. - Ulotki informacyjne, bezpłatny biuletyn LGD. - Ankiety oceniające działania informacyjne i doradcze. - Ankieta elektroniczna rozsyłana na adresy e-mail wnioskodawców. - Materiał informacyjny w telewizji, portalach internetowych, prasie. - Przekazanie informacji do głównych i regionalnych Punktów Informacyjnych Funduszy Europejskich. - Spotkanie dla grupy defaworyzowanej.	Mieszkańcy, przedsiębiorcy, członkowie organizacji pozarządowych (działacze społeczni), grupa defaworyzowana – osoby do 29. roku życia.	- Wzrost świadomości grup docelowych na temat wdrożonej LSR, - poznanie opinii wszystkich grup na temat poprawnej realizacji LSR oraz działalności LGD.
Poinformowanie o planowanym konkursie	- Artykuły na stronie internetowej LGD, stronach internetowych urzędów gmin z linkiem do www LGD, profilu LGD na portalu społecznościowym. - Spotkanie informacyjne dla potencjalnych beneficjentów konkursu w każdej gminie LGD. - Dyżur pracownika LGD. - Ulotki informacyjne. - Szkolenie dla potencjalnych beneficjentów. - Materiał informacyjny w telewizji, portalach internetowych, prasie. - Przekazanie informacji do głównych i regionalnych Punktów Informacyjnych Funduszy Europejskich. - Spotkanie dla grupy defaworyzowanej.	Mieszkańcy, przedsiębiorcy, członkowie organizacji pozarządowych (działacze społeczni), grupa defaworyzowana – osoby do 29. roku życia.	- Przygotowanie grup docelowych, w tym defaworyzowanej do realizacji planowanych operacji, - przygotowanie LGD do efektywniejszego planowania kolejnych konkursów i prowadzenia niezbędnych działań informacyjno-edukacyjnych, - zweryfikowanie stosowanych metod komunikacji.
Poinformowanie o wynikach konkursu	- Artykuły na stronie internetowej LGD, stronach internetowych urzędów gmin z linkiem do www LGD, profilu LGD na portalu społecznościowym. - Ankieta elektroniczna rozsyłana na adresy e-mail wnioskodawców.	Wnioskodawcy, mieszkańcy, przedsiębiorcy, członkowie organizacji pozarządowych (działacze	- Przygotowanie grup docelowych, w tym defaworyzowanej, do realizacji planowanych operacji, - przygotowanie LGD do

		społeczni), grupa defaworyzowana – osoby do 29. roku życia.	efektywniejszego planowania kolejnych konkursów i prowadzenia niezbędnych działań informacyjno-edukacyjnych, - zweryfikowanie stosowanych metod komunikacji.
Poinformowanie o planowanych i dokonanych zmianach	- Artykuły na stronie internetowej LGD, stronach internetowych urzędów gmin z linkiem do www LGD, profilu LGD na portalu społecznościowym.	Mieszkańcy, przedsiębiorcy, członkowie organizacji pozarządowych (działacze społeczni), grupa defaworyzowana – osoby do 29. roku życia.	- Aktualizacja dokumentu dostosowana do potrzeb grup docelowych, - poznanie aktualnych potrzeb i problemów, - dostosowanie elementów LSR do bieżącej sytuacji społeczno-gospodarczej grup docelowych.

Źródło: Opracowanie własne

Tabela Metody komunikacji wraz ze wskaźnikami realizacji

Lp.	Metody komunikacji	Osiągany wskaźnik	ETAP/cel/budżet/wartość wskaźnika					
			2016 – Rozpoczęcie realizacji LSR	Raz w roku w latach 2017–2022 ¹⁾	2022–2023 Zakończenie realizacji LSR	Przed każdym konkursem	Po każdym konkursie	Przy zmianie zapisów LSR i dokumentów powiązanych
1.	Ogłoszenia na tablicach informacyjnych w siedzibach instytucji użyteczności publicznej	Liczba instytucji, w których umieszczono ogłoszenie	22	22	22	-	-	-
2.	Artykuły na stronie internetowej LGD	Liczba wejść na stronę internetową z artykułem	360	360	360	50	50	20
3.	Artykuły na stronach internetowych urzędów gmin z linkiem do www LGD	Liczba zamieszczonych artykułów	11	11	11	11	11	11
4.	Artykuły na profil LGD na portalu społecznościowym	Liczba osób, które zobaczyły artykuł	70	70	70	50	50	20
5.	Prezentacja informacji podczas wydarzeń na obszarze LGD	Liczba wydarzeń	5	11	11	-	-	-
6.	Spotkanie informacyjne otwarte w każdej gminie LGD	Liczba osób, które wzięły udział w spotkaniach	70	70	70	-	-	-
7.	Spotkanie informacyjne dla potencjalnych beneficjentów (grupy docelowej) konkursu w każdej gminie LGD	Liczba osób, które wzięły udział w spotkaniach	-	-	-	10	-	-
8.	Dyżur pracownika LGD w poszczególnych gminach w wyznaczonych terminach	Liczba osób korzystających z doradztwa podczas dyżuru	-	-	-	10	-	-
9.	Ulotka informacyjna dystrybuowana na obszarze LGD	Ilość rozdysponowanych ulotek	3 600	3 600	7 000	-	-	-
10.	Bezpłatny biuletyn LGD w wersji papierowej i elektronicznej	Liczba wydanych biuletynów	1	1	1	-	-	-
11.	Ankiety oceniające poziom zadowolenia z działań	Ilość wypełnionych ankiet	70	100	100	-	-	-

	informacyjnych i doradczych							
12.	Informacja i doradztwo w siedzibie LGD	Liczba osób korzystających z doradztwa	70	100	-	-	-	-
13.	Kontakt poprzez rozmowę telefoniczną	Liczba osób	70	70	-	-	-	-
14.	Kontakt poprzez wiadomość e-mail.	Liczba osób	10	20	-	-	-	-
15.	Szkolenie dla potencjalnych beneficjentów	Ilość osób uczestniczących w szkoleniach	-	-	-	20	-	-
16.	Ankieta elektroniczna rozsyłana na adresy e-mail wnioskodawców	Liczba wypełnionych i zwróconych ankiet	-	50% wnioskodawców	50% wnioskodawców	-	50% wnioskodawców ²⁾	-
17.	Materiał informacyjny w telewizji obejmującej obszar LSR	Potencjalna liczba odbiorców	7000	7000	7000	-	-	-
18.	Materiał informacyjny w regionalnych portalach internetowych	Potencjalna liczba odbiorców	6900	6900	6900	-	-	-
19.	Materiał informacyjny w prasie obejmującej obszar LSR	Potencjalna liczba odbiorców	7200	7200	7200	-	-	-
20.	Przekazanie informacji do głównych i regionalnych Punktów Informacyjnych Funduszy Europejskich	Liczba przekazanych informacji	1	1	1	1	-	-
21.	Spotkanie dla grup defaworyzowanych określonych w LSR	Liczba spotkań	1	1	1	1	-	-
BUDŻET DZIAŁAŃ KOMUNIKACYJNYCH (razem)								89 000,00

Źródło: Opracowanie własne

1) Wartości wskazanych wskaźników zawierają w sobie wartości planowanych do osiągnięcia wskaźników w związku z konkursami i przy zmianie zapisów LSR i dokumentów powiązanych. Są to minimalne do osiągnięcia wartości w danym roku, jeżeli wartości te nie zostaną osiągnięte w związku z konkursami lub zmianami w LSR i dokumentach powiązanych.

2) Nie dotyczy roku 2016.